

**SEYİTÖMER HÖYÜĞÜ'NDE
BULUNMUŞ ORTA TUNÇ ÇAĞI'NA AİT
BİR DEPO MEKANI**
(Yüksek Lisans Tezi)
Zeynep BİLGEN
Kütahya – 2011

T.C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**SEYİTÖMER HÖYÜĞÜ'NDE BULUNMUŞ
ORTA TUNÇ ÇAĞI'NA AİT BİR DEPO MEKANI**

Danışman:
Dr. Serpil SANDALCI

Hazırlayan:
Zeynep BİLGEN

Kütahya – 2011

Kabul ve Onay

Zeynep BİLGEN'in hazırladığı "Seyitömer Höyük'te Bulunmuş Orta Tunç Çağı'na Ait Bir Depo Mekanı" başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

..../..../2011

Tez Jürisi	İmza	
	Kabul	Red
Prof. Dr. A. Nejat BİLGEN		
Prof. Dr. Aliye ÖZTAN		
Öğr. Grv. Dr. Serpil SANDALCI (Danışman)		

Prof. Dr. Ahmet KARAASLAN

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum ‘‘Seyitömer Höyüğü’nde Bulunmuş Orta Tunç Çağı’na Ait Bir Depo Mekanı’’ adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../2011

Zeynep BİLGEN

Özgeçmiş

Zeynep BİLGEN, 02.07.1976 yılında İstanbul'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladıktan sonra, 1994-1998 yılları arasında Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü'nde lisans eğitimini tamamladı. Lisans eğitimi sırasında ve sonrasında çeşitli kazılarda görev aldı. Katıldığı kazı çalışmaları: 1995-1998 yılları arasında Prof. Dr. A. Muhibbe DARGA başkanlığında yürütülen Eskişehir-Şarhöyük/Dorylaion Kazısı; 1996 yılında Prof. Dr. A. MÜLLER-KARPE başkanlığında yürütülen Sivas-Kuşaklı/Sarissa Kazısı; 1999 yılında İstanbul-Cankurtaran, Parsel 38 Temel Kazısı; 1999-2003 yılları arasında İstanbul Arkeoloji Müzeleri tarafından yürütülen Palatium Magnum/Büyük Saray Kazısı; 2004-2005 yılları arasında Marmaray Projesi, Üsküdar Kazısı; 2006-2009 yılları arasında Dumlupınar Üniversitesi adına Prof. Dr. A. Nejat BİLGEN başkanlığında yürütülen Seyitömer Höyük Kurtarma Kazısıdır.

ÖZET

SEYİTÖMER HÖYÜĞÜ'NDE BULUNMUŞ ORTA TUNÇ ÇAĞI'NA AİT BİR DEPO MEKANI

BİLGEN, Zeynep

Yüksek Lisans Tezi, Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Serpil SANDALCI

Ocak, 2011, 159 sayfa

Bu çalışmada, Kütahya ili, Seyitömer Linyit İşletmeleri Müessesesi Müdürlüğü (SLİ) rezerv sahası sınırları içinde kalan Seyitömer Höyük'te 2008 yılında açığa çıkartılan ve Orta Tunç Çağı'nın ilk çeyreğine tarihlenen, höyüğün kuzeyinde yer alan 16 no'lu mekan ile bu mekanda *in situ* durumda gün ışığına çıkarılan buluntular incelendi.

Seyitömer Höyük Orta Tunç Çağı tabakaları, MÖ. 2 Binyılın ilk çeyreğine tarihlenen Asur Ticaret Kolonileri Çağı (ATKÇ; MÖ. 2000/1900-1750) ile çağdaştır. Orta Anadolu ve Mezopotamya bölgeleri arasında yoğun organize ticaretin yapıldığı bu dönemde, Orta Anadolu Bölgesinin özellikle Batı Anadolu'nun iç kesimi ile olan kültürel ve ticari ilişkileri hakkındaki bilgilerimiz şimdilik, az sayıdaki araştırmalardan elde edilen verilerden sağlanmaktadır.

Konumu itibari ile, Batı Anadolu Bölgesinin İç Batı kesiminde yer alan Seyitömer Höyüğü'nde, bir yandan Batı Anadolu diğer yandan Orta Anadolu Bölgeleri ile ilişkili olduğunu gösteren buluntular ele geçmiştir. Özellikle Seyitömer OTÇ çanak çömlek malzemesi, Orta Anadolu'nun Asur Ticaret Kolonileri Dönemi'ne tarihlenen Kültepe, Alişar, Acemhöyük, Konya-Karahöyük gibi önemli merkezleri ile benzerlik gösterir. Seyitömer Höyük OTÇ tabakalarında yoğun bir şekilde karşımıza çıkan fırın ve atölye/işlikler, yerleşimin bir seramik üretim merkezi olduğunu ve ticaretinde de önemli bir yer tuttuğuna işaret etmektedir.

Çalışmanın konusunu oluşturan 16 No.lu mekan, Seyitömer'in bu özelliğini değerlendirebileceğimiz verilere sahip olmasıyla dikkat çekmektedir. Söz konusu mekanın konumu ve mekan içindeki çanak çömlek buluntuları ile bu buluntuların mevcut durumları; kapların form ve teknik özellikleri açısından nitelikli olmaları, kapların mekan dışında ve höyük genelinde az sayıda bulunması, kapların ele geçtiği odanın depo olarak tanımlanmasında etkili olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Seyitömer Höyük, Orta Tunç Çağı, depo mekanı, çanak çömlek.

ABSTRACT**A STORE PLACE OF MIDDLE BRONZE AGE FOUND AT SEYİTÖMER MOUND****BİLGİN, Zeynep****Master Thesis, Division of Protohistory and Asia Minor Archeology****Thesis Advisor: Dr. Serpil SANDALCI****January, 2011, 159 pages**

In this study, place nr. 16, discovered at the north of Seyitömer Mound which is in the reserve area of Office of Seyitömer Lignite Management (SLİ) in 2008 and dated to the first quarter of Middle Bronze Age, was investigated in addition to findings discovered in this place at *in situ* condition.

Seyitömer Mound Middle Bronze Age layers are contemporary with the Period of Assyrian Trade Colonies (ATCP; BC. 2000/1900-1750) dated to the first quarter of 2nd Millennium BC. Concerning this period, when intense organised trade took place between the regions of Central Anatolia and Mesopotamia. Our knowledge about the cultural and commercial relationships of Central Anatolia especially with inner parts of Western Anatolia is provided through the data obtained from the few researches yet.

At Seytiömer Mound, which is geographically at inner part of Western Anatolia Region, some findings were discovered which indicate that it is in relationship with Western Anatolia on the one hand, and with Central Anatolia Regions on the other. Especially Seyitömer MBA (Middle Bronze Age) bowls and potteries resemble to their significant centres as Kültepe, Alişar, Achemhöyük, Konya-Karahöyük which are dated to the Period of Assyrian Trade Colonies. Ovens and workshop/workplaces, which are densely seen at Seytiömer Mound MBA layers, indicate that the settlement was a center of ceramic production and that it held an important place for its trade.

Place nr. 16, as the subject of the study, is remarkable for the data it gives about this feature of Seyitömer. The position of the findings, along with the way they were discovered, that the pots are qualified in form and technical features; and that the pots are rarely found outside the place and at phases which are dated to Middle Bronze Age at most parts of the mound have been influential on the definition of the place mentioned as a store place.

Keywords: Seyitömer Mound, Middle Bronze Age, store place, pottery.

ÖNSÖZ

Bu çalışmayı gerçekleştirmem için orijinal kazı malzemesini kullanmama izin veren sayın hocam Prof. Dr. A. Nejat Bilgen'e teşekkürlerimi sunarım.

Tezimin bütün aşamalarını büyük bir titizlikle değerlendiren, eleştirileri ile çalışmamı yönlendiren, daha iyisini yapabilmem için zorlayan danışmanım Öğr. Gör. Dr. Serpil Sandalcı'ya sevgi, saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Mekanın mimari çizimlerini gerçekleştiren Öğr. Gör. Nazan Yüzbaşıoğlu'na ve Öğr. Gör. Mimar Bahadır Dikmen'e; seramiklerin çizimlerini yapan Arş. Gör. F. Çağım Özcan'a, Arkeolog Neşe Burçak ve Cansu Topal'a, Arkeoloji Bölümü öğrencileri Songül Karabıçak ve Fadime Arslan'a; çizimlerimi bilgisayar ortamına aktarmam konusunda her zaman yardımlarını gördüğüm Arş. Gör. Asuman Kuru'ya; küçük buluntu çizimlerini gerçekleştiren Desinatör Beyza Şenkuyumcu ile Arkeoloji Bölümü öğrencileri Dilek Karaoğlu ve Hülya Torun'a; gerek mekanın gerekse buluntuların büyük bir titizlikle fotoğraf çekimlerini yapan Arş. Gör. Semra Çırakoğlu'na, özverili çalışmaları için teşekkür etmeyi bir borç bilirim. İhtiyaç duyduğum kaynaklara ulaşmam konusundaki yardımlarıyla desteğini gördüğüm Arş. Gör. Orkun H. Kayci'ye teşekkür ederim.

Zeynep Bilgen
Kütahya, 2011

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
LEVHALAR LİSTESİ	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ANADOLU ORTA TUNÇ ÇAĞI GENEL ÖZELLİKLERİ VE KRONOLOJİSİ

İKİNCİ BÖLÜM

KÜTAHYA İLİ VE SEYİTÖMER HÖYÜK GENEL ÖZELLİKLERİ

2.1. KÜTAHYA İLİNİN KONUMU VE COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ.....	14
2.2. KÜTAHYA İLİ ARKEOLOJİK ARAŞTIRMALARININ TARİHÇESİ....	16
2.3. SEYİTÖMER HÖYÜK'ÜN KONUMU VE TOPOGRAFİK YAPISI.....	18
2.4. SEYİTÖMER HÖYÜK ARAŞTIRMA TARİHÇESİ VE TABAKALAŞMASI	19

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SEYİTÖMER HÖYÜK ORTA TUNÇ ÇAĞI VE 16 NO.LU MEKAN

3.1. SEYİTÖMER HÖYÜK ORTA TUNÇ ÇAĞI KRONOLOJİSİ VE MİMARİ ÖZELLİKLERİ	24
3.2. ORTA TUNÇ ÇAĞI A EVRESİ VE 16. NO.LU MEKÂN	27
3.3. 16 NO.LU MEKÂNIN DEĞERLENDİRMESİ	29

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SEYİTÖMER HÖYÜK 16. NO.LU MEKÂN İÇİ BULUNTULARI

4.1. ÇANAK ÇÖMLEKLER.....	33
4.1.1. Kâseler (Lev. XII: Çiz. 1-5; Lev. XXXIV: Res. 1-3; Lev. XXXV: Res. 1, 2)	33
4.1.2. Çanaklar	34
4.1.2.1. Basit Ağız Kenarlı (Lev. XIII: Çiz. 1; Lev. XXXVI: Res. 1).....	34
4.1.2.2. Dışta Düz Kalınlaştırılmış Hafif İçe Kapanan Ağız Kenarlı (Lev. XIII: Çiz. 2; Lev. XXXVI: Res. 2).....	35
4.1.2.3. Dışta Düz Kalınlaştırılmış İçe Çekik Ağız Kenarlı (Lev. XIII: Çiz. 3, 4, Lev. XIV: Çiz. 1, 2; Lev. XXXVI: Res. 3; Lev. XXXVII: Res. 1-3).....	35
4.1.2.4. Dışta Yuvarlak Kalınlaştırılmış Dışa Açılan Ağız Kenarlı (Lev. XIV: Çiz. 3; Lev. XXXVIII: Res. 1).....	36
4.1.2.5. Dışa Çekik Ağız Kenarlı, Çift Kulplu, Kaideli (Lev. XV-XIX: Çiz. 1-4; Lev. XXXVIII: Res. 2, 3, Lev. XXXIX-XLIV: Res. 1-3).....	37
4.1.3. Maşrapa (Lev. XX: Çiz. 1; Lev. XLV: Res. 1).....	38
4.1.4. Emzikli Testiler.....	39
4.1.4.1. Tek Emzikli (Lev. XXI: Çiz. 1; Lev. XLV: Res. 2).....	39
4.1.4.2. Çift Emzikli (Lev. XXII: Çiz. 1a, 1b, Lev. XXIII: Çiz. 1a, 1b; Lev. XLVI: Res. 1a, 1b, Lev. XLVII: Res. 1a, 1b).....	40
4.1.5. Çömlekler.....	41
4.1.5.1. İçte Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Boyunsuz Çömlek (Lev. XXIV: Çiz. 1a, 1b; Lev. XLVIII: Res. 1).....	41
4.1.5.2. Boyunlu Çömlek (Lev. XXV: Çiz.1; Lev. XLVIII: Res. 2)	41
4.1.6. Küpler (Lev. XXVI: Çiz.1, Lev. XXVII: Çiz.1; Lev. XLIX: Res. 1, 2)...	42
4.1.7. Protomlu Kap Parçası (Lev. XXVIII: Çiz. 1a-c; Lev. L: Res. 1a-c).....	43
4.2. KÜÇÜK BULUNTULAR.....	44
4.2.1. Pişmiş Toprak Eserler	44
4.2.1.1. Ağırşak (Lev. XXIX: Çiz. 1; Lev. LI: Res. 1a, b)	44
4.2.2. Taş Eserler.....	44
4.2.2.1. Perdah Taşı (Lev. XIX: Çiz. 2; Lev. LI: Res. 2).....	44

4.2.2.2. Öğütme Taşları (Lev. XXX: Çiz. 1, Lev. XXXI: Çiz. 1; Lev. LII: Res. 1 a, 1b, Lev. LIII: Res. 1 a, 1b).....	44
4.2.2.3. Havanlar (Lev. XXXII: Çiz. 1, Lev. XXXIII: Çiz. 1; Lev. LIV: Res. 1, 2)	45
4.3. ÇANAK ÇÖMLEK BULUNTULARININ DEĞERLENDİRMESİ.....	45
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	49
KATALOG	52
LEVHALAR	76
KAYNAKÇA	133
DİZİN	140

LEVHALAR LİSTESİ

Planlar- Şekiller-Resimler- Çizimler:

Lev.I/ Pl. 1:

Seyitömer Höyük, 1989-1990 Yılı çalışmalarını gösteren topografik plan.

Lev.II/ Pl. 1:

Seyitömer Höyük, Roma ve Helenistik Dönem yerleşim planı.

Lev.II/ Pl. 2:

Seyitömer Höyük, MÖ. 5. - 4. yüzyıl yerleşim planı.

Lev.III/ Pl. 1:

Seyitömer Höyük, IV. Tabaka A Evresi yerleşim planı.

Lev.III/ Pl. 2:

Seyitömer Höyük, IV. Tabaka B Evresi yerleşim planı.

Lev.IV/ Pl. 1:

Seyitömer Höyük, IV. Tabaka C Evresi mevcut yerleşim planı.

Lev.IV/ Pl. 2:

Seyitömer Höyük, V. Tabaka mevcut yerleşim planı.

Lev.V/ Pl. 8a, b:

IV. Tabaka A Evresi yerleşim planı ve 16 No.lu mekanın planı ve detayı.

Lev.VI/ Pl. 1:

16 No.lu mekanın restitüsyonu.

Lev.VI/ Şek. 1:

16 No.lu mekanın rekonstrüksiyonu.

Lev.VII/ Şek. 1:

16 No.lu mekan rekonstrüksiyonu, depo odasının güneyden görünümü.

Lev.VII/ Şek. 2:

16 No.lu mekan rekonstrüksiyonu, depo odasının detay görünümü.

Lev. VIII/ Res. 1:

MÖ. 5. yüzyıl duvarının hemen altındaki 16 No.lu mekanın güneyden görünümü.

Lev. VIII/ Res. 2:

16 No.lu Mekan açıldıktan sonra, doğudan görünümü.

Lev. IX/ Res. 1:

16 No.lu mekan buluntularının mekan içindeki konumları, batıdan görünüm.

Lev. IX/ Res. 2:

Çift kulplu kaideli çanakların küpün içinde ve batı duvarı önündeki buluntu durumları.

Lev. X/ Res. 1:

Bir grup çift kulplu kaideli çanak ile yuvarlak ağızlı çanakların buluntu durumu.

Lev. X/ Res. 2:

Emzikli testiler ve boyunlu çömleğin buluntu durumları.

Lev. X/ Res. 3:

Çanak çömlek buluntuları kaldırıldıktan sonra 16 no.lu mekanın görünümü.

Duvar önlerinde ters durumdaki havanlar ve öğütme taşları.

Lev. XI/ Res. 1:

16 No.lu mekan içinde bulunan bazı kap örneklerinin toplu halde görünümü.

Lev. XI/ Res. 2:

Çift Kulplu Ayaklı Çanaklar.

Lev. XII/ Çiz. 1-5:

Kaseler.

Lev. XIII/ Çiz. 1:

Basit Ağız Kenarlı Çanak.

Lev. XIII/ Çiz. 2:

Dışta Düz Kalınlaştırılmış Hafif İçe Kapanan Ağız Kenarlı Çanak.

Lev. XIII/ Çiz. 3, 4:

Dışta Düz Kalınlaştırılmış İçe Çekik Ağız Kenarlı Çanaklar.

Lev. XIV/ Çiz. 1, 2:

Dışta Düz Kalınlaştırılmış İçe Çekik Ağız Kenarlı Çanaklar.

Lev. XIV/ Çiz. 3:

Dışta Yuvarlak Kalınlaştırılmış Dışa Açılan Ağız Kenarlı Çanak.

Lev. XV-XIX/ Çiz. 1-4:

Dışa Çekik Ağız Kenarlı, Çift Kulplu, Kaideli Çanaklar.

Lev. XX/ Çiz. 1:

Maşrapa.

Lev. XXI/ Çiz. 1:

Tek Emzikli Testi Parçası.

Lev. XXII/ Çiz. 1a, 1b:

Çift Emzikli Testi.

Lev. XXIII/ Çiz. 1a, 1b:

Çift Emzikli Testi.

Lev. XXIV/ Çiz. 1a, 1b:

İçe Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Boyunsuz Çömlek.

Lev. XXV/ Çiz. 1:

Boyunlu Çömlek.

Lev. XXVI/ Çiz. 1:

Küp.

Lev. XXVII/ Çiz. 1:

Küp Parçası.

Lev. XXVIII/ Çiz. 1a-c:

Protomlu Kap Parçası.

Lev. XXIX/ Çiz. 1:

Ağırsak.

Lev. XXIX/ Çiz. 2:

Perdah Taşı.

Lev. XXX/ Çiz. 1:

Öğütme Taşı.

Lev. XXXI/ Çiz. 1:

Öğütme Taşı.

Lev. XXXII/ Çiz. 1:

Havan.

Lev. XXXIII/ Çiz. 1:

Havan.

Lev. XXXIV/ Res. 1-3:

Kaseler.

Lev. XXXV/ Res. 1, 2:

Kaseler.

Lev. XXXVI/ Res. 1:

Basit Ağız Kenarlı Çanak.

Lev. XXXVI/ Res. 2:

Dışta Düz Kalınlaştırılmış Hafif İçe Kapanan Ağız Kenarlı Çanak.

Lev. XXXVI/ Res. 3:

Dışta Düz Kalınlaştırılmış İçe Çekik Ağız Kenarlı Çanak.

Lev. XXXVII/ Res. 1-3:

Dışta Düz Kalınlaştırılmış İçe Çekik Ağız Kenarlı Çanaklar.

Lev. XXXVIII/ Res. 1:

Dışta Yuvarlak Kalınlaştırılmış Dışa Açılan Ağız Kenarlı Çanak.

Lev. XXXVIII/ Res. 2, 3:

Dışa Çekik Ağız Kenarlı, Çift Kulplu, Kaideli Çanaklar.

Lev. XXXIX- XLIV/ Res. 1-3:

Dışa Çekik Ağız Kenarlı, Çift Kulplu, Kaideli Çanaklar.

Lev. XLV/ Res. 1:

Maşrapa.

Lev. XLV/ Res. 2:

Tek Emzikli Testi Parçası.

Lev. XLVI/ Res. 1a, 1b:

Çift Emzikli Testi.

Lev. XLVII/ Res. 1a, 1b:

Çift Emzikli Testi.

Lev. XLVIII/ Res. 1:

İçe Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Boyunsuz Çömlek.

Lev. XLVIII/ Res. 2:

Boyunlu Çömlek.

Lev. XLIX/ Res. 1:

Küp.

Lev. XLIX/ Res. 2:

Küp Parçası.

Lev. L/ Res. 1a-c:

Protomlu Kap Parçası.

Lev. LI/ Res. 1a, 1b:

Ağırşak.

Lev. LI/ Res. 2:

Perdah Taşı.

Lev. LII/ Res. 1a, 1b:

Öğütme Taşı.

Lev. LIII/ Res. 1a, 1b:

Öğütme Taşı.

Lev. LIV/ Res. 1:

Havan.

Lev. LIV/ Res. 2:

Havan.

Grafik:

Lev. LV/ 1: 16 No.lu Mekanda Bulunmuş Çanak Çömleğin Formlarına Göre Yüzelik Oranları.

Haritalar:

Lev. LVI/ 1: Kütahya İlinin ve Seyitömer İlçesinin Coğrafi Konumu.

Lev. LVII/ 2: Seyitömer Höyük'ün Coğrafi Konumu.

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e	Adı Geçen Eser.
Anadolu (Anatolia)	Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara.
AST	Araştırma Sonuçları Toplantısı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara.
ATKÇ	Asur Ticaret Kolonileri Çağı.
BaM	Baghdader Mitteilungen.
cm.	Santimetre.
Çiz.	Çizim.
DPÜ	Dumlupınar Üniversitesi.
ETÇ	Erken Tunç Çağı.
İstMitt	İstanbul Mitteilungen.
km.	Kilometre.
KST	Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sonuçları Toplantısı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara.
Lev.	Levha.
m.	Metre.
mm.	Milimetre.
MÖ.	Milattan Önce.
Müze KKS	Müze Kurtarma Kazıları Semineri, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara.
No.	Numara.
OTÇ	Orta Tunç Çağı.
Palmet	Sadberk Hanım Müzesi Yıllığı.
Pl.	Plan.
Pt.	Pişmiş Toprak.
Res.	Resim.
syk.	Seyrek.
TTK	Türk Tarih Kurumu, Ankara.
TTKongresi	Türk Tarih Kongresi, TTK Yayınları, Ankara.

ykl.	Yaklaşık.
YKY	Yapı Kredi Yayınları.
yn.	Yoğun.
yy.	Yüzyıl.

TEZ METNİ

GİRİŞ

Bu çalışmanın konusunu, Seyitömer Linyit İşletmeleri Müessesesi Müdürlüğü (SLİ) rezerv sahası içinde yer alan Seyitömer Höyük'ün Orta Tunç Çağı (OTÇ) katında ortaya çıkarılmış bulunan "16 No.lu mekan" olarak adlandırılan mekan ile bu mekanda *in situ* olarak ele geçen buluntuların incelenmesi ve değerlendirilmesi oluşturur.

Seyitömer Höyük'te Erken Tunç Çağı'ndan (ETÇ) Roma Dönemi'ne kadar uzanan bir stratigrafi tespit edilmiştir. MÖ. 5.-4. yüzyıllara tarihlenen Akamenid Dönem kalıntılarının hemen altında yer alan ve üç evre halinde tespit edilmiş OTÇ tabakasının, özellikle kültürel materyallere dayanılarak Orta Anadolu'nun Asur Ticaret Kolonileri Çağı (ATKÇ) ile çağdaş olduğu saptanmıştır.

Konumu itibariyle Seyitömer Höyük, Anadolu'nun batısı ve doğusu arasındaki kültürel ve ticari ilişkilerin kurulmasında önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle ETÇ ve OTÇ'larına ait tabakalarda yoğun olarak karşımıza çıkan atölye/işlik ve fırınların varlığı, yerleşmenin önemli bir seramik üretim merkezi olduğunu ve söz konusu dönemlerde ticari ilişkilerde de önemli bir rol oynadığını düşündürmektedir.

Çalışmanın konusunu oluşturan 16 No.lu mekan ve mekan içi buluntular da, yerleşmenin bu özelliğini ortaya koymamızda önemli bir veri sağlar. OTÇ A evresi kalıntıları, hemen üstünde yer alan Akamenid Dönem kalıntıları tarafından büyük ölçüde tahrip edilmiş durumda açığa çıkarılmıştır. A evresi mimari kalıntıları ile Akamenid Dönem tabakası arasındaki dolgunun yok denecek kadar az olması ayrıca dikkat çekicidir. Bu durum, OTÇ kalıntılarının üst tabaka yerleşimcileri tarafından büyük ölçüde tasfiye edildiğini düşündürmektedir. Höyüğün kuzey kesiminde konumlanmış ve Akamenid Dönem kalıntıları tarafından büyük ölçüde tahrip edilmiş, ancak bir plan oluşturmamızı sağlayacak şekilde koruna gelmiş mekan, özellikle buluntuları açısından dikkat çekici bulgulara sahip olmasıyla öne çıkmaktadır.

OTÇ'nın A evresine tarihlenen mekan, diğer evre yapıları ve söz konusu katın konut, atölye/işlik olabilecek unsurlarından gerek iç donanımlar gerekse buluntular açısından farklılık göstermektedir. Yerleşme genelinde yapı kalıntıları, içlerindeki seki, ocak, fırın, depolama bölmeleri, pişmiş ya da pişmemiş durumda kilden çanak çömlek, yine pişmiş veya pişmemiş tezgah ağırlığı, ağırşak gibi dokumacılık ürünleri, taş aletler gibi işlevlerini ortaya koyacak unsurlar ile karşımıza çıkmaktadır. Ancak 16 No.lu

mekan, mimari açıdan sözü edilen donanımlardan yoksun olmakla birlikte, buluntuları açısından diğer mekanlarda çok da görülmeyen bir çeşitliliğe sahiptir. Çanak çömlek buluntuları arasında kaseler, çift kulplu kaideli çanaklar ile emzikli testiler hem form hem de teknik açıdan dikkat çekici olup yerleşme genelinde ele geçen diğer kaplardan ayrılır. Söz konusu kase, çanak ve emzikli testilerin yerleşim genelinde yok denecek kadar az sayıda bulunması; söz konusu malzemenin ele geçtiği az sayıdaki mekanın özellikli durumları bu mekanın seçilmesinde ve buluntularının değerlendirilmesinde etken oldu.

Özellikle ince cidarlı kaseler, çift kulplu kaideli çanaklar ve emzikli testilerin, Seyitömer'in çevre çağdaş kültürlerle olan ilişkileri ve bu ilişkilerin niteliği hakkındaki problemlere açıklık getireceği düşünülmektedir. Emzikli testilere Anadolu'nun orta ve batı kesimlerindeki yerleşmelerde rastlanırken, çift kulplu kaideli çanakların tam benzerlerine rastlanmamış olması bu kapların kökeni ve dağılımı ile ilgili bir sorun oluşturmaktadır. Özellikle çift kulplu kaideli çanakların Seyitömer'de üretildiğini gösteren arkeolojik kanıtlar şimdilik yetersiz olup yöredeki arkeolojik araştırmaların da eksikliği göz önüne alındığında söz konusu kapların kökeni ve yayılımı ile ilgili kesin sonuçlara varmamızı güçleştirmektedir. Özellikle çift kulplu kaideli çanakların kökeni ve dağılımı ile ilgili problemin çözümü konusunda; bölgede sürdürülecek detaylı arkeolojik araştırmaların yanı sıra kapların kil kesit analizleri ile yöredeki kil yataklarının verilerinin karşılaştırılmasına ihtiyaç vardır.

Sözü geçen materyallerin değerlendirilmesi sonucunda Seyitömer Höyük'ün, çevre bölgelerle olan kültürel ve ticari ilişkileri ile bu ilişkilerin niteliği konusunda bir fikir sahibi olunabileceği düşünülmektedir. Yörede, özellikle Klasik Çağ öncesi dönemlerle ilgili bilgilerin sadece yüzey araştırmalarından elde edilen verilere dayalı olması, Seyitömer kazılarının bölgenin arkeolojik ve tarihsel gelişiminin aydınlatılmasında, özellikle Orta ve Batı Anadolu arasındaki OTÇ kronolojisinin eş zamanlılığının sağlanmasında önemli bir katkı sağlayacağı açıktır.

Bu çalışmada öncelikli amacımız, 16 No.lu mekanın işlevsel açıdan değerlendirilmesidir. Özellikle *in situ* olarak ele geçen buluntuların niteliği, mekan içindeki dağılımı ve bulunuş şekilleri ile diğer mekanlardan buluntu açısından farklı kılan özellikleri dayanak noktalarımızı oluşturur.

Mekan içinden ele geçen buluntuların tanıtılması ve çağdaş çevre kültürlerle karşılaştırılması diğer bir amacımızdır. Söz konusu buluntulara dayanılarak yapılan karşılaştırma, yerleşimin tarihlendirilmesinde ve çevre kültürlerle olan ilişkilerinin niteliğinin tespit edilmesinde yardımcı olacaktır.

Mekan ve materyal karşılaştırması Kütahya'ya komşu olan bölgelerle, Orta Anadolu'da ATKÇ ve Erken Hitit Dönemi yerleşimleri ile, Batı ve Güneybatı Anadolu'da ise OTÇ yerleşimlerinin benzer materyalleri ile sınırlandırıldı. Materyalin çevre kültürlerle ilişkilendirilmesinde mekan ve çanak çömlek bulguları değerlendirilirken, tarihlendirme için ise sadece çanak çömlek malzemesinden yararlanıldı.

Mekan içinden ele geçen buluntular öncelikle çanak çömlek ve küçük buluntular olmak üzere iki başlık altında toplandı. Büyük bir çoğunluğu oluşturan çanak çömleklerden biri, kabın ağız kenarından yükselen bir protomdur. Küçük buluntular ise malzeme gruplarına göre pt. ve taş eserler olmak üzere iki grupta incelendi.

Çanak çömlek buluntuları öncelikle formlarına, daha sonra ana ve alt tiplerine göre sınıflandırıldı.

Kaplar arasında kase, çanak, maşrapa, emzikli testi, çömlek ve küp gibi formlar tespit edildi. Kase-çanak ve çömlek-küp gibi kap formlarının ayrımı bazı ölçütler göz önüne alınarak yapıldı. Ağız çapı yüksekliğinin yaklaşık 3 ya da 4 katından fazla olan küçük boyutlu kaplar "kase"; ağız çapı yüksekliğinin yaklaşık 2 katı ya da 2 katından daha az olan kaplar ise "çanak" olarak adlandırıldı. Çömlek-küp ayrımında kabın boyutu esas olarak kabul edildi ve 50 cm ve üzeri boyutlu kaplar "küp" olarak nitelendirildi.

Ana ve alt tiplerin tespitinde, çanaklarda ağız, gövde ve dip biçimleri ile kulplu-kulpsuz oluşları; çömleklerde boyunlu-boyunsuz oluşu dikkate alınarak sınıflama yapıldı. Küplere ait 2 örnekten biri sağlam, diğerinin boyundan itibaren ağız kısmı kırık olup tipi tahmini olarak belirlendi. Bir diğer kap formunu oluşturan emzikli testiler ise hemen hemen aynı formda olup sadece tek ve çift emzikli oluşları ile farklılık göstermektedir.

Kaplar, aynı zamanda, biçimlendirme tekniği; renk, katkı, nitelik, pişme gibi hamur özellikleri ile renk, astar ve perdah gibi yüzey işlemleri dikkate alınarak da incelendi.

Çanak çömlek terminolojisinde kapların biçimlendirme tekniği tarif edilirken “el yapımı” ya da “çark yapımı” kullanılan terimlerdenidir. İncelenen kapların hemen hemen tamamı çark yapımı olup “maşrapa” formu kabın diğerlerinden farklı olarak elde şekillendirildiği anlaşıldı.

Çanak çömleğin hammaddesi olan kil içinde bulunan ya da içine karıştırılmış yabancı maddeler “katkı” olarak adlandırılmaktadır. Kilin içeriğine eklenen katkı maddeleri niteliği, boyutu ile hamur içindeki dağılımı ve yoğunluğu göz önüne alınarak çıplak gözle tespit edildi. Genel olarak “mineral katkı” olarak belirlenen katkılarda 0.25 mm.ye kadar “ince”, 0.25 mm-1.0 mm arası “orta” ve 1.0 mm-5.0 mm arası için “iri” terimleri kullanılırken; katkının yoğunluğu “seyrek”, “az”, “orta” ve “yoğun” terimleri ile belirtildi.

Hamurun niteliği, katkının boyutu, kabın kırığında gözlenen doku/kırık görünümü ve pişme derecesi göz önüne alınarak “ince”, “orta” ve “kaba” olarak tanımlandı.

Kapların pişme dereceleri, genel olarak materyalin kırığındaki renk değişimlerine göre belirlendi. Söz konusu materyal üzerinde yapılan incelemeler, kapların kırığında görülen renk değişimlerine rağmen, kil ve katkının iyice pekiştiği örneklerin de var olduğunu ortaya koymuştur. Buna göre, hamurun özündeki renk değişimi ile birlikte kap kırığının dokusu/kırık görünümü sertlik derecesi de göz önüne alınarak “iyi”, “orta” ve “zayıf” fırınlanmış olarak değerlendirildi. Sertlik derecesi ise, kap kırığının tırnak ya da cam ile çizilip çizilemediğine göre ölçüldü. Buna göre tırnak ile çizildiğinde “yumuşak”, cam gibi daha sert bir araç ile çizildiğinde “sert” dokulu olarak nitelendirildi.

Bir kabın yüzeyinin düzeltilmesi veya güzelleştirilmesi amacı ile, kabın yüzeyine uygulanan işlemler “astar” ve “perdah” olarak adlandırılır. Astar uygulamasında, kabın yapımında kullanılan kil iyice arındırılıp ve sulandırılarak kap yüzeyine uygulandığında “kendinden astar/hamuru renginde astar”, hamur renginden farklı renkte bir kil kap yüzeyine uygulandığında “kil boya astar” tanımları kullanılır.

İncelenen materyal üzerinde gerek hamur renginde gerekse sulandırılmış kil boya astarın uygulanmış olduğu tespit edildi.

Kap nemliyken veya kuruduktan sonra kemik, deri, yüzeyi düzgün bir taş ya da seramik parçası ile gözeneklerin sıklaştırılması ve yüzeyin düzeltilerek parlatılması amacıyla yapılan işlem “perdah” olarak tanımlanır. Perdah kabın doğrudan yüzeyi üzerine uygulandığı gibi astar üzerine de uygulanabilmektedir. 16 No.lu mekandan ele geçen çanak çömleklerin tamamına yakınında perdahlama işleminin uygulandığı; uygulamanın doğrudan kap yüzeyine yapıldığı gibi, farklı renkte bir astar üzerine de gerçekleştirildiği tespit edildi.

Kapların hamur ve yüzey renklerinin belirlenmesinde, meydana gelebilecek karışıklığın önlenmesi amacıyla “Munsell Soil Color Charts-Munsell Renk Kataloğu”ndan yararlanıldı ve renklerin Munsell numaraları, Türkçe karşılıklarından sonra parantez içinde verildi.

Mekanda bulunan çanak çömlekler incelendiğinde, aynı tip kapların katkı, pişme, yüzey işlenişi ve renk özellikleri açısından birbirinden farklı olmadığı görüldü. Bu nedenle kaplarda mal grupları oluşturulmaksızın tipolojik bir sınıflandırılma yapıldı ve tiplerin biçimsel ve teknik özellikleri birlikte değerlendirildi.

Söz konusu çalışma plan, çizim, fotoğraf, harita ve grafiklerden oluşan görsel malzemeyle desteklendi. Buluntuların çoğu tüm ya da tüme yakın olarak ele geçmiş olup tümlenebilir durumda olanlar kazı çalışmaları sırasında restore edilmiş, ölçekli olarak fotoğrafları çekilmiş, 1/10 ölçekte çizilen küp ve küp parçası hariç, 1/1 ölçekte çizilmiştir. Çanak çömlek çizimleri bilgisayar ortamında “**Macromedia FreeHand MXa**” programı kullanılarak temize çekildi.

Mekan içi buluntuların katalog bilgileri için ayrı fişler hazırlandı. Çanak çömleklerin katalog bilgileri aşağıda verilen şekilde düzenlenerek tablo haline getirildi. İncelenen materyalin gerek hamur özellikleri gerekse yüzey işlenişleri ile ilgili bilgilerin maksimum düzeyde ve bir arada ortaya konulabilmesi amacıyla bilgiler tablo üzerinde gösterilmiştir. Oluşturulan tabloda, ana tip “Romen rakamı” ile, alt tip ise “Arap rakamı” ile gösterildi. “Arap rakamı” ile gösterilen Sıra Numarası ise “ / ” işareti ile ayrıldı. Tabloda Kazı Et/Env. No.sunun yanında, eğer varsa parantez içinde Müze Env.

No.suna da yer verildi. Buluntunun Lev. No.suna referans verilirken önce çizim, sonra resim no.su belirtildi.

Örnek :
Tip : II.5/1
Kazı Et./Env. No. : SÖ.08 / (Müze Env. No.)
Levha No. : Çiz., Res.

<i>Hamur</i>																
Nitelik	Renk	Katkı														
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot		
		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri
	syk.															
	az															
	orta															
	yn.															

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
				cm	cm	cm	cm	cm

Çok az daha sayıda ele geçen taş eserler tarım ve çömlekçilikle ilgili aletlerdir. Söz konusu küçük eserlere ait katalog bilgileri ise aşağıda gösterildiği şekilde oluşturuldu.

Örnek :
Kazı Et./Env. No. : SÖ.08 / (Müze Env. No.)
Levha No. : Çiz., Res.

Durum	Ölçüler		
	Y.	G.	K./U.
	cm	cm	cm

Yerleşim katlarına ait planlar dışında, 16 No.lu mekan ile bu mekana ait *in situ* buluntuların bilgisayar ortamında oluşturulmuş canlandırma örnekleri “Şekiller”, 16

No.lu mekana ait “Resimler”, söz konusu mekanda açığa çıkarılan buluntulara ait “Çizimler” ve yine aynı buluntulara ait “Resimler”, çanak çömlek buluntularının oranlarını gösteren “Grafik” ve son olarak da Seyitömer Höyük’ün bulunduğu yeri ve yakın çevresini gösteren “Haritalar” **Levhalar** başlığı altında birbirini takip eder şekilde sıralandı.

BİRİNCİ BÖLÜM

ANADOLU ORTA TUNÇ ÇAĞI GENEL ÖZELLİKLERİ VE KRONOLOJİSİ

Anadolu’da OTÇ yaklaşık MÖ. 2000/1950-1500/1450 yılları arasında yaşanan bir süreci kapsamaktadır. Söz konusu süreç MÖ. 2. Binyıl başlarından yine MÖ. 2. Binyıl ortalarına kadar tarihlenen ATKÇ (MÖ. 2000/1950-1750) ile MÖ. 1650-1500/1450 yılları arasına tarihlenen Eski Hitit Dönemi olmak üzere iki önemli evreyi kapsar. OTÇ, MÖ. 15. yüzyılın sonlarına doğru Hitit Devletinin, Anadolu’da siyasi bir güç, bir imparatorluk olarak ortaya çıkmasıyla sona erer (MÖ. 1450-1190)¹.

Orta Tunç Çağı’nın başlangıcı ile birlikte Anadolu yarımadasında, özellikle günümüz Orta Anadolu coğrafyasında önemli değişikliklerin ve yeniliklerin yaşandığı tespit edilmiştir.

“Koloni Çağı” olarak da adlandırılan MÖ. 2. Binyılın ilk çeyreği (MÖ. 2000/1950-1750), Asur kralı I. Erişum’un ticarete yaptığı reformlar sonucu Mezopotamya Bölgesi ile Anadolu arasında uzak mesafeli organize ticaretin başlatıldığı dönemdir². Mezopotamya Bölgesi ile kurulan ticari ilişkiler beraberinde kültürel etkileşimleri de getirmiştir. Bu ilişkilerin Anadolu kültür tarihi açısından önemli sonuçları olmuş, Asurlu tüccarlar vasıtasıyla yazı kullanılmaya başlanmış, böylece Anadolu tarih çağlarına girmiştir³. Söz konusu ilişkilerin önemli sonucu olarak aynı zamanda yerli Anadolu sanatının gelişimi gösterilmektedir⁴. MÖ. 2. Binyılın başlarından itibaren özellikle çömlekçi çarkının kullanımının yaygınlaşması sosyal yaşam düzeninde yeniliklere sahne olduğu gibi, yeni kap tiplerinin ortaya çıkmasına da neden olmuştur.

Antlaşmalar ve kurallar⁵ dahilinde sürdürülen ticari ilişkilerin başkenti Mezopotamya bölgesinde Asur şehri iken Anadolu’da Kaneş (Kültepe)’tir. Yönetim açısından Anadolu’daki bütün Karumlar Kaneş’e, Kaneş ise doğrudan Asur’a bağlıdır⁶. Yerli Anadolu kralları ile Asurlu tüccarlar arasındaki ilişkilere dair bilgiler kil tabletler

¹ M. Darga, 1992, **Hitit Sanatı**, Akbank Yayınları, İstanbul: s. 78; E. Akurgal, 2000, **Anadolu Kültür Tarihi**, Tübitak Yayınları, Ankara: s. 69.

² V. Donbaz, 1997, “Eski Anadolu Koloni Çağında Anadolu’da Ticaret Hayatı”, **Palmet I**, İstanbul: s. 59; T. Özgüç, 2005, **Kültepe. Kaniş / Neşa**, YKY, İstanbul: ss. 3-6. T. Özgüç, Kültepe / Kaneş’de bulunan tabletler ve mühür baskılarına dayanarak, Asur kralı Erişum I’in son yıllarında Anadolu ile Eski Asur Devleti arasındaki ticari faaliyetlerin başladığını, parlak dönemin Puzur-Asur’un oğlu Naram-Sin döneminde kesintiye uğradığını belgelemektedir; Samsi-Adad I döneminde ise ilişkilerin yeniden kurulduğunu ortaya koymaktadır.

³ T. Özgüç, 2005: s. 9.

⁴ N. Özgüç, 1966, “Achemhöyük Kazıları / Excavations at Achemhöyük”, **Anadolu/Anatolia X**, Ankara: s. 1; T. Özgüç, 2005, s. 12.

⁵ V. Donbaz, 1997, s. 61, 62.

⁶ T. Özgüç, 2005, s. 6.

aracılığı ile öğrenilmektedir⁷. Aynı zamanda, sürdürülen ticaretin niteliği hakkında da bilgiler edindiğimiz ve “Kapadokya Tabletleri”⁸ olarak tanınan belgelerin tamamına yakını Kaneş Karum’unda (Kültepe) bulunmuştur. Kültepe’den başka Boğazköy, Alishar ve Kalehöyük Karumlarında az sayıda da olsa yazılı belgeler ele geçmiştir⁹.

Yazılı kaynaklardan Anadolu’nun MÖ. 2 Binyılın erken evresinde de, prenslerin başlarında bulunduğu irili ufaklı şehir devletleri tarafından yönetildiği bilinmektedir. Bu dönemde Anadolu’nun hâkim nüfusunu Hattilerin oluşturdukları, ayrıca Hint-Avrupalı halkların nüfusta önemli bir yer tuttuğu tabletlerdeki yer ve kişi adlarına dayanılarak söylenmektedir. Çok daha az geçmekle birlikte tabletlerde Hurrice yer, şahıs ve tanrı adlarında da rastlanması Anadolu’nun bu dönemdeki kozmopolit yapısını gözler önüne sermektedir. Şehir devletlerinde ikamet eden Asurlu tüccarların ise Anadolu’da yalnızca ticari kimlikleri ile var oldukları, herhangi bir şekilde siyasi, idari ya da askeri hiçbir etkinliklerinin olmadığı¹⁰ da yine metinlerden öğrenilmektedir. Ticaret, Asur’da bulunan tüccar bir ailenin Anadolu Karumlarında yaşayan temsilcisi ile yerli tüccarlar arasında gerçekleştirilirdi. Katır kervanları ile ulaşımın sağlandığı ticarete her iki taraf arasındaki anlaşmaya göre, Asurlu tüccarlar Anadolu krallıklarına ürünler için biçilen değer üzerinden vergi ödemekle yükümlüdür. Saraylar tarafından lüks kabul malların ticaretinin yapılmaması da diğer bir kuraldır. Buna karşılık yerli krallar Asurlu tüccarlara koloni merkezlerinde oturma ve yerel hukuk kurallarından muaf tutulma hakkı ile kervanların krallık bölgesi yollarında korunması ve kayıplarının telafi edilmesini sağlamaktadır. Asurlular ve Anadolu arasında gerçekleştirilen ticaretin en büyük nedeni, Anadolu’nun bakır yatakları açısından zengin olmasına karşılık tunç yapımında ihtiyaç duyduğu kalaydan yoksun olmasıdır. Ayrıca Anadolu’da bulunan çok beğenilen lüks kumaşlar ile kıymetli taşlar yine Asurlu tüccarların kolaylıkla edinebildikleri ve çok kârlı bir şekilde altın ve gümüş karşılığında satabildikleri mallardır. Asurlular yalnızca kendi mallarının değil fakat aynı zamanda yün, yerli dokuma ve bakır gibi Anadolu mallarının da ticaretini yürütmekteydiler¹¹. Söz konusu

⁷ F. Kınal, 1991, **Eski Anadolu Tarihi**, TTK Yayınları, Ankara: s. 61; C. Günbattı, 1999, “Asur Ticaret Kolonileri Devrinde Anadolu Kralları ile Asurlu Tüccarlar Arasındaki İlişkilere Işık Tutan İki Yeni Belge”, **TTKongresi, XII/I**, Ankara: ss. 75-83; T. Özgüç, 2005, s. 5.

⁸ V. Donbaz, 1997, s. 60.

⁹ V. Donbaz, 1995, “Kültepe Tabletleri Işığında İ.Ö. 2000-1760 Yıllarında Anadolu’nun Sosyal Yapısı”, **Anadolu Medeniyetleri Müzesi Konferansları**, Ankara: ss. 177-179; T. Özgüç, 2005, s. 8, 12.

¹⁰ F. Kınal, 1991, s. 62, 63.

¹¹ T. Özgüç, 2005, s. 14 vdd.

ticaret yürütülürken kervanlar belli güzergâhlar izlemişlerdir. “Kuzey yolu” ve “Güney yolu” olmak üzere Fırat üzerinden izlenen iki rotadan kuzey yolu, Diyarbakır-Elazığ veya Fırat’ı Samsat’tan geçerek Malatya’ya ulaşırdı. Güney yolu ise, Dicle-Habur-Balih vadileri üzerinden Urfa’ya, Fırat’ı ve Birecik’ten geçerek Kahramanmaraş’a, Göksun-Sıraz-Pınarbaşı yolundan Kaniş’e ya da Pazarcık-Gölbaşı-Doğanşehir yoluyla Malatya’ya veya Malatya’ya uğramadan Gölbaşı-Sürgü-Darende-Gürün-Kaniş’e ulaşan ve alternatifi çok olan bir rotadır¹².

Yazılı metinler Anadolu’da öne çıkan Kaniş, Hattuša, Zalpa gibi beylikler ve bu beyliklerin ilişkili olduğu, ancak lokalizasyonları henüz tespit edilmemiş olan yerleşimler hakkında bilgi edinmemizi sağlarken; Anadolu’nun orta kesiminden farklı olarak diğer bölgelerdeki yerleşimlerin çoğunun konumları ve Orta Anadolu ile ilişkilerini açıklıkla ortaya koyacak belgelere henüz rastlanmamıştır¹³. Bu nedenle yazıyı kullanan bölge dışında kalan yerleşimlerin gerek kültürel gerek ticari ilişkilerinin, dolayısıyla çevre çağdaş kültürler ile olan ilişkilerinin aydınlatılmasında arkeolojik materyaller göz önünde bulundurulmaktadır.

Kütahya’nın da içinde bulunduğu Ege Bölgesinde ETÇ’nin sona ermesi ile OTÇ başlamaktadır¹⁴. Ege Bölgesinin batı kesimleri için OTÇ kronolojisi önceleri Troya kazılarının tabakalaşmasına göre oluşturulurken son yıllarda Limantepe yerleşimi esas alınmaya başlanmıştır. Batı Anadolu kıyı yerleşimlerinde Minos ve Miken kültürlerine ait özellikle çanak çömlek gibi bulgular, söz konusu yerleşimlerin tarihlendirilmesinde önemli rol oynamışlardır. Buna göre “Orta Minos” terimi Batı Anadolu’da OTÇ’ni tanımlamak için kullanılmaktadır¹⁵. Ege Bölgesinin iç kesimlerinde ise Beycesultan yerleşimi, kazısı yapılmış önemli bir merkez olarak OTÇ’ni zengin çanak çömlek repertuarı ile temsil eder. Erken Tunç Çağı III’den itibaren Beycesultan yerel çanak çömleklerinde Orta Anadolu etkisinin görülmesi, Batı Anadolu ile Orta

¹² G. Kozbe, 1993, **Habur Çanak Çömleği ve Bu Çanak Çömleğin Yeni Buluntular Işığında Anadolu’daki Dağılımı**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir: s.162 vdd.; T. Özgüç, 2005, s. 24.

¹³ V. Donbaz, 1995, s. 182.

¹⁴ J. Mellaart, Beycesultan’da OTÇ’nin MÖ. 1900 yılına, Batı Anadolu için ETÇ’nin sonu ve Troya VI’nın başlangıcına denk olduğunu belirtmektedir. Bu tarih Orta Anadolu’da Kültepe II ile çağdaştır. J. Mellaart, 1970, “The Second Millenium Chronology of Beycesultan”, **Anatolian Studies** 20, s. 57.

¹⁵ A. Akyurt, 2004, **Kocabaştepe Orta Tunç Çağı Seramik Örneklerinin Ege Arkeolojisindeki Yeri ve Önemi**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: s. 12, 13.

Anadolu'nun karşılaştırmalı kronolojisinin oluşturulmasında etkili olmuştur¹⁶. Limantepe yerleşiminin Orta Anadolu ve Ege kültürleri ile olan benzerlikleri esas alındığında, bölgenin Orta Tunç Çağı, üç evre halinde tespit edilmiştir. Buna göre Orta Anadolu'nun Erken Koloni Dönemi, Girit'te Orta Minos II ile çağdaş olup Batı Anadolu'da "OTÇ 1" olarak tanımlanır. Liman Tepe OTÇ 4 tabakası bu dönemin başlangıcını oluşturur ve Beycesultan V. tabakasının geç evresi, Troya V. tabakasının geç evresi, Milet'in III. tabakası ile çağdaştır. Orta Anadolu'da Kültepe Aşağı Şehir II. ve Höyük 8. tabakası, Boğazköy-Büyükale IVd erken, kuzeybatı yamacı 8b tabakaları, Alişar 11T tabakası OTÇ 1 dönemini kapsar. Liman Tepe OTÇ 2 tabakası Troya VIa, Beycesultan IVc/b tabakaları ile; Orta Anadolu'da ise Kültepe Aşağı Şehir Ib ve Höyük 7. tabakası, Boğazköy-Büyükale geç IVd ile kuzeybatı yamaç 8a tabakası, Alişar 10T tabakası ile çağdaştır. Anadolu ile kıyı Ege kültürleri arasındaki bağlantıların ortaya konulması açısından, bir Koloni Dönemi kenti olan Acemhöyük'te, Sarıkaya Sarayı'nda bulunan bir grup eser önemli bir yer tutar. Batı Anadolu'da OTÇ 2 olarak adlandırılan bu dönem, Orta Anadolu'nun Geç Koloni Dönemine denk gelirken; Girit'te Orta Minos III, Kıta Yunanistan'da Orta Hellas III dönemi ile çağdaştır. Orta Tunç Çağı 3 olarak adlandırılan dönemde Liman Tepe OTÇ 1/2 tabakaları Troya VIb/c ve Beycesultan IVa tabakaları ile eş zamanlıdır. Söz konusu dönem, Orta Anadolu'da ise Kültepe aşağı şehir Ia tabakası, yani Eski Hitit Döneminin başları ile çağdaştır. Kıta Yunanistan'da Geç Hellas I olarak adlandırılır. Belirtilen kronolojiye göre Batı Anadolu OTÇ'nin MÖ. 17. yüzyılın son çeyreğine kadar devam etmektedir¹⁷.

---

¹⁶ J. Mellaart, 1970, s. 59.

¹⁷ A. Akyurt, 2004, s. 13, 14.

İKİNCİ BÖLÜM

KÜTAHYA İLİ VE SEYİTÖMER HÖYÜK GENEL ÖZELLİKLERİ

2.1. KÜTAHYA İLİNİN KONUMU VE COĞRAFI ÖZELLİKLERİ

Antik kaynaklarda adı Kotiaieion, Kotiaion, Cotyaeium, Cotyaium şeklinde geçen kent, Strabon tarafından Kotys'in şehri anlamına gelen "Kotiaion" olarak zikredilmektedir¹⁸. MÖ. I. Binyıl'da genel olarak İç Anadolu'nun batı kesimi ile İç Batı Anadolu'yu kapsayan ve Büyük Frigya ile Küçük Frigya (Frigya Epiktetos) olmak üzere iki bölüme ayrılan Frigya Bölgesi'nin, Epiktetos kesiminin sınırları içinde yer alan Kütahya (Kotiaieion)¹⁹, antik dönemde de ticaret yolları ile ilgili elverişli bir konuma sahiptir²⁰. Günümüz coğrafyasına göre ise Kütahya ili, Ege Bölgesi'nin İç Batı Anadolu bölümü içerisinde yer alır. Kuzeyden Bursa ve Bilecik, doğudan Eskişehir ve Afyon, güneyden Uşak, batısından Manisa ve Balıkesir ile sınırlıdır. İç Anadolu Bölgesi ile Asıl Ege arasında bir eşik durumunda olan Kütahya ve çevresi²¹ batıda, Tavşanlı üzerinden Bursa'ya (Marmara Bölgesi) ve Balıkesir'e (Ege kıyıları), güneybatıda Çavdarhisar (Aizanoi) ve Gediz (Kadoi) üzerinden Ege Bölgesine, güneydoğuda Afyon üzerinden Konya'ya ve Akdeniz kıyılarına, kuzeydoğudan da Eskişehir ve Bilecik yörelerine bağlanır (Lev. LVI: Harita 1).

İç Batı Anadolu eşiği üzerinde yer alan Kütahya'nın topografik yapısını, üzerinde bir takım dağ ve tepe dizilerinin yer aldığı çeşitli yüksekliklerdeki yaylalar ile bunlar içindeki gelişmiş ovalar meydana getirir. Kütahya ovasının hemen güneyinde Yellice Dağı (1764 m.) ve Gümüş Dağı (1901 m.); kuzeyinde Yeşil Dağ (1533 m.); batısında Türkmen Dağı (1829 m.), güneyinde Murat Dağı (2312 m.), Şaphane Dağı (2121 m.) ve batısında Eğrigöz Dağı (2181 m.) kenti dört tarafından çevreler. Bunların uzantılarında alüvyonlarla kaplı Gediz, Simav ve Örencik ovaları ile Kütahya Ovası; Kütahya Ovası'nın kuzeybatısında ise Köprüören ve Tavşanlı ovaları yer alır. Kütahya'nın güneybatısında birbirinden bir boğazla ayrılan Altıntaş ve Aslanapa ovaları bulunmaktadır. Kütahya ve çevresi akarsu havzaları bakımından Marmara, Karadeniz ve Ege denizlerine bağlıdır. Kirmasti, Kocasu (Adırnaz) ve Simav Çayı'nın suları Marmara Denizi'ne, Porsuk Çayı Karadeniz'e, Gediz Nehri Ege Denizi'ne dökülür. Kütahya ve çevresinin iklimi Ege, Marmara ve İç Anadolu bölgelerinin özelliklerini

¹⁸ H. D. Yıldız, 1981-1982, "Kütahya'nın Tarihçesi", **Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılına Armağan, KÜTAHYA**, İstanbul: s. 35.

¹⁹ V. Sevin, 2003, **Eski Anadolu ve Trakya, Başlangıcından Perslere Kadar**, İstanbul: s. 238.

²⁰ V. Sevin, 2001, **Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I**, Ankara: s. 209.

²¹ Y. Dönmez, 1981-1982, "Kütahya ve Çevresinin Fiziki Coğrafyası", **Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılına Armağan, Kütahya**, İstanbul: s. 1.

taşır. Sıcaklık şartları bakımından daha çok İç Anadolu Bölgesi'ni yansıtırken, söz konusu bölgede görülen step ikliminin dışında kalmakla birlikte Ege ve Marmara bölgeleri gibi, kurak iklimlerle nemli iklimler arasındaki geçiş iklimi tipini gösterir. Kentin aynı yüksekliğe sahip yerlerinin doğusu ile batısı arasında yine coğrafi konumundan kaynaklı ısı farklılıkları oluşmaktadır. Doğu kesiminden İç Anadolu'ya açık oluşu nedeniyle karasal iklimden etkilenirken, batı kesiminin kışın daha az soğuması, Marmara ve Ege denizlerine açık vadiler boyunca denizin etkisinin hissedilmesinden kaynaklanır. Kütahya ve çevresinin kış mevsiminde soğukluğu en az olan yerleri Köprüören, Tavşanlı ve Aslanapa ovalarıdır. Yaz mevsiminde Kütahya ovası ve çevresinde sıcaklığı en yüksek olan yerlerin başında yine Tavşanlı ovası ile Porsuk vadisi gelir. Kütahya ve çevresi kahverengi orman toprakları, kireçsiz kahverengi orman toprakları, kahverengi topraklar, rendzina toprakları ve alüvyal topraklar gibi çeşitli toprak tiplerine sahiptir. Bunlar içinde en yaygın olanı, bölge topraklarının üçte ikisini oluşturan kahverengi orman topraklarıdır. Yöre ve çevresi aynı zamanda çok çeşitlilik gösteren bir bitki örtüsüne sahiptir. Bu durumun oluşmasında birinci etken iklim iken, bazı kesimlerde toprak yapısı etkili olmuştur. Bitki örtüsü genel olarak yarı nemli ormanlar sahası, kuru ormanlar sahası, Akdeniz maki özelliği gösteren alanlar ve toprak şartlarının yarattığı step sahası olarak gruplandırılmaktadır. Bölgenin hakim bitki topluluğunu kuru ormanlar oluştururken, kuru ormanların hakim ağaç cinslerini karaçam, meşe türleri ve ardıç türleri meydana getirir. Marmara ve Ege yoluyla Akdeniz etkilerinin hissedildiği kesimlerde ise kızılçam ile bazı maki türlerine rastlamak mümkündür²².

Kütahya ili madenler açısından da çeşitlilik göstermektedir. En yaygın maden türü olarak "linyit" madeni karşımıza çıkar. Seyitömer Linyit Havzası ile birlikte Tavşanlı'nın kuzeyindeki Tunçbilek rezervi önemli linyit yataklarının bulunduğu sahalardır. Kütahya'da görülen bir başka maden ise Emet ilçesinde yatakları bulunan Bor'dur. Şap yatakları Gediz ilçesinde, ismini alan Şaphane mevkiinde yer alır. Türkiye'nin en önemli krom yatakları da yine Kütahya ili Tavşanlı ilçesi sınırları içindedir. Demir madeni Simav ve Emet; manyezit Domaniç, Tavşanlı ve Merkez ilçelerinde bulunur. Kütahya aynı zamanda Gümüşköy yatağı ile ülke sınırları içerisinde

---

²² Y. Dönmez, 1981-1982, ss. 3-15.

işletilen en önemli gümüş yatağına sahiptir²³. Altıntaş, Çavdarhisar ve Örencik mevkilerinde ise Kütahya ilinin mermer yatakları yer almaktadır. Madenler dışında İlin önemli yer altı zenginliklerinden biri de sıcak su kaynaklarıdır²⁴.

2.2. KÜTAHYA İLİ ARKEOLOJİK ARAŞTIRMALARININ TARİHÇESİ

Yörede yapılan arkeolojik çalışmalar, kentin Paleolitik Çağ'dan MÖ. I. Bin yıllarının sonuna kadar yerleşim gördüğünü ortaya koymuştur.

Kentin Prehistorik dönemleri ile ilgili bilgiler çoğunlukla yüzey araştırmalarından elde edilmektedir. Yöredeki en kapsamlı yüzey araştırması T. Efe tarafından 1988-1995 yılları arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırmalar sırasında bir kısmı daha önce tespit edilmiş, bir kısmı ise ilk kez T. Efe tarafından saptanan bir çok yerleşim yerinde çeşitli dönemlerle birlikte MÖ. 2. Binyıla da tarihlendirilen malzeme ile karşılaşmıştır. Tarih öncesi yerleşmeler daha çok Kütahya'nın güneyinde, Porsuk Çayı kaynağının yakınlarında, özellikle Altıntaş ve Aslanapa ovalarında, ayrıca Tavşanlı Ovası'nda görülmektedir.

Sabuncupınar-Fındık Kayabaşı ve Gediz-Akmakça mevkilerinde Çanak-Çömlekli Neolitik Dönem ile ilgili veriler elde edilmiştir. Asmainler, Aslanapa, Tavşanlı-Köytepesi ise Kalkolitik Dönem'e tarihlendirilen malzeme vermiş yerleşimlerdir. Gerçekleştirilen araştırmalar kentin özellikle ETÇ'nda oldukça yoğun bir yerleşime sahne olduğunu ortaya koymaktadır. Seyitömer, Çavdarhisar (Aizanoi), Tavşanlı-Kayı Köyü Höyüğü, Tepecik ve Tavşanlı höyükleri söz konusu dönemle ilgili bilgi veren önemli yerleşimlerden yalnızca birkaçıdır.

²³ E. Kaptan, 1983, "Kütahya-Gümüşköy ve Yöresi Buluntuları", www.mta.gov.tr/~mta_web/kutuphane

²⁴ M. Tuncel, 1981-1982, "Kütahya İlinin Beşeri ve İktisadi Coğrafyası", **Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılına Armağan, KÜTAHYA**, İstanbul: s. 28.

Orta Tunç Çağı'nın başlarına gelindiğinde ise yerleşim sayısının belirgin şekilde azaldığı dikkat çeker. Bu dönemle ilgili bilgi veren önemli höyüklerden bir tanesi Seyitömer Höyük, diğeri bölgenin büyük höyüklerinden biri olan Tavşanlı Höyük'tür²⁵.

Ağızören Köyü'ndeki Höyüktepe Höyüğü'nün doğusunda yer alan ve kazı çalışması 2000 yılında M. Türktüzün tarafından gerçekleştirilmiş olan Ağızören Nekropolü, Kütahya yöresinin OTÇ ölü gömme gelenekleri ile ilgili önemli veriler ortaya koymuştur²⁶.

Kütahya'nın da içinde bulunduğu Frig Dönemi ile ilgili araştırmalardan biri 1941 yılında E. Chaput tarafından yayınlanmıştır²⁷. Günümüzde T. T. Sivas ve H. Sivas tarafından Eskişehir ve Afyon ile birlikte Kütahya ilini de içine alacak şekilde kapsamlı yüzey araştırmaları yürütülmektedir. Bu çalışmalar sonucunda daha önce saptanmış olanların yanında Frig Dönemine tarihlenen yeni kült alanları ile arkeolojik malzemenin tespit edildiği belirtilmektedir²⁸. Yörenin önemli yerleşimlerinden biri ise Erken Tunç Çağı'ndan Roma Dönemi'ne kadar yerleşim görmüş olan Aizanoi antik kentidir. 1824 yılında tespit edilen kentte ilk kazı çalışmaları 1926-1928 yılları arasında D. Krencker ve M. Schede tarafından başlatılmıştır. R. Naumann tarafından 1979 yılından itibaren kazı ve tespit çalışmaları yapılmış, 1988-1990 yılları arasında A. Hofmann kentin

²⁵ T. Efe, 1990, "1988 Yılında Kütahya, Bilecik ve Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları", **XI. And. Arş.**, İstanbul: ss. 1-19; T. Efe, 1991, "1989 Yılında Kütahya, Bilecik ve Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları", **VIII. AST**, Ankara: ss. 163-177; T. Efe, 1992, "1990 Yılında Kütahya, Bilecik ve Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları", **IX. AST**, Ankara: ss. 561-583; T. Efe, 1993a, "1991 Yılında Kütahya, Bilecik ve Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları", **X. AST**, Ankara: ss. 345-364; T. Efe, 1993b, "Chalcolithic Pottery from the Mounds Aslanapa (Kütahya) and Kınık (Bilecik)", **Anatolica XIX**, ss. 19-31; T. Efe, 1994, "1992 Yılında Kütahya, Bilecik ve Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları", **XI. AST**, Ankara: ss. 571-592; T. Efe, 1995a, "1993 Yılında Kütahya, Bilecik ve Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları", **XII. AST**, Ankara: ss. 245-266; T. Efe, 1995b, "İçbatı Anadolu'da İki Neolitik Yerleşme: Fındık Kayabaşı ve Akmağça", (yay. haz. A. Erkanal vd.), **İ. Metin Akyurt ve Bahattin Devam Anı Kitabı**, İstanbul: ss. 105-114.

²⁶ M. Türktüzün, 2002, "Kütahya İli, Merkez, Ağızören Köyü'ndeki Hitit Nekropolü Kurtarma Kazısı", **12. Müze KKS**, Ankara: ss. 241-250.

²⁷ E. Chaput, 1941, **Phryge, Exploration Archeologique, Tome 1, Geologie et Geographie Physique**, Paris: s. 64.

²⁸ T. Sivas, 2003, "Eskişehir-Kütahya-Afyonkarahisar İlleri 2001 Yılı Yüzey Araştırması", **20. AST, 2. Cilt**, Ankara: s. 288, 289; T. Tüfekçi Sivas – H. Sivas, 2004, "Eskişehir-Kütahya-Afyonkarahisar İlleri 2002 Yılı Yüzey Araştırması", **21. AST, 2. Cilt**, Ankara: s. 158; T. T. Sivas, 2007, "Batı Frigya'da Frig Yerleşmeleri ve Kaya Anıtlarının Araştırılması / Survey on Phrygian Settlements and Rock-Cut Monuments in Western Phrygia", **Friglerin Gizemli Uygarlığı**, İstanbul: s. 87, 88; T. Tüfekçi Sivas – H. Sivas, 2009, **Frig Vadileri (Friglerden Türk Dönemine Uzanan Kültürel Miras)**, Eskişehir.

stadyumunda çalışmalar gerçekleştirmiştir²⁹. 1990 yılından 2007 yılına kadar K. Rheidt, K. Rheidt-Güler Ateş, K. Rheidt- R. Von Den Hoff tarafından sürdürülen çalışmalar, 2008 yılından itibaren R. Von Den Hoff başkanlığında yürütülmektedir³⁰. Günümüzde Agora, Heroon, stadium, Roma hamamları, köprüler, sütunlu caddesinden başka özellikle Zeus Tapınağı ile dikkat çeken antik kentte tapınak, ETÇ'ına ait malzeme veren höyüğün üzerine inşa edilmiştir. Kütahya ili ile ilgili yapılan çalışmalardan bir diğeri ise T. Drew-Bear tarafından gerçekleştirilen epigrafik çalışmalardır ve Kütahya yöresinde ele geçen yazıtlı taşlar incelenmektedir³¹.

2.3.SEYİTÖMER HÖYÜK'ÜN KONUMU VE TOPOGRAFİK YAPISI

Seyitömer Höyük, Kütahya il merkezinin 26 km. kuzeybatısında, Kütahya-Tavşanlı karayolunun 17. km.sine asfalt bir yolla bağlanan Seyitömer Linyit İşletmesi Müessesesi Kömür Havzasında bulunmaktadır (Lev. LVI: Harita 2).

Günümüz konumu incelendiğinde Seyitömer Höyük kuzeyde Bozüyük (Bilecik), kuzeydoğuda Eskişehir; Tavşanlı Yolu ve Domaniç üzerinden İnegöl ve devamında Bursa üzerinden Marmara kıyılarına; Çavdarhisar Yolu üzerinden Ege kıyılarına; Kütahya'nın güneyindeki Altıntaş üzerinden Afyon'a ve devamında Konya Ovasına ulaşan yollar üzerindedir.

Kömür havzası sınırları içinde kalan Seyitömer Höyük 150x140 m. ölçülerinde oval bir yapıya sahip olup orijinal yüksekliği yaklaşık 23.5 m. olarak ölçülmüştür. Kuzey tarafı oldukça dik olan höyüğün güneyi yayvandır. Tepe kısmında yaklaşık 2000 m². lik bir alanın düz olduğu belirtilmiştir. Yapılan çalışmalar, yerleşimin doğal bir

²⁹ N. Atik, 1996, "Aizanoi Orta Anadolu'da Bir Çanak Çömlek Merkezi", **Arkeoloji ve Sanat Dergisi** 72, İstanbul: s. 4.

³⁰ K. Rheidt, 1993, "Die Ausgrabungen in Aizanoi 1991", **14. KST-2**, Ankara: ss. 289-308; G. Ateş – K. Rheidt, 2008, "Aizanoi 2005 ve 2006 Yılı Çalışmaları", **29. KST-2**, Ankara: ss. 227-242; R. Von Den Hoff – K. Rheidt, 2009, "Aizanoi 2007", **30. KST-1**, Ankara: ss. 497-506; R. Von Den Hoff, 2010, "Aizanoi 2008", **31. KST-2**, Ankara: ss. 451-461.

³¹ T. Drew-Bear, 2002, "Pisidia Antiocheia ve Apollonia'sı, Kotiaieion ve Yanık Laodikeia'da Yapılan Araştırmalar", **19. AST-2**, Ankara: ss. 133-138; T. Drew-Bear, 2005, "Phrygia ve Pisidia'da Yeni Epigrafik Yüzey Araştırmaları", **22. AST-2**, Ankara: ss. 213-218; T. Drew-Bear, 2006, "Kütahya'da Yeni Kurulan Bir Müzenin Yazıtları", **23. AST-2**, Ankara: ss. 35-40; T. Drew-Bear, 2008, "Frigya ve Pisidya'da Hristiyanlar, Askerler ve Eğitim Görmüş Köylüler", **25. AST-2**, Ankara: ss. 261-268.

tepe³², dere yatağına, doğuya doğru eğimleşen bir ana kayalık üzerinde³³ kurulduğunu göstermiştir.

Höyüğün bulunduğu havzanın denizden yüksekliği 1000-1300 m. arasındadır. Havzada genellikle yazların sıcak ve kurak, kışların soğuk ve kar yağışlı geçtiği karasal iklim egemendir. Yılın en sıcak ayı Ağustos, en soğuk ayı Şubat'tır. Hakim bitki örtüsünü seyrek yapılı ardıç ve makiler oluşturur. Tarıma elverişli olan düz alanlarda ise tahıl üretimi yapılmaktadır³⁴.

Höyüğün bulunduğu kömür havzası pliosen dönemi yaşlı bir göl oluşumudur. Tortul kayalar, konglomera, mavi yeşil renkli killi tabaka ve ana kömür damarından oluşmaktadır. Kömür damarının tavanı marndır. Havza genel olarak büyük çapta tektonik hareketlere maruz kalmıştır³⁵. Üç farklı morfolojik yapıya sahip olduğu belirtilen havzanın güney ve güneybatısında basamaklı topografya, kuzey ve kuzeydoğusunda yüksek ve engebeli topografya (Türkmen Tepe), güneydoğusunda düz ve engebesiz topografya gözlenmektedir³⁶. Bölge kömür alımından dolayı, coğrafi yapı özelliklerini ise tamamen yitirmiştir³⁷.

2.4. SEYİTÖMER HÖYÜK ARAŞTIRMA TARİHÇESİ VE TABAKALAŞMASI

Seyitömer Linyit işletmesi Müessese Müdürlüğü sınırları içindeki Seyitömer Höyük'ün altında bulunduğu belirtilen 12 milyon ton kömür rezervinin kullanılabilir duruma getirilmesi amacıyla yürütülen arkeolojik kazı çalışmaları ilk olarak, 1989 yılında Eskişehir Müzesi Müdürlüğü³⁸ tarafından başlatılmıştır.

1989 yılı çalışmalarında açığa çıkarılmış olan gerek mimari gerekse çanak çömlek bulguları daha ziyade Roma ve Helenistik dönemleri hakkında bilgi

³² N. Aydın, 1991, "Seyitömer Höyük Kurtarma Kazısı 1989", **I. Müze KKS**, Ankara: s. 192.

³³ A. İlaşlı, 1996, "Seyitömer Höyüğü 1993 Yılı Kurtarma Kazısı", **VI. Müze KKS**, Ankara: s. 4.

³⁴ G. Yanık, 1997, **Seyitömer (Kütahya) Kömür Havzası Killerinin Jeolojisi, Minerolojisi ve Seramik Endüstrisindeki Kullanım Olanakları**, Dumlupınar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kütahya: s. 4.

³⁵ N. Aydın, 1991, s.192.

³⁶ G. Yanık, 1997, s. 4.

³⁷ N. Aydın, 1991, s.192.

³⁸ N. Aydın, 1991, ss. 191-204.

vermektedir. Ayrıca çok az sayıda buluntunun Tunç Çağlarına ait olduğu belirtilmiştir (Lev. I: Plan 1)³⁹.

Kazı çalışmaları 1990-1995 yılları arasında Afyon Müzesi Müdürlüğü tarafından yürütülmüştür⁴⁰. 1990 yılında höyükteki tabakalaşmanın anlaşılabilmesi için, höyüğün en yüksek kesimi olan kuzeydoğusunda teraslar biçiminde çalışılmış ve bu kesimde ana kayaya kadar olan tabakalaşma belirlenmiştir. Buna göre, iki kez büyük bir yangın geçirmiş 13 m.lik bir ETÇ I ve II yerleşiminin varlığı saptanmıştır. ETÇ III Dönemi ve II. Binyıl başları ile Hitit ve Frig dönemlerine ait buluntulara neredeyse rastlanmamıştır. Höyüğün güneyinde yürütülen çalışmalarda Roma, Helenistik ve Erken Tunç; güneybatısında araştırılan bölümde ise yalnızca Helenistik Dönem yerleşimlerine rastlanıldığı bildirilmiştir⁴¹.

1991 yılı çalışmalarında Roma, Helenistik (Geç ve Erken Evre), Klasik ve Arkaik dönemlere tarihlenen mimari kalıntılar, çanak çömlekler, pişmiş toprak, taş, metal ve kemikten üretilmiş çok sayıda ve çeşitli küçük buluntular açığa çıkarılmıştır. Malzemeye göre yapılan değerlendirme sonucunda Helenistik Dönem MÖ. 3. – 2. yüzyıl ile MÖ. 1. – M.S. 1. yüzyıllar arasına; Klasik Dönem MÖ. 5. – 4. yüzyıl, Arkaik Dönem ise MÖ. 7 – 6. yüzyıl olarak tarihlendirilmiştir⁴².

1992 yılı çalışmaları, daha çok höyüğü çevrelediği saptanan sur sisteminin araştırılmasına yönelik olmuştur. Bazı yerlerde üç aşamalı olduğu tespit edilen sur duvarları içinde kalan yerleşim Helenistik Döneme tarihlendirilmiştir. Höyüğün güneybatı kesiminde ele geçen çatı kiremitlerine göre, bir Geç Roma Dönemi yerleşmesinden söz edilmektedir. Ayrıca, yer yer ETÇ'na ait tabakalar ile karşılaşıldığı; Hitit Dönemine tarihlendirilen buluntuların olduğu, ancak söz konusu döneme ait bir yerleşimin varlığından henüz söz edilemeyeceği belirtilmiştir⁴³.

1993 yılı kazı çalışmaları öncelikle, daha önceki yıllarda belirlenen stratigrafinin detaylandırılmasına yönelik planlanmıştır. Çalışmaların yürütüldüğü

³⁹ a.g.e., ss.194-195.

⁴⁰ A. Topbaş, 1992, "Kütahya Seyitömer Höyüğü 1990 Yılı Kurtarma Kazısı", **II. Müze KKS**, Ankara: ss. 11-34; A. Topbaş, 1993, "Seyitömer Höyüğü 1991 Yılı Kurtarma Kazısı", **III. Müze KKS**, Ankara: ss. 1-30; A. Topbaş, 1994, "Seyitömer Höyüğü 1992 Yılı Kurtarma Kazısı", **IV. Müze KKS**, Ankara: ss. 297-310; A. İlaşlı, 1996, ss. 1-20.

⁴¹ A. Topbaş, 1992, ss. 12, 15-16.

⁴² A. Topbaş, 1993, ss. 2-7.

⁴³ A. Topbaş, 1994, ss. 298-300.

alanlarda önceki senelerin verilerine benzer bulguların yanında farklı olarak Frig ve MÖ. II. Binyıla tarihlendirilen buluntular gün ışığına çıkarılmıştır⁴⁴.

Yaklaşık on yıl kadar ara verilen kazı çalışmaları 2006 yılından itibaren Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Arkeoloji Bölümü adına A. N. Bilgen tarafından yeniden başlatılmıştır⁴⁵.

Höyükte 1989-1995 yılları arasında yapılan kazılarda Roma, Helenistik, Frig, Hitit ve Erken Tunç Çağlarına tarihlenen 5000 yıllık bir yerleşim tespit edilmiştir⁴⁶. 2006 yılı kazısında, daha önceden belirlenen Tunç, Frig, Helenistik ve Roma dönemlerine ait kültür katlarının varlığı saptanmış; ayrıca bu kültür katlarının kendi içinde birçok farklı mimari evrelere de sahip olduğu belirlenmiştir⁴⁷. 2008 yılı kazı sezonunda ulaşılan yeni bulgu ve bilgilere göre tabakalaşma tekrar düzenlenmiştir. 2008 yılında IV. Tabaka olarak adlandırılan OTÇ tabakası iki evre halinde tespit edilmiştir⁴⁸. 2009 yılı çalışmaları ile birlikte OTÇ'na ait olduğu tespit edilen yeni bir evrenin açığa çıkarılması sonucu mevcut stratigrafiye ekleme yapılmıştır. Buna göre, Seyitömer Höyük stratigrafisi aşağıda gösterildiği şekilde yeniden düzenlenmiştir:

I. Tabaka (Roma Dönemi) (Lev. II: Pl. 1).

II. Tabaka (Hellenistik Dönem) (Lev. II: Pl. 1).

II-A: Geç Evre.

II-B: Erken Evre.

III. Tabaka (Akamenid Dönem: MÖ. 500-334) (Lev. II: Pl. 2).

III-A: MÖ. 4. yüzyıl (400-334).

III-B: MÖ. 5. yüzyıl.

IV. Tabaka (Orta Tunç Çağı: MÖ. 2000-1750).

IV-A: Geç Evre (Lev. III: Pl. 1).

⁴⁴ A. İlaşlı, 1996, ss. 1-19.

⁴⁵ Seyitömer Höyüğü'nün altında bulunan 12 milyon ton kömür rezervinin kullanılabilir duruma getirilebilmesi için kurtarma kazısı projesi hazırlanarak, Dumlupınar Üniversitesi (DPÜ) ve Türkiye Kömür İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TKİ) arasında 5 yıllık bir protokol imzalanmıştır. A. N. Bilgen, 2008a, "Seyitömer Höyüğü 2006 Yılı Kazısı", **29. KST-1**, Ankara: ss. 321-332.

⁴⁶ A. N. Bilgen, 2009, "Seyitömer Höyüğü 2007 Yılı Kazısı", **30. KST-2**, Ankara: s. 72.

⁴⁷ A. N. Bilgen, 2008b, "Yeni Dönem Seyitömer Höyük Kazıları", **Aykut Çınaroğlu'na Armağan / Studies in Honour of Aykut Çınaroğlu**, Ankara: ss. 49-52; A. N. Bilgen, 2008a, ss. 321-332; A. N. Bilgen, 2009, ss. 71-88.

⁴⁸ A. N. Bilgen, Gökhan Coşkun ve Zeynep Bilgen, 2010, "Seyitömer Höyüğü 2008 Yılı Kazısı", **31. KST-1**, Ankara: ss. 341-354.

IV-B: Orta Evre (Lev. III: Pl. 2).

IV-C: Erken Evre (Lev. IV: Pl. 1).

V. Tabaka (Erken Tunç Çağı: MÖ. 3000-2000) (Lev. IV: Pl. 2).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SEYİTÖMER HÖYÜK ORTA TUNÇ ÇAĞI VE 16 NO.LU MEKAN

3.1. SEYİTÖMER HÖYÜK ORTA TUNÇ ÇAĞI KRONOLOJİSİ VE MİMARİ ÖZELLİKLERİ

Seyitömer Höyük 2008 yılı çalışmalarında OTÇ tabakasına ait bulgulara, höyüğün tepe kısmının merkezine yakın bir alanda ulaşılmıştır. MÖ. 5. – 4. yüzyıllara tarihlenen Akamenid Döneme ait kalıntıların hemen altında Orta Tunç Çağı'na ait üç evre tespit edilmiş ve evreler yukarıdan aşağıya doğru A, B ve C olarak kodlanmıştır. ATKÇ ile çağdaş olan Seyitömer OTÇ katlarında yapılan incelemeler, evreler arasında gerek mimari yapım özellikleri gerekse kültürel materyal açısından büyük bir farklılığın olmadığını göstermekte; açığa çıkarılan bazı yapı örneklerinde karşılaşılan yenilemeler, küçük eserler ile birlikte çanak çömlek bulgularının çok büyük oranda devamlılığı da yerleşimcilerin yaşamlarını burada devam ettirdiklerini ortaya koymaktadır (Lev. III: Pl. 1, 2; Lev. IV: Pl.1).

Seyitömer OTÇ yerleşiminin tespiti sırasında merkezden yamaçlara doğru genişletilen kazı çalışmaları, bu dönemde höyüğün batı kesiminin teras duvarları ile çevrelendiğini ve dolgu yapılarak yerleşimin kullanım alanının genişletildiğini göstermektedir. Teras duvarının dış tarafında açığa çıkartılan ve duvarla dik olarak birleşen duvar parçaları da, teras dışındaki mekânların varlığına işaret etmektedir⁴⁹.

Yapıların birçoğunun her üç evrede de kuvvetli bir yangına maruz kaldığını söylemek mümkündür. Höyüğün kuzeydoğusunda ve güneybatısında iki tane aynı doğrultuda olmak üzere tespit edilen deprem çatlakları, yapıları oldukça etkileyen yangının nedenini ortaya koymaktadır⁵⁰.

Bu tabakaya ait mekânların çoğunluğunun konut olarak kullanıldığı saptanmıştır. Konutların dışında seramik ve maden üretim atölyesi olma olasılıkları yüksek mekanlar da bulunmaktadır. Ayrıca içerisinde çok sayıda küp bulunan ve depo olarak kullanılmış olabileceği düşünülen mekânlar da söz konusudur⁵¹.

IV. Tabakanın yapıları genellikle tek, iki ya da üç odadan oluşan dörtgen ve trapez planlıdır. Mekânların bazıları bağımsızdır. Bazı mekanların ise ortak duvar kullanımı yoluyla kompleks yapılar meydana getirdikleri tespit edilmiştir. Yapıların duvarları ise genellikle çift yüzlü ve yassı plaka taş örgülüdür. Bazı mekânlarda duvar

⁴⁹ A. N. Bilgen vd., "Seyitömer Höyük 2008 Yılı Kazı Çalışmaları", (yayınlanmamış kazı raporu).

⁵⁰ A. N. Bilgen vd., 2010, ss. 341-354.

⁵¹ a.g.e.

önlerinde ve/veya mekânların iç kısımlarında ahşap dikme deliklerine rastlanmıştır. Gerek dikme delikleri gerekse tabanlar üzerinde rastlanan yanmış ahşap kalıntıları, yapıların hem duvar örgü hem de çatıyı taşıma sistemleri hakkında bilgi vermektedir. Mekânlar genellikle sıkıştırılmış toprak tabanlı olup ana odalarda toprak taban ile birlikte, bu odanın uzun duvarına paralel kenarında dar bir alanda taş taban kullanımına da rastlanır. Ayrıca bazı mekânlarda ana oda yanında bir duvar ile ayrılmış olan uzun dar odanın tabanında taş döşemenin olduğu örnekler de mevcuttur.

İçlerinde genellikle seki, ocak ve/veya fırınların bulunduğu mekânlar dışında, atölye / işlikler de yerleşmede önemli bir yer tutmaktadır. İşlikler içerisinde çoğunlukla bölmelere rastlanmaktadır. Taştan oluşturulmuş bu bölmeler duvarlara bitişik durumda, iç ve dış yüzleri kil sıvalı dikdörtgen ya da kare, yuvarlak ve çeyrek yuvarlak planlıdır. Bölmelerin içerisine genellikle pişmiş ya da pişmemiş kaplar yerleştirilmiş ve kapların etrafı kil ile sıvanarak bölme içerisinde sabitlenmiştir. Bazı bölme örneklerinin içlerinde ele geçen karbonlaşmış tahıllar, pt. kâseler ile günlük kullanıma yönelik öğütme taşı, ezgi taşı vb. taş aletler bölmelerin günlük ihtiyaçların giderilmesine yönelik donanımlar olduğunu göstermektedir⁵². Mekânların içlerinde tespit edilen ocaklar çoğunlukla oval ve yuvarlak, çok azı ise dörtgen planlıdır. Ancak A evresinden farklı olarak yerleşmenin B ve C evrelerine ait mekânlarda, bazıları ön yüzlerinde bezemeli at nalı biçimli ocaklara da rastlanır. Mekânların dışında silo ve fırınlar da bulunmaktadır. Siloların en çok kullanıldığı evrenin IV C evresi olduğu görülmektedir. Silolar genellikle yuvarlak planlıdır. Sadece C evresinde rastlanan dikdörtgen planlı üç adet örnek, planları itibari ile diğer silolardan farklılık gösterir.

Çalışmalar, C evresi yapılarından bazılarının B evresinde; B evresindeki bazı yapıların da A evresinde devam ettiğini ortaya koymuştur. Söz konusu mekânlar, planları herhangi bir değişikliğe uğratılmaksızın kullanıldığı gibi, küçük plan değişikliklerinin uygulandığı örneklere de rastlanmaktadır.

---

⁵² A. N. Bilgen vd., 2010, s. 347.

Yapıların planları gibi inşa malzemeleri, duvar örgü teknikleri, taban özellikleri ile seki, bölme, ocak, fırın gibi unsurlar da özelliklerini muhafaza ederek kullanılmaya devam edilmiştir⁵³.

IV. Tabakaya ait buluntular arasında en büyük grubu seramikler oluşturmaktadır. Bu dönemin bilinen formları arasında tek üçgen kulplu veya kulpsuz kâseler, çeşitli formlarda çanaklar, meyve tabakları, süzgeçli kaplar, boyunsuz veya boyunlu çömlekler, küpler, akıtacaklı kaplar, gaga ağızlı ve yonca ağızlı testiler, tek ya da çift emzikli testiler, mataralar, rhytonlar ve libasyon kapları, protomlar ve potalara ait parçalar ele geçen seramik örneklerindedir⁵⁴.

Dokumacılıkla ilgili kullanım eşyalarından pt. tezgah ağırlıkları ve ağırşaklar bir diğer büyük eser grubunu oluşturur⁵⁵. Tamamına yakını atölyelerde, pişmiş ya da pişmemiş halde bulunan dokuma tezgâhı ağırlıkları, döneminin form özelliğini yansıtır şekilde genellikle hilal biçimlidir. Bazı ağırlıklar üzerinde, yine Karahöyük (Konya), Beycesultan (Denizli) gibi OTÇ'na tarihlenen belli başlı merkezlerde de örneklerini görebildiğimiz, çeşitli tekniklerde uygulanmış bezemeler yer almaktadır.

Seyitömer Höyük kilden üretilmiş kültürel materyaller dışında gerek taş gerekse kemik ve metal eserler açısından çok zengin bir repertuara sahiptir. Taş eserler, çoğunlukla yerel taş cinsleri kullanılarak üretilmiş boncuk, ağırşak, idol, dilgi, perdah taşı, bileği taşı, havaneli, öğütme taşı, taş kap gibi çok sayıda ve çeşitli örneklerle temsil edilmektedir.

⁵³ A. N. Bilgen vd., "Seyitömer Höyük 2009 Yılı Kazı Çalışmaları", (yayınlanmamış kazı raporu). Seyitömer Höyük OTÇ yerleşmesi koruma/çevre duvarının dışında ve içinde kalan ortak duvarlara sahip tek, iki, üç ya da dört odalı yapı grupları ya da bağımsız mekanları; taş temel üzeri kerpiç duvar örnekleri, içten ya da dıştan ahşap hatılları, ocak, fırın gibi mekan içi yapı elemanları açısından, yerel özellikler ve farklılıklar barındırmakla birlikte Eski Anadolu geleneksel mimari yapısına uygun özellik gösterir. Kültepe, Demircihöyük, Beycesultan'da benzer yapı örneklerini ve yapı donanımlarını görmek mümkündür. Bkz. R. Naumann, 1998, **Eski Anadolu Mimarlığı**, TTK Yayınları, (çev. Beral Madra), Ankara: ss. 376-384, 499, 500; S. Aktüre, 1994, **Anadolu'da Bronz Çağı Kentleri**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul: ss. 118-134; T. Özgüç, 1959, **Kültepe-Kaniş. Asur Ticaret Kolonileri Merkezinde Yapılan Yeni Araştırmalar/New Researchs at the Center of the Assyrian Trade Colonies**, TTK Yayınları, Ankara: ss. 5-45; T. Özgüç, 2005, ss. 51-87; B. Kull, 1988, **Demircihöyük. Ergebnisse der Ausgrabungen 1975-1978. Die Mittelbronzezeitliche Siedlung. Band V**, Mainz am Rhein: ss. 222, şek. 82; S. Lloyd ve J. Mellaart, 1965, **Beycesultan Vol. II, Middle Bronze Age Architecture and Pottery**, Ankara: ss.35-66.

⁵⁴ A. N. Bilgen vd., 2010, s. 348.

⁵⁵ a.g.e., s. 348.

Kemik eserler arasında bızlar, spatulalar, bezemeli objeler, saplar ve çeşitli aletler yer almaktadır. Birçoğu mezar hediyesi olarak bırakılmış olan metal ve çeşitli taşlardan yapılmış boncuklar da önemli bir buluntu grubunu oluşturmaktadır⁵⁶.

Döneminin özelliklerini yansıtan bir diğer büyük eser grubunu ise metal buluntular oluşturur. Kurşun figürin, tunçtan ok uçları, mızrak uçları, hançerler, baltalar, oraklar, kazıyıcı ya da delici olarak kullanılmış çeşitli aletler, süs iğneleri ve altın takılar yer almaktadır⁵⁷. Metal eserler arasında kolcuklu balta örnekleri ile tanrı ve ailesinin betimlendiği kurşun figürin dikkat çeker.

Seyitömer OTÇ yerleşimi çanak çömlek buluntuları Kültepe, Demircihöyük, Beycesultan gibi çevre yerleşim ve Ağızören⁵⁸, Yanarlar⁵⁹, Çavlum⁶⁰ gibi mezarlık bulguları ile yakın benzerlikler göstermektedir. Benzerini Kültepe II ve Ib⁶¹, Alışar II⁶², Boğazköy⁶³ koloni devri tabakasında gördüğümüz çizme biçimli içki kabı ile birlikte yakın benzerine yine Alışar II ve Kaniş Karumu Ib katında rastladığımız kurşun figürin⁶⁴, Seyitömer yerleşimi ile Orta Anadolu yerleşimleri arasındaki ilişkileri ortaya koyması açısından önemlidir.

3.2. ORTA TUNÇ ÇAĞI A EVRESİ VE 16. NO.LU MEKÂN

Seyitömer Höyüğü'nde OTÇ'nin A evresi 3850 m² lik bir alanda, höyüğün üst düzlüğü ile birlikte höyüğün güney yamacında tespit edilmiştir. Batı kesiminde, kullanım alanının bu yöne doğru genişlediğini ortaya koyan ve hem kuzeybatı hem de güneybatı yönünde devam eden bir teras duvarı yer almaktadır. Teras duvarının içinde

⁵⁶ a.g.e., s. 349.

⁵⁷ a.g.e., s. 348.

⁵⁸ M. Türktüzün, 2002, ss. 241-250.

⁵⁹ K. Emre, 1978, **Yanarlar, Afyon yöresinde Bir Hitit Mezarlığı / A Cemetery Near Afyon**, TTK Yayınları, Ankara.

⁶⁰ A. N. Bilgen, 2005, **Çavlum. Eskişehir Alpu Ovasında Bir Orta Tunç Çağı Mezarlığı**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

⁶¹ T. Özgüç, 1986, **Kültepe-Kaniş II. Eski Yakınoğu'nun Ticaret Merkezinde Yeni Araştırmalar / New Researches at the Trading Center of the Ancient Near East**, TTK Yayınları, Ankara: s. 64, 65, lev. 119: 4; 2005, s. 185, res. 215-216.

⁶² E. Schmidt, 1932, **The Alishar Hüyük. Seasons of 1928 and 1929. Part II**, Chicago: s. 133, şek. 164; H. H. von der Osten ve E. Schmidt, 1932, **The Alishar Hüyük. Seasons of 1927. Part II**, Chicago: s. 37, şek. 28: 1671, 1533, 1106.

⁶³ K. Bittel ve R. Naumann, 1939, "Vorläufiger Bericht über die Ausgrabungen in Boğazköy 1938", **Mitteilungen der Deutschen Orient-Gesellschaft zu Berlin 77**: ss. 30-32, şek. 38-40.

⁶⁴ K. Emre, 1971, s. 22, lev. VI: 1a-b; s. 29, lev. VII: 2; s. 35, lev. VI: 5.

kalan yaşam alanında, aralarında sokakların bulunduğu planlı bir yerleşimden söz etmek mümkün olmamaktadır. Bu evrede gerek birbirinden bağımsız gerekse ortak duvarlara sahip toplam 31 mekân saptanmıştır. Bu mekânlardan bir tanesi, höyüğün yaklaşık merkezinde konumlanması dışında boyut ve plan açısından diğer mekânlardan ayrılır⁶⁵.

Orta Tunç Çağı'nın A evresine ait olan 16 no.lu mekân da höyüğün kuzey kesiminde ve söz konusu merkezi yapının yaklaşık kuzeybatısında açığa çıkarılmıştır (Lev. V: Pl.1a, b). Mekân, MÖ. 5. yüzyıl yapısına ait bir duvarın hemen altında, arada neredeyse dolgu olmaksızın tespit edilmiştir (Lev. VIII: Res. 1)⁶⁶. Söz konusu yapının sınırlarını belirleyen duvarların, hemen üst katmandaki Akamenid Dönem'e tarihlenen yapı duvarının tahribatıyla, yer yer yok olduğu ve aradan geçen süreçte plana dair verilerin birçoğunun özelliğini yitirdiği saptanmıştır. Yalnızca kuzey, doğu ve batı duvarları koruna gelmiş mekân mevcut durumuyla 2.30 m. x 2.37 m.lik bir alanı kaplamaktadır. Mekân, kuzey duvarından batı yönüne doğru devam eden bir duvar uzantısına sahiptir. Duvar uzantısına yaklaşık dik durumdaki küçük bir duvar parçası ise kuzey-güney doğrultulu olup bağımsız durumdadır. Söz konusu parçanın aksına bakıldığında, yapının ana odasının batı duvarı olma olasılığı yüksek görünmektedir. Mekânın kuzey duvarı ve bağımsız duvar parçası ile yapının sınırları tamamlandığında; içinde kalan üst üste açığa çıkarılmış iki fırın⁶⁷ ile birlikte, dörtgen planlı, geniş bir ana oda ve uzun dar bir yan odadan oluşan IV. Tabakaya ait diğer yapı örnekleri ile uyumludur (Lev. VI: Pl. 1, Şek. 1). Güney duvarına ait olabilecek bir ize rastlanılmayan mekânın korunan duvar yüksekliği ise 41 cm. olarak ölçülmüştür. İnce yassı taş örgülü, çift yüzlü duvarların iç yüzlerinde yer yer korunmuş sıva parçalarına rastlanmıştır. Tabanın giriş kısmının plaka taşlarla döşeli, içe doğru devamının ise sıkıştırılmış toprak taban olduğu ve tahribata uğradığı saptanmıştır⁶⁸.

⁶⁵ Kalınlığı 2.00 ile 2.50 m arasında değişen teras duvarının iki cephesi örüldükten sonra içi moloz taş ve toprakla doldurulduğu saptanmıştır. Bu bilgiler için, N. Yüzbaşıoğlu tarafından çalışılan "Seyitömer Höyük Sivil Mimarisinin Gelişimi ve Özellikleri" adlı yayınlanmamış yüksek lisans tezine başvurulmuştur.

⁶⁶ A. N. Bilgen vd., "Seyitömer Höyük 2008 Yılı Kazı Çalışmaları", (yayınlanmamış kazı raporu).

⁶⁷ Fırın yıkılınca aynı evre içinde aynı fırının üstüne yenisinin inşa edildiği tespit edilmiştir (alttaki fırının dış çapı 2.32 m, iç çapı 2.00 m; üstteki fırının dış çapı 2.15 m, iç çapı 1.68 m.dir). Tek sırası kısmen korunmuş olan fırınların duvarının moloz taş örgü olduğu, tabanın ise kille sıvandığı saptanmıştır.

⁶⁸ a.g.e.

3.3. 16 NO.LU MEKÂNIN DEĞERLENDİRMESİ

Höyük genelinde, IV. Tabakaya ait tüm evrelerde açığa çıkartılan yapı kalıntılarının hemen hepsinde mekânların işlevlerini ortaya koyacak, mekân içi donanımlarla karşılaşılmıştır. Atölye olarak tespit edilen mekânlarda pişmemiş topraktan gerek kap gerekse ağırlık, ağırşak gibi dokumacılık ürünleri, taş aletler gibi buluntularla karşılaşılmıştır. Ancak, 16 No.lu mekânın ana odası olarak düşündüğümüz uzantının sınırları dâhilinde yapılan çalışmalar sırasında; fırın dışında tahribattan kaynaklı olabilecek taban, seki, işlik, bölme gibi mimari unsurlar da dâhil olmak üzere hiçbir küçük buluntuya rastlanılmamış olması bu odanın işlevini açıklamamızı zorlaştırmaktadır. Fakat yan oda olarak tanımladığımız mekân içerisinden ele geçen çok sayıdaki çanak çömlek biçimsel ve teknik özellikleri, aynı zamanda mekân içinde birbirilerine olan konumları ile dikkat çekmektedir (Lev. XI: Res. 1, 2).

Mekân içinde kapların yanı sıra az sayıda ağırşak, perdah taşı, öğütme taşı, ezme taşı ve havan gibi buluntular ele geçmiştir. Söz konusu buluntuların mekânın kuzey kesiminde, orta alanda yoğunlaştığı gözlenmiştir.

Çoğunluğu oluşturan kaplar arasında kâseler, çanaklar, emzikli testiler, çömlekler ve küp mekân içinde orta kısımda kümelenmiş haldedir (Lev. VIII: Res. 2). Mekânın kuzeydoğu köşesinde bir küp parçası; batı kesimde ise diğer pt. kaplardan bağımsız durumda, 1 adet tek kulplu maşrapa yer almaktadır. Mekân içinde tespit edilen kaplar arasında sayıca en fazla olan grup, dışa çekik ağız kenarlı, çift kulplu, kaideli çanaklardır⁶⁹. Tamamına yakını çok parçalı halde bulunan çift kulplu ayaklı çanakların bir bölümü küp parçasının güneyindeki halka dipli çanakların arasında; bir bölümü batı duvarının hemen önünde; bir kısmı ise güneybatıda yer alan küpün içine düşmüş olarak tespit edilmiştir (Lev. IX: Res. 2; Lev. X: 1). Dikkati çeken bir diğer buluntu ise küpün içindeki çift kulplu kaideli bir çanağın içinde saptanan, karbonize durumda burgulu bir ip parçasıdır. Halka dipli çanaklar, mekânın yaklaşık ortasına iç kısımları görünür şekilde düşmüşlerdir. Batı duvarı önündeki küpün ağzı güneye bakar şekildeyken, boyunsuz çömlek mekan ortasında olduğu yerde parçalanmıştır. Hemen önündeki boyunlu çömlek ise geriye batıya doğru; hemen bitişiğindeki emzikli testiler ise doğu duvarına dik durumda ve dipleri birbirine bakar şekilde devrilmişlerdir (Lev. X: Res. 2).

⁶⁹ A. N. Bilgen vd., “Seyitömer Höyük 2008 Yılı Kazı Çalışmaları”, (yayınlanmamış kazı raporu).

Mekân içinde bulunan taş eserlerden öğütme taşlarının her ikisi de doğu duvarı önünde⁷⁰; havanlar ise kaplar kaldırıldıktan sonra batı duvarı önünde ortaya çıkartılmıştır. Havanlar, ağız kısımları tabana dönük vaziyette tespit edilmişlerdir (Lev. X: Res. 3).

Kapların duruş şekillerinden, iri kapların duvarlara yakın yerleştirildikleri, küçük kapların ise düşme şekillerine ve ahşap kalıntı izlerine dayanılarak raflara dizili oldukları düşünülmektedir (Lev. VII: Şek. 1, 2). Küpün içindeki bir çift kulplu ayaklı çanak içinde bulunan ip parçası ise, kulplu çanakların asılı durduklarını ve olasılıkla sarsıntı sırasında küp içerisine ve taş döşemeli tabana düştüklerini düşündürmektedir. Kulplu çanakların buldukları yerlerde iç içe ve birçoğunun ağız kısımlarının tabana dönük şekilde düşmüş olmaları ayrıca dikkat çekicidir.

Seyitömer yerleşimi genelinde gerek mimari gerekse buluntular açısından değerlendirildiğinde 16 No.lu mekânın plan özellikleri açısından benzerlerine rastlanırken; mekânlar buluntuları, özellikle çanak çömlek bulguları ile birlikte dikkate alındığında, benzeri yok denecek kadar azdır.

Benzer özellik gösteren mekânlardan biri OTÇ B evresinde, höyüğün merkezine yakın bir konumda tespit edilmiştir. Bir geniş ana oda ve bir dar yan odadan oluşmaktadır. Mekân sıkıştırılmış toprak tabanlı olup ana odanın bir bölümü taş döşelidir. Mekân, içlerinde çeşitli formlarda kapların sabitlendiği bölmelere ve bölmenin hemen bitişiğinde, üzerinde öğütme ve ezme taşlarının yer aldığı tezgâha sahip atölye/işlik özelliği göstermektedir. İçerisinde ayrıca ön yüzü bezemeli at nalı biçimli bir ocak da yer almaktadır. Mekân içinde çok sayıda pişmiş toprak kap ele geçmiştir. Çanaklar, çeşitli formda çömlekler, küp, gaga ağızlı testi, matara gibi kaplardan⁷¹ başka sayıca en fazla olan formun emzikli testiler olması dikkat çekicidir. Testiler, tek kulplu ve emziği kulpuna yakın; tek kulplu ve emziği gövdenin orta kısmında yer alan testiler ile çift kulplu ve çift emzikli bir testi örneğinden oluşur. Ayrıca gerek bej renk astarlı ince cidarlı kâse gerekse halka dipli çanaklar da 16 No.lu mekân kaplarına hem form hem de teknik özellikleri açısından benzerdir. Ele geçen dört kulplu boyunsuz bir çömlek ise, yalnızca bezeme tipi ile 16. No.lu mekân çömleğinden ayrılır.

⁷⁰ A. N. Bilgen vd., "Seyitömer Höyük 2008 Yılı Kazı Çalışmaları", (yayınlanmamış kazı raporu).

⁷¹ a.g.e.

Benzer olarak değerlendirilen diğer bir mekân ise yerleşimin C evresinde tespit edilmiştir. Dört kullanım evresi olduğu saptanan mekan, birbiriyle bağlantılı kompleks bir yapı özelliği göstermektedir. Kendi içinde en geç olan ve en üstteki ilk kullanım evresinde 16 No.lu mekân ile benzer şekilde iki odalıdır. Sıkıştırılmış toprak tabanlı ana odasında, tabanı taş döşeli at nalı biçimli bir ocak yer almaktadır. Mekânın tabanı üzerinden ele geçen buluntular arasında kâse, çömler, tepsi, yonca ağızlı testiler ve matara biçimli kap dışında çok sayıda pişmiş ve pişmemiş durumda dokuma tezgâh ağırlıkları, ağırşaklar, oyun pulu, ocak ayağı, taş objeler ve ezgi taşı yer alır. Mekânın 2.50 x 2.70 m. boyutlarındaki yan odasının duvarında etrafı kil sıvalı ve tabanı taş döşeli bir bölme yer alır. Bu odanın doğusunda ise bir çanağın içinde, benzerleri 16 No.lu mekândan ele geçen, çok sayıda tek kulplu ince cidarlı kâse ile duvar önünde ince cidarlı kulplu-kulpsuz kâseler ve çift kulplu kaideli çanaklar yer almaktadır. Mevcut buluntular bu mekânın da bir atölye/işlik ve depo olarak kullanıldığını düşündürmektedir.

Söz konusu mekânlar 16. No.lu mekân ile plan açısından benzerlik yansıtırken ana odalarında yer alan at nalı biçimli ocakları ve bölmeleri ile farklılık gösterir. Ancak mekânların içlerinde açığa çıkarılan benzer çanak çömlek buluntuları hamur ve yüzey renkleri, yüzey işlenişleri, katkıları, pişme dereceleri ve formları açısından bir farklılık ortaya koymamaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SEYİTÖMER HÖYÜK 16. NO.LU MEKÂN İÇİ BULUNTULARI

16. No.lu mekân içinde *in situ* durumda çok sayıda pişmiş toprak kap, tüm ve tüme yakın durumda, azı tümlenebilir şekilde gün ışığına çıkarılmıştır. Pişmiş toprak buluntular arasında 41 adet kap ve bir adet protom vardır. Bunlardan 5'i kase; 27'si çanak, 1'i maşrapa, 3'ü emzikli testi, 2'si çömlek, 2'si küp, 1'i protomlu kap parçası olarak tespit edilmiştir.

4.1. ÇANAK ÇÖMLEKLER

4.1.1. Kâseler (Lev. XII: Çiz. 1-5; Lev. XXXIV: Res. 1-3; Lev. XXXV: Res. 1, 2)

Kâseler tümlenebilir durumda olan 5 örnek ile temsil edilir. Ağız çapları 12.5 cm., 10.0 cm. ile 10.5 cm. arasında değişiklik gösteren küçük boyutlu kaplardır. Yuvarlak dipli, omurga gövdeli, dışa çekik ağız kenarlıdır. Kâselerden iki tanesi sığ gövdelidir (Lev. XII: Çiz. 1, 5; Lev. XXXIV: Res. 3, Lev. XXXV: Res. 2). Bir tanesi hafif içbükey özellik gösteren bir dibe sahiptir (Lev. XII: Çiz. 3; Lev. XXXIV: Res. 3).

Kâselerin hamurları gri, siyahımsı gri ve bej renklerde dir. Kum, mika, taşçık, kireç ve şamottan oluşan mineral katkılıdır. Katkılar ince ve orta boyutlu olup kabın cidarından ziyade yüzeyde seçilmektedir.

Kâselerin hamurları çoğunlukla iyi pekişmiş olup sık dokulu ve ince niteliklidir. Kırık görünümleri genellikle düzgündür. Tümü iyi fırınlanmış olan kapların iç ve dış yüzeylerinde koyu renkte alacalanma mevcuttur.

Tüm kâselerin hamur renginde bir astara sahip olduğu ve bu astar üzerine bej rengi tonlarında kil boya astarın uygulandığı görülür. Astar genellikle belirgin olup, bir kâsede çok ince bir şekilde sürülmüştür (Lev. XII: Çiz. 1; Lev. XXXIV: Res. 1). Kâselerin hem iç hem dış yüzeylerinde astar üzerine sert, hafif parlak perdah uygulanmıştır. Yalnız bir kâse diğerlerinden daha parlak bir görünüme sahiptir (Lev. XII: Çiz. 1; Lev. XXXIV: Res. 1). Perdahın uygulanma şeklinde belli bir düzen göze çarpmamaktadır.

Kâseler ağız ile gövde biçimleri ve yapım özellikleri açısından çift kulplu, kaideli çanaklar ile çok büyük benzerlik gösterirler. Ancak, höyük genelinde söz konusu kâseler ile benzerlik gösteren bir başka kap formu daha tespit edilmiştir. Dışa çekik ağız

kenarı, omurga gövdesi ve genelde yuvarlak dibi ile benzer olan diğer kâse grubu, yatay tek kulpa sahip olması ile incelediğimiz kâse grubundan ayrılır.

Benzerlerine Çavlum Mezarlığı⁷², Demircihöyük-Sarıket Mezarlığı⁷³, Demircihöyük⁷⁴, Troia VI⁷⁵, Beycesultan V ve I-III⁷⁶, Gordion⁷⁷, Ilıca Mezarlığı'nda⁷⁸ rastlanmıştır.

4.1.2. Çanaklar

Çanaklar, 27 örnek ile temsil edilir. Bunlar tüm ve tümlenebilir niteliktedir. Ağız biçimlerine göre “Basit Ağız Kenarlı”, “Dışta Düz Kalınlaştırılmış Hafif İçe Kapanan Ağız Kenarlı”, “Dışta Düz Kalınlaştırılmış İçe Çekik Ağız Kenarlı”, “Dışta Yuvarlak Kalınlaştırılmış Dışa Açılan Ağız Kenarlı”, “Dışa Çekik Ağız Kenarlı, Çift Kulplu, Kaideli” olmak üzere 5 tip tespit edilmiştir.

4.1.2.1. Basit Ağız Kenarlı (Lev. XIII: Çiz. 1; Lev. XXXVI: Res. 1)

Halka dipli, ağız kısmına doğru açılarak yükselen sığ çanaklı, üst kısmı düzleştirilmiş basit ağız kenarlıdır. Bu tipte 1 örnek tespit edilmiş olup, ağız çapı 17.7 cm.dir.

Kahvemsî gri hamur rengine sahip olan çanak, kalın siyahımsî gri özlüdür. İnce ve orta kum, mika taneleri, taşçık ve şamottan oluşan mineral katkılıdır. Katkı orta yoğunlukta, düzensiz bir dağılım gösterir. Orta derecede pekişmiş hamurun dokusu orta

⁷² A. N. Bilgen, 2005, s. 23; lev. LXXI: 2, 3, 5, 6, 9-12.

⁷³ J. Seeher, 1991, “Die Nekropole von Demircihöyük-Sarıket Grabungskampagne 1990”, *İstMitt.* 41, Tübingen: s. 107, şek. 5, 6; J. Seeher, 2000, “Die Bronzezeitliche Nekropole von Demircihöyük-Sarıket”, Tübingen: s. 210, şek. 64-G.196e; s. 211, şek. 65-G.384a.

⁷⁴ B. Kull, 1988, lev. 1: 6, 10; lev. 3: 11; lev. 25: 14; lev. 32: 12-14.

⁷⁵ W. C. Blegen, L. J. Caskey ve M. Rawson, 1951, *Troy, The Sixth Settlement, Part II: Vol. III*, Princeton: şek. 154a, A18.

⁷⁶ S. Lloyd ve J. Mellaart, 1965, s. 92, şek. P.5: 1; J. Mellaart, ve A. Murray, 1995, *Beycesultan Vol. III. Late Bronze Age And Phrygian Pottery And Middle And Late Bronze Age Small Objects*, Ankara: s. 40, şek. P.18b: 5, 6; s. 68, şek. P.32: 1.

⁷⁷ A. C. Gunter, 1991, *Gordion Excavations Final Reports III, The Bronze Age*, E. L. Kohler (Ed.) Philadelphia: şek. 9: 173; şek. 12: 216, 221; şek. 19: 389.

⁷⁸ W. Orthmann, 1967, *Das Graberfeld Bei Ilıca*, Weisbaden: s. 40, lev. 1: 4, 5.

sıklıkta, kırık görünümü yer yer düz yer yer hafif dalgalıdır. Kabın iç ve dış yüzeyi hamur renginde astarlıdır. Perdah uygulanmamıştır.

Benzerine Beycesultan'da⁷⁹ rastlanmamıştır.

4.1.2.2. Dışta Düz Kalınlaştırılmış Hafif İçe Kapanan Ağız Kenarlı (Lev. XIII: Çiz. 2; Lev. XXXVI: Res. 2)

Dışa açılan halka dipli, ağza doğru açılan omurga karınlı, ağız altı oluklu, dışta düz kalınlaştırılmış hafif içe kapanan ağız kenarlıdır. Bu tipte 1 örnek tespit edilmiş olup, ağız çapı 19.5 cm.dir.

Hamuru gri özlü, açık kahve renkli, genellikle ince ve orta büyüklükte kum, mika, taşçık ve şamot katkılıdır. Seyrek olarak iri boyutta taşçık ve şamota da rastlanır. Katkıların dağılımı düzensizdir. Orta derecede pekişmiş olduğu gözlenen hamur orta derecede fırınlanmıştır.

Çanağın iç ve dış yüzeyi sarımsı bej renk astarlıdır. Perdah yalnızca dış yüzeye, hafif parlak bir şekilde uygulanmıştır.

Benzerine Demircihöyük'de⁸⁰ rastlanmıştır.

4.1.2.3. Dışta Düz Kalınlaştırılmış İçe Çekik Ağız Kenarlı (Lev. XIII: Çiz. 3, 4, Lev. XIV: Çiz. 1, 2; Lev. XXXVI: Res. 3; Lev. XXXVII: Res. 1-3)

Bu grupta incelenen çanaklar 4 örnek ile temsil edilmektedir. Ağız çapları 16.9 cm. ile 19.9 cm. arasında değişiklik gösterir.

Alçak halka (Lev. XIII. Çiz. 3, Lev. XIV. Çiz. 1; Lev. XXXVI. Res. 3, Lev. XXXVII. Res. 2) ve yüksekçe halka dipli (Lev. XIII. Çiz. 4, Lev. XIV. Çiz. 2; Lev. XXXVII: Res. 1, 3); ağız kısmına doğru açılarak yükselen bedenli, ağız altları oluklu, dışta düz kalınlaştırılmış içe çekik ağız kenarlıdır. Ağız bitimleri, inceltilmiş (Lev. XIII. Çiz. 3, 4; Lev. XXXVI. Res. 3, Lev. XXXVII. Res. 1) ya da kalın yuvarlatılmış olmalarıyla farklılık gösterir (Lev. XIV. Çiz. 1, 2; Lev. XXXVII. Res. 2, 3).

⁷⁹ S. Lloyd ve J. Mellaart, 1965, s. 134, şek. P.33 Beycesultan IVa: 15.

⁸⁰ B. Kull, 1988, lev. 11: 11; lev. 27: 4; lev. 28: 8; lev. 30: 11, 13; J. Seeher, 2000, s. 213, şek. 67-G.567b.

Çanakların hamurları kahverengi tonlarında olup bazılarında gri öz görülür. Kum, altın ve gümüş rengi mika, taşçık, kireç, şamottan oluşan mineral katkının tespit edildiği çanaklarda, katkının büyüklüğü ve yoğunluğu düzensizdir. Bu grupta incelenen çanaklar genellikle orta derecede fırınlanmıştır. Ayrıca iyi ve zayıf pişmenin tespit edildiği örnekler de vardır. Zayıf fırınlamanın görüldüğü örnekte kırık görünümü tabakalıdır.

Çanakların bir tanesi astarsız (Lev. XXXVII: Res. 2), bir diğeri hamur renginde astarlıdır (Lev. XXXVI: Res. 1). Diğerleri hamur renginde astar üzerine bej renk astarlıdır. Bazı örneklerde yalnızca dış yüzeye uygulandığı görülen perdah, kapların hem iç hem dış yüzeyine, genellikle sert bir şekilde ve dairesel olarak uygulanmıştır. İç yüzeyde radyal, dış yüzeyde ise düzensiz uygulanmış perdah tipine de rastlanır (Lev. XXXVII: Res. 3). Ayrıca iki örneğin dip orta kısmında, açık bezeme tekniğinde “+” motifi yer alır (Lev. XIII: Çiz. 3, Lev. XIV: Çiz. 1).

Benzerine Kusura C⁸¹ ve Demircihöyük’de⁸² rastlanmıştır.

4.1.2.4. Dışta Yuvarlak Kalınlaştırılmış Dışa Açılan Ağız Kenarlı (Lev. XIV: Çiz. 3; Lev. XXXVIII: Res. 1)

Dışa açılan alçak halka kaideli, omurga karınlı, dışta yuvarlak kalınlaştırılmış dışa açılan ağız kenarlıdır. Ağız çapı 18.6 cm. olan 1 örnek ile temsil edilmektedir.

Kahverengi hamurlu olup yüzey kısmında kum, mika, taşçık ve şamottan oluşan mineral katkı tespit edilmiştir. Boyutları genellikle ince ve orta olup, seyrek olarak iri katkı da görülür. Katkı dağılımı düzenlidir. Orta derecede fırınlanmış çanak, ince nitelikli hamura sahiptir. Kırık görünümü düzdür. Yüzeyi içte ve dışta hamur rengi üzeri bej renkte astarlı ve perdahlıdır. Perdah hem iç hem dış yüzeyde, sert ve düzensiz bir şekilde uygulanmıştır.

Benzerine Beycesultan’da⁸³ rastlanmıştır.

⁸¹ W. Lamb, 1937, “Excavations at Kusura Near Afyon Karahisar”, *Archaeologia* 86, Oxford: lev. VIII: 4.

⁸² B. Kull, 1988, lev. 14: 8; lev. 9: 18; lev. 27: 4; lev. 30: 10.

⁸³ J. Mellaart ve A. Murray, 1995, şek. P.3: 6; s. 38, şek. P.16: 10; s. 68, şek. P.32: 12.

4.1.2.5. Dışa Çekik Ağız Kenarlı, Çift Kulplu, Kaideli (Lev. XV-XIX: Çiz. 1-4; Lev. XXXVIII: Res. 2, 3, Lev. XXXIX-XLIV: Res. 1-3)

Bu grupta incelen çanaklar, tüm buluntu grupları arasında sayıca en fazla olanıdır ve 20 örnekle temsil edilir. Genel olarak dışa çekik kenarlı kaideli, dışa çekik ağız kenarlı, ağız kenarı altı iç bükey profilli, keskin omurga karınlı derince çanaklardır. Çift yatay kulp üçgen biçimli, yuvarlak kesitli olup, ağzın hemen üzerinde yer alır. Bu çanaklar küçük boyutlu olup ağız çapları 10.6 cm. ile 13.4 cm., kulplu yükseklikleri ise 9.7 cm. ile 11.2 cm. arasında değişmektedir.

Dışa çekik ağız kenarlı bu çanaklar basit, (Lev. XV: Çiz. 1; Lev. XXXVIII: Res. 2), hafif yuvarlatılmış, (Lev. XV: Çiz. 2-4; Lev. XXXVIII: Res. 3, Lev. XXXIX: Res. 1, 2), üst kısmı hafif düzleştirilmiş (Lev. XVI: Çiz. 1-4; Lev. XVII: Çiz. 1-4, Lev. XVIII: Çiz. 1-4, Lev. XIX: Çiz. 1-4; Lev. XXXIX: Res. 3, Lev. XL: Res. 1-3, Lev. XLI: Res. 1-3, Lev. XLII: Res. 1-3, Lev. XLIII: Res. 1-3, Lev. XLIV: Res. 1-3) ağız kenarlarına sahiptir. Kaide kenarları dışa çekik olup bazı örneklerde belirgin bir şekilde yukarı doğru çekilmiştir (Lev. XV: Çiz. 2, 4; Lev. XVI: Çiz. 2, 3, 4; Lev. XVII: Çiz. 4, Lev. XVIII: Çiz. 3, 4; Lev. XIX: Çiz. 3, 4; Lev. XXXVIII: Res. 3, Lev. XXXIX: Res. 2, Lev. XL: Res. 1-3, Lev. XLI: Res. 1, Lev. XLII: Res. 1, Lev. XLIII: Res. 1-3, Lev. XLIV: Res. 2, 3).

Çift kulplu kaideli çanakların hamurlarının tamamına yakını griden siyah renge değişen tonlarda kalın bir öze; kenarları ise ince bir hat halinde, genellikle gri ve kahvems gri tonlarına sahiptir. Hamur ince, orta ve iri boyutta kum, altın ve gümüş renkte mika taneleri, taşçık, kireç ve şamottan oluşan mineral katkıdır. Katkı dağılımı genellikle düzensizdir. Çanakların özellikle dip, kulp ve ağız çevrelerinde belirgin şekilde görülebilen katkı, cidarında yok denecek kadar azdır. Bu tipte incelenen çanakların hemen hepsi ince cidarlı, kil ile katkının birbirine iyi derecede pekiştiği sık dokulu, düzgün kırık görünümlü, ince nitelikli hamurludur.

Çanakların çoğunun yüzeyi genellikle hamur renginde astar üzerine bej renkte kil boya astarlıdır. Bazı çanaklarda ise bej rengi astara rastlanılmaz. Siyah renk özlü, kahverengi hamurlu bir çanağın ise yüzeyi, koyu gri renkte kil boya astarlıdır (Lev. XIX: Çiz. 1; Lev. XLIII: Res. 3). Çanakların çoğu sert perdahlı olup bej rengi kil boya astar üzerine uygulanmıştır. Perdahın hafif parlak veya parlak olduğu örneklerin yanı

sıra, mat görünümlü çanaklar da vardır. Perdah uygulaması yatay, dairesel ve radyal şekilde karşımıza çıkmakta; çanakların bazılarında hem dairesel hem de radyal perdah düzenlemenin birlikte uygulandığı görülmektedir. Bazı kaplarda ise perdah, yüzeyde adeta bir dekor oluşturacak şekilde uygulanmıştır. Bu tip kaplardan birinin iç yüzeyinde haç motifi ile haçın kolları arasında radyal perdah görülür (Lev. XIX: Çiz. 4; Lev. XLIV: Res. 3). Bir diğer örnekte ise haç motifi ile haçın kollarının arasındaki perdah, dairesel bir şekilde düzenlenmiştir (Lev. XVIII: Çiz. 4; Lev. XLIII: Res. 2).

Çift kulplu yüksek kaideli çanaklar, höyük genelinde çok az sayıda ve parça halinde tespit edilmiştir. Tespit edilen parçalardan bir tanesi söz konusu çanaklardan yalnızca hamur renginin kahverengi oluşu ile farklılık gösterir. Orta Tunç Çağının gerek B gerek C evresinde tespit edilen örneklerin, biçim açısından benzer olmalarına rağmen daha kaba bir işçilik sergiledikleri dikkat çeker. Ancak, renk ve katkı açısından hamurda bir farklılık gözlenmemiştir. Söz konusu kap tipi, C evresinde depo mekânı olarak tanımlanabilecek bir diğer mekânda ince cidarlı tek kulplu ve yuvarlak dipli kâseler ile birlikte ele geçmiştir.

Benzerine Beycesultan'da⁸⁴ rastlanmıştır.

4.1.3. Maşrapa (Lev. XX: Çiz. 1; Lev. XLV: Res. 1)

Tek bir örnekle temsil edilen maşrapa elde biçimlendirilmiş olup 12.4 cm.lik bir ağız çapına sahiptir. Yuvarlak dipli, şişkin yuvarlak karınlı, ağızdan omuza bağlanan dik kısa boyunlu, basit ağız kenarlı, ağızdan omuza bağlanan oval kesitli tek ilmik kulpludur.

Hamur rengi gri ve kahverengi tonlarında değişiklik göstermektedir. Kabın hamuru yoğun kum ile yoğun altın ve gümüş renkte mika, ayrıca az miktarda orta, seyrek olarak da iri boyutlu taşçıktan oluşan mineral katkıdır. Taneli kırık görünümüne sahip orta nitelikteki kap, zayıf fırınlanmıştır.

İç yüzeyin tamamı ile dış yüzeyde gövdenin üst kısmı, olasılıkla isli bir ateşe maruz kalması nedeni ile siyahımsı gri bir renk almıştır. Gövdenin alt kısmı ise

⁸⁴ S. Lloyd ve J. Mellaart, 1965, s. 106, şek. P.14: 3; J. Mellaart ve A. Murray, 1985, s. 9, şek. P.1:1; s. 11, şek. P.3: 9;

kahverengi tonlarındadır. Astarsız ve perdahsızdır. Ancak özellikle dış yüzeyde düzeltme izlerini görmek mümkündür.

Maşrapa, mekân içinde ele geçen kaplar arasında, gerek üretim tekniği gerekse yapım özellikleri açısından oldukça farklılık göstermektedir. Tek el yapımı kap örneği olmasının yanı sıra, genellikle ince nitelikli kapların dikkat çektiği buluntu grubu içerisinde kaba hamuru, form ve yüzey görünümünün özensiz biçimlendirilmiş olması ile diğer kaplardan ayrılır.

Hamur özelliklerine bakıldığında günlük kullanıma yönelik olduğu anlaşılan maşrapanın benzerine Demircihöyük-Sarıket Mezarlığı'nda⁸⁵ rastlanmıştır.

4.1.4. Emzikli Testiler

Emzikli testi grubuna dâhil olan kaplardan 3 örnek ele geçmiştir. Bunlar tek veya çift emzikli olmak üzere iki tip altında gruplandırılmışlardır.

4.1.4.1. Tek Emzikli (Lev. XXI: Çiz. 1; Lev. XLV: Res. 2)

Bu tipte parça halinde 1 örnek ele geçmiş olup gövdenin alt kısmı kırıktır. Dışa açılan alçak halka dipli, çift konik gövdelidir. İç kısmındaki akıtacağa ait izden emziğin gövdenin yan kenarında, kulpa yakın yerde olduğu anlaşılmaktadır. Bu testinin dibi ve gövde biçimi dikkate alındığında, form açısından emziği küt uçlu testi ile benzer olduğu düşünülmektedir (Lev. XXI: Çiz. 1a).

Hamur rengi dış kenardan içe doğru sarımsı kahverengiden griye doğru geçiş gösterir. Hamuru kum, mika, taşçık, kireç ve şamotun çeşitli boyutlarda görülebildiği mineral katkıdır. Katkı düzenli bir dağılım gösterir. Dokusu sık, kırık görünümü düz ve ince nitelikli olan testi parçası, iyi fırınlanmıştır.

Testi parçası astarsız fakat dış yüzeyi sert, hafif parlak perdahlıdır. Perdah gövdenin üst kısmında dikey, alt kısmında ise dairesel uygulanmıştır.

---

⁸⁵ J. Seeher, 2000, şek. 68-G.601a

Benzerlerine Ağızören⁸⁶, Çavlum⁸⁷, Yanarlar⁸⁸ mezarlıklarında rastlanmıştır.

4.1.4.2. Çift Emzikli (Lev. XXII: Çiz. 1a, 1b, Lev. XXIII: Çiz. 1a, 1b; Lev. XLVI: Res. 1a, 1b, Lev. XLVII: Res. 1a, 1b)

2 örnek ile temsil edilen çift emzikli testiler, 6.3 cm. ile 7.7 cm. olan ağız çaplarına sahiptir. Bunlar alçak halka dipli, biri basık küresel (Lev. XXII: Çiz. 1a, 1b; Lev. XLVI: Res. 1a, 1b), diğeri şişkin omurga karınlı gövdeli (Lev. XXIII: Çiz. 1a, 1b; Lev. XLVII: Res. 1a, 1b), kısa silindirik boyunlu, dışa çekik ağız kenarlıdır. Her iki örnek de omuz üzerinden karına bağlanan çift kulplu; kulplar orta kısmı oluklu dörtgen (Lev. XXII: Çiz. 1a) ve yassı kesitlidir (Lev. XXIII: Çiz. 1a). Her iki testi örneğinde de silindirik formlu çift emzikler, karın üzerinden uçlara doğru üçgen oluşturacak şekilde yükselmekte ve uçları birleşmektedir. Emziklerden bir tanesinin uç kısmı sivri (Lev. XXII: Çiz. 1b; Lev. XLVI: Res. 1b), diğerinin uç kısmı ise geniş, küt bitimlidir (Lev. XXIII: Çiz. 1b, Lev. XLVII: Res. 1b). Küt uçlu testi birleşme yerinden yay biçimli bir köprü ile omuza bağlanmaktadır. Bu testilerden birinin omuz hizasında, diğerinin ise hem omuz hem karın hizasında oluk bezeme yer alır (Lev. XXII: Çiz. 1a, 1b; Lev. XLVI: Res. 1a, b).

Her iki testi de kiremit rengi tonlarında hamurlu olup, bir tanesi gri özlüdür. Kum, mika, taşçık, kireç ve şamottan oluşan mineral katkılıdır. Katkı kap yüzeylerinde belirgindir ve dağılımı düzenlidir. İnce nitelikli hamura sahip olan testiler, iyi fırınlanmıştır.

Testilerin yüzeylerine hamur rengi astar üzerine, bej renkte kil boya astar sürülmüştür. Her iki testinin de dış yüzleri sert perdahlıdır. Perdah bir tanesinde parlak olup gövde alt kısmında yatay (Lev. XLVI: Res. 1a, 1b); diğesinde hafif parlak ve dikey uygulanmıştır (Lev. XLVII: Res. 1a, 1b).

Benzerlerine Ağızören Mezarlığı⁸⁹, Demircihöyük-Sarıket⁹⁰ Mezarlığı'nda rastlanmıştır. Afyon Emirdağ çevresinde Hisarköy ve Tezköy⁹¹ höyüklerinde bulunmuş

⁸⁶ M. Türktüzün, 2002, s. 244, res. 12.

⁸⁷ A. N. Bilgen, 2005, s. 24, lev. LXXII: 2, 3.

⁸⁸ K. Emre, 1978, s. 31, lev. XXXVI: 3, 4; lev. XXXVII: 1, 2; şek. 95-97.

⁸⁹ M. Türktüzün, 2002, s. 244, res. 12.

⁹⁰ J. Seeher, 2000, s. 210, şek. 64-G.196d; s. 215, şek. 69-G.600b.

⁹¹ T. Özgüç, 1974, "Five Vessels Belonging to the Late Phase of the Assyrian Trading Colony Period" **BaM 7- Festschrift A. Moortgat**, s. 151, Lev. 18: 3, 4.

olan ve Seyitömer testileri ile benzer olan iki emzikli testi ise form açısından küçük farklılıklara sahiptir.

4.1.5. Çömlekler

Çömlekler, boyunsuz ve boyunlu olmak üzere 2 örnektir.

4.1.5.1. İçte Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Boyunsuz Çömlek (Lev. XXIV: Çiz. 1a, 1b; Lev. XLVIII: Res. 1)

Bu çömleğin ağız çapı 39.2 cm.dir. Dışa açılan halka dipli, çift konik gövdeli, dışta tek sıra oluğu bulunan içe kapanan, içte kalınlaştırılmış ağız kenarlıdır. Ağız altından başlayıp karın üzerinde son bulan, dört şerit kulpludur. Kulplar üst başlangıçlarında yan yana üçer adet parmak baskı bezemeli olup, kulp aralarında birer adet memecik şeklinde bezeme görülür.

Gri özlü kiremit rengi hamurludur. Yoğun mineral katkı kum, mika, taşçık ve kireçten oluşmaktadır. Gerek kabın dış yüzeyinde gerekse hamur kırığında belirgin şekilde gözlenen katkı, düzenli bir dağılım sergiler. Çömleğin dokusu orta sıkılıkta olup, orta derecede fırınlanmıştır.

Çömleğin iç yüzü hamur renginde bırakılmış olup, dış yüzünde hamur üzerine bej renkte astar uygulanmıştır. Yüzeyde perdah izi görülmemektedir.

Benzerine Çavlum Mezarlığı'nda⁹² ve Demircihöyük'te⁹³ rastlanmıştır.

4.1.5.2. Boyunlu Çömlek (Lev. XXV: Çiz.1; Lev. XLVIII: Res. 2)

Boyunlu çömlek çok parçalı halde bulunmuş olup boyundan itibaren kırıktır.

Dışa açılan halka dipli, çift konik gövdeli, omuzdan başlayıp karın üzerinde son bulan çift şerit kulpludur. Gövdeden boyna geçişte belirgin bir omuz çıkıntısı görülür. Omuz üzerinde birer adet simetrik memecik şeklinde çıkıntı yer alır. Ayrıca, omurga üzerine üç sıra yatay dairesel yiv bezeme uygulanmıştır.

⁹² A. N. Bilgen, 2005, s. 100, lev. LVIII: 1; lev. LXX: 5.

⁹³ B. Kull, 1988, lev. 24: 1.

Çömlek, gri özlü kiremit rengi hamurludur. Kum, mika, taşçık ve kireçten oluşan yoğun mineral katkılıdır. Katkılar, yoğun ince ve orta boyutlu, az miktarda ise iri boyutlu olarak karşımıza çıkar. Düzenli bir dağılım gösteren katkı, hem yüzeyde hem de hamur kırığında rahatlıkla seçilebilmektedir. Çömlek, orta sıklıkta hamur dokusuna sahip olup orta derecede fırınlanmıştır.

Kabın iç kısmı ve dışta gövdenin alt kısmı hamur renginde bırakılmış; gövdenin üst kısmına ise sarımsı bej renkte kil boya astar sürülmüştür. Yüzeyde perdah izine rastlanılmamıştır.

Benzerine Demircihöyük⁹⁴, Beycesultan⁹⁵, Gordion Mezarlığı'nda⁹⁶ rastlanmıştır.

4.1.6. Küpler (Lev. XXVI: Çiz.1, Lev. XXVII: Çiz.1; Lev. XLIX: Res. 1, 2)

Küpler bir tanesi tümlenebilir durumda, diğeri dip ve gövde parçasından oluşan 2 örnek ile temsil edilir.

Tümlenebilir durumda olan küp dar düz dipli, şişkin karınlı, iç bükey kısa boyunlu, üst kısmı düzleştirilmiş dışa devrik ağız kenarlı, ağızdan başlayıp omuzda biten çift şerit kulpludur (Lev. XXVI; Lev. XLIX: Res. 1). Dış yüzünde bir tanesi omuz, diğeri gövde üzerinde olmak üzere beş adet yatay kabartma bant bezeme görülür. Omuz üzerinde yer alan kabartma bant verev şeklinde düzenlenmiş oluklarla bezenmiştir.

Koyu gri özlü, kiremit rengi hamurludur. Kum, mika, taşçık, kireç ve şamottan oluşan mineral katkı yüzeyde düzenli bir dağılım gösterir. Orta sıklıkta hamur dokusuna sahip kırığı genellikle düzgün görünümlü, orta derecede fırınlanmıştır.

Dış yüzeyi devetüyü renkte astarlıdır, ancak perdah izine rastlanmamıştır.

Parça halinde ele geçen diğeri küp dar düz dipli, ağız kısmına doğru yükselerek devam eden şişkin karınlı gövdelidir (Lev. XXVII; Lev. XLIX: Res. 2). Gövdenin alt ve üst kısmında, birer adet olmak üzere iki sıra kabartma bant bezeme yer alır.

⁹⁴ B. Kull, 1988, lev. 12: 1.

⁹⁵ S. Lloyd ve J. Mellaart, 1965, s. 114, şek. P.21 Beycesultan IVc: 11.

⁹⁶ M. J. Mellink, 1956, **A Hittite Cemetery at Gordion**, Philadelphia: s. 26, lev. 14: g, h; lev. 29a.

Gri özlü, kiremit rengi hamurludur. Kum, mika, taşçık, kireç ve şamottan oluşan yoğun mineral katkıdır. Dokusu orta sıklıkta, kırık görünümü düzgündür. Orta derecede fırınlanmıştır. Bej renkte astarlı olup yüzeyde perdah izine rastlanılmamıştır.

Parça halinde bulunmuş olan küp incelendiğinde, gövdenin ağız kısmına doğru yükseliş biçimi ve gövde üzerinde yer alan kabartma bant bezemeleri ile diğer küpün benzeri bir forma sahip olduğunu düşündürmektedir.

Küp ve küp parçasının da belirgin özelliği olan gövdesi kabartma bant bezeli örneklerle gerek Çavlum⁹⁷, Demircihöyük-Sarıket⁹⁸, Yanarlar⁹⁹, Gordion¹⁰⁰ gibi mezarlıklarda gerekse Beycesultan¹⁰¹ gibi yerleşim yerlerinde rastlanmaktadır.

4.1.7. Protomlu Kap Parçası (Lev. XXVIII: Çiz. 1a-c; Lev. L: Res. 1a-c)

Pişmiş toprak eser grubunda incelediğimiz protom; basit ağız kenarlı, ince cidarlı bir kabın ağız kısmından yükselip yüz kısmı dışa doğru bakan ve at olduğu düşünülen bir hayvanın boyun ve baş kısmından oluşmaktadır.

Kabın iç kısmına bakan boyun yay biçiminde kıvrık olup, baş kısmı ise öne doğru konik denebilecek bir formda biçimlendirilmiştir. Kulaklar, konik birer çıkıntı şeklindedir. Yay biçiminde çıkıntılı alın ve burun bölgesi, yan yüzlerden öne doğru daraltılmıştır. Ağız ise, yatay derin bir yiv ile gösterilmiştir.

Protom ve ait olduğu kap, kiremit renginde hamurlu ve yüzeylidir. Kum, taşçık ve kireçten oluşan mineral katkı, gerek kabın cidarında gerekse yüzeyde belirgindir. Orta sıklıkta dokulu hamuru gözenekli ve orta derecede fırınlanmıştır.

Astarsız olduğu anlaşılan bu eserin dış yüzeyinde sert, hafif parlak perdah izleri görülmektedir.

⁹⁷ A. N. Bilgen, 2005, lev. LX: 1-4; lev. LXI: 1-4; lev. LXII: 1-3; lev. LXIV: 1-4; lev. LXV: 1-3; lev. LXVII: 1-4; lev. LXVIII: 1-4; lev. LXIX: 1-3.

⁹⁸ J. Seeher, 2000, şek. 73-G.343: 4.

⁹⁹ K. Emre, 1978, şek. 5-7; şek. 8, 9; şek. 10-12; şek. 29; lev. XXIV: 4.

¹⁰⁰ M. J. Mellink, 1956, lev. 11: g-i; lev. 12: a-c; lev. 25: b.

¹⁰¹ S. Lloyd ve J. Mellaart, 1965, s. 99, şek. P. 10 Beycesultan V: 12.

Ağız kenarı hayvan protomları ile bezenmiş kap örneklerine Kültepe'de¹⁰² ve Alişar II'de¹⁰³ rastlanır.

4.2. KÜÇÜK BULUNTULAR

4.2.1. Pişmiş Toprak Eserler

4.2.1.1. Ağırşak (Lev. XXIX: Çiz. 1; Lev. LI: Res. 1a, b)

Pişmiş toprak eserler arasında kaplardan farklı olarak ele geçen tek örnektir. Derin çukur tabanlı, kesik konik gövdeli, dikey dairesel deliklidir. Kahverengi hamurludur. Kum, taşçık ve mikadan oluşan mineral katkı yüzeyde belirgindir. Gövde dış yüzeyi büyük oranda siyahımsı gri renkte alacaktır.

4.2.2. Taş Eserler

16 No.lu mekân içinde, pişmiş toprak eser grubuna oranla az sayıda taş eser tespit edilmiştir. Bunlardan 1'i perdah taşı, 2'si öğütme taşı, 2'si kireçtaşından havan/dibektir.

4.2.2.1. Perdah Taşı (Lev. XIX: Çiz. 2; Lev. LI: Res. 2)

Oval biçimli, oval kesitlidir. Parlak siyah renkte bir taştan yapılmış olan perdah taşının tüm yüzeyi pürüzsüzdür.

4.2.2.2. Öğütme Taşları (Lev. XXX: Çiz. 1, Lev. XXXI: Çiz. 1; Lev. LII: Res. 1 a, 1b, Lev. LIII: Res. 1 a, 1b)

Bazalt taşından biçimlendirilmiş öğütme taşlarının üst kısmı düz, alt kısmı bombeli, oval biçimli olup yarım daire kesitlidir.

¹⁰² T. Özgüç, 1986, s. 56, lev. 107: 4.

¹⁰³ H. H. von der Osten ve E. Schmidt, 1932, s. 40, şek. 31: 99; E. F. Schmidt, 1932, s. 137, şek. 173: 3090.

4.2.2.3. Havanlar (Lev. XXXII: Çiz. 1, Lev. XXXIII: Çiz. 1; Lev. LIV: Res. 1, 2)

Havanlardan bir tanesi mermerden yapılmış olup kenarları kabaca yuvarlatılmış, iç kısmı bir çanağı andıracak şekilde küresel oyulmuş, alt kısmı düzleştirilmiştir (Lev. XXXII; Lev. LIV: Res. 1). Diğer örnek ise kum taşından biçimlendirilmiştir. Dar kenarları yuvarlatılmış dörtgen biçimli olup, içi yaklaşık elips şeklinde oyulmuş ve alt kısmı düzleştirilmiştir (Lev. XXXIII; Lev. LIV: Res. 2).

4.3. ÇANAK ÇÖMLEK BULUNTULARININ DEĞERLENDİRMESİ

16 No.lu mekânda incelenen ve form açısından çeşitlilik gösteren kaplar, kendi grupları içinde hamur özellikleri, yüzey işlenişleri, pişme ve boyutları açısından büyük benzerlik ortaya koymaktadırlar.

İncelenen kapların hamur renginde gri, kahverengi ve kiremit rengi tonları hâkimdir. Gri tonları özellikle kâse ve çift kulplu, kaideli çanaklarda; kahverengi tonları çanaklarda, kiremit rengi ise emzikli testiler, çömlekler ve küplerde kullanılmıştır. Kapların tamamında mineral katkı tespit edilmiştir. Kum, gümüş ve sarı mika, taşçık, kireç ve şamot katkı emzikli testiler, çömlekler ve küpler dışında ince tanelidir. Katkının yoğunluğu, diğer kap gruplarıyla karşılaştırıldığında kâse ve çift kulplu, kaideli çanaklarda yok denecek kadar azdır. Kapların tamamına yakını astarlı ve perdahlıdır. Astar genellikle hamur rengi üzerine bej rengidir. Perdah kapların hemen hepsinde dış yüzeyde, açık kaplarda hem iç hem dış yüzeyde uygulanmıştır. Çanaklarda ve çift kulplu, kaideli çanaklarda perdahın bezeme olarak kullanıldığı örnekler de mevcuttur. Genellikle ince nitelikli olan kaplar iyi ve orta derecede fırınlanmıştır. Maşrapa hariç tüm kaplar çark yapımıdır.

Değerlendirilen kap tipleri arasında kâseler dışa çekik ağız kenarlı, omurga gövdeleri ile form; yaklaşık aynı ölçülere sahip olmaları ile boyutları açısından Çavlum, Demircihöyük, Demircihöyük-Sarıket, Troia, Beycesultan, Gordion ve Ilıca'daki örnekler ile benzerlik gösterir. Özellikle Gordion'daki kâselerin daha keskin omurgalı, daha sığ, ağız kısmının daha taşkın ya da daha keskin oldukları görülmektedir. Mezarlık buluntusu olarak karşılaştığımız benzer kâse örneklerinin günlük kullanıma yönelik

olmamalarından ötürü yüzey işlemlerinin uygulanmadığı, yerleşim yerlerinde tespit edilen benzer örneklerin ise Seyitömer kâseleri gibi astarlanıp perdahlandığı anlaşılmıştır.

Çanakların form açısından benzerlerine Demircihöyük, Beycesultan III. tabakasında ve Kusura C tabakasında rastlanmıştır. Hamur ve yüzey işlemleri açısından farklılık gösterebilen örneklerden, özellikle dışta düz kalınlaştırılmış içe çekik ağız kenarlı çanakların bazı benzerleri ağız kenarında yumru ve sivri memecik şeklinde bezemelere sahiptir.

Çift kulplu kaideli çanakların benzerlerine rastlanmamakla birlikte yalnızca Beycesultan III. tabakada tam profil veren bir örnek benzer sayılabilir. Söz konusu kap ağız profili, gövde biçimi ve kaidesi ile benzerlik gösterir. Hamur ve yüzey rengi açısından Seyitömer örneklerinden farklılık gösterirken form bakımından kulpsuz oluşu ile; Beycesultan'ın IVc tabakasındaki örnek ise karın üzerinden başlayan yüksek şerit kulpları ile farklıdır. Gordion Megaron 10 ve Beycesultan V, IVc ve III'de benzer kaide parçalarına rastlanmakla birlikte ağız ve gövde biçimleri hakkında bir ipucunun olmaması, söz konusu parçaların değerlendirilmesine imkân vermemektedir.

Maşrapa formlu kabın benzerine Demircihöyük-Sarıket Mezarlığı'nda rastlanmaktadır. Yapım tekniği açısından farklılık gösterdiği gibi, form açısından basit ağız kenarının dışa çekik olması ve yüksek kulbu ile de farklılık gösterir.

Orta Anadolu'da Kültepe¹⁰⁴, Ilica¹⁰⁵ ve Acemhöyük¹⁰⁶, İç Batı Anadolu'da Kusura¹⁰⁷ emzikli testi örneklerine rastladığımız yerleşimlerdir. Ancak Seyitömer örneklerinin yakın benzerlerine Ağızören, Demircihöyük-Sarıket, Çavlum ve Yanarlar Mezarlıklarında rastlanmaktadır. Çavlum ve Yanarlar örneklerinin özellikle tek emzikli ve emziklerinin kulplarının yan tarafında olması en büyük benzerlikleridir. Ağızören emzikli testisi gövde biçimi, çift kulplu ve emziğinin küt uçlu olması ile Seyitömer çift emzikli örneğinin tam benzeri olarak dikkat çekicidir. Seyitömer emzikli testisinin bir

¹⁰⁴ T. Özgüç, 1959, s. 50, res. 58, lev. XXX: 2.

¹⁰⁵ W. Orthmann, 1967, lev. 5: 137.

¹⁰⁶ Kusura ve Orta Anadolu örnekleri ile tek "emziği kulbunun yan tarafında" olması dışında biçimsel açıdan ve "kırmızı astarlı, çok iyi perdahlı" olmaları ile de yüzey işlenişi bakımından Seyitömer testilerinden ayrılırlar. K. Emre, 1968, "Acemhöyük Seramiği", *Anadolu X*, Ankara: s. 61, Lev. XXXIV: 4.

¹⁰⁷ W. Lamb, 1937, *Excavations at Kusura Near Afyon Karahisar*, *Archaeologia* 86, Oxford: s. 26, Lev. LVIII: 7.

diğer yakın benzerine ise Demircihöyük-Sarıket Mezarlığı'nda rastlanmaktadır. Bu testi örneği, karın üzerinden emziğe doğru çıkan çift yatay kulp?/köprü uzantısı ile farklılık gösterir. Afyon'da Emirdağ çevresindeki iki farklı höyükte bulunmuş olan testiler, tek kulplu ve tek emzikli olmaları dışında kaide biçimleri ile de Seyitömer örneklerinden ayrılır.

Emzikli testiler incelendiğinde form açısından Orta Anadolu örneklerinden ziyade, kuzeybatı ve İç Batı Anadolu örnekleri ile benzerlik göstermektedir. Söz konusu kap tipi Eskişehir ve Afyon yörelerinde mezarlık buluntusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Seyitömer Höyük'te açığa çıkarılan testiler ise, bulunduğu bölgede ve yakın çevresinde yerleşim yerinde ele geçmiş olmaları açısından önemlidir¹⁰⁸.

Boyunsuz ve boyunlu olarak ayırdığımız ve birer örnek ile temsil edilen çömlerden boyunsuz çömleğin ağız biçimi açısından benzerine henüz rastlanmamıştır. Gövde biçimi ve dört kulplu oluşu ile değerlendirildiğinde çömleğin benzerlerini, dışa çekik ağızlı olmakla birlikte Çavlum Mezarlığı ile Demircihöyük'te görmek mümkündür. Seyitömer boyunlu çömleğinin ise boyun üst devamı noksan olmakla birlikte, Demircihöyük, Beycesultan ve Gordion Mezarlığı'ndaki benzerleri gibi daha kısa boyunlu ancak, dışa çekik ağızlı olduğu düşünülmektedir.

Küp ve küp parçasının benzerine henüz rastlanmamıştır. Ancak kabartma bant bezemeli ya da bezemesiz çok sayıda küp örneğini Çavlum, Demircihöyük-Sarıket, Yanarlar, Gordion mezarlıklarında ve Beycesultan yerleşiminde görmek mümkündür. Söz konusu örnekler Seyitömer küplerinden çoğunlukla kulpsuz oluşları dışında, dar ve yüksek gövde biçimleri ile farklılık gösterirler.

Yüz kısmı dışa doğru bakan ve at olduğu düşünülen bir eklentiye sahip Seyitömer kap örneğinin farklı formlarda ve genellikle kuş ve antilop figürleri ile süslenmiş benzerlerine Kültepe'de rastlanmaktadır. Söz konusu merkezde bulunan testi, çaydanlık, meyvelik, çömlek gibi kapların gerek ağız kısımlarında gerek kulplarında tam plastik olarak işlenmiş at, boğa başı, kartal, antilop gibi hayvan figürleri süslenmesi geleneği ATKÇ'nin bir karakteristiği olarak karşımıza çıkar. Özellikle meyvelik biçimli

¹⁰⁸ T. Özgüç, Asur Ticaret Kolonileri Devrinin geç evresine tariheddiği Afyon-Emirdağ emzikli testilerinin mezar buluntusu olması gerektiğini; benzer bir testinin Kültepe Ib tabakasında bir mezarda bulunmuş olduğunu söylemekte ve söz konusu kapların yerel farklılıklara rağmen Orta Anadolu etkisi altında üretilmiş olabileceğini belirtmektedir. T. Özgüç, 1974, s. 151, 152.

kapların ağız kenarları üstündeki figürler aynı zamanda boyalı olmaları ile de dikkat çekerler¹⁰⁹. Alışar II’de karşımıza çıkan örnek ise, Seyitömer örneğinde olduğu gibi kabın ağız kısmından yükselen ve yüzü dışa dönük protomunun bir ördekbaşına ait olması ile farklılık gösterir.

16 No.lu mekân çanak çömlekleri gerek form gerek teknik açısından özellikle yakın çevresinde bulunan merkezlerle benzerliklere sahip olsa da en yakın örneklerine Demircihöyük, Beycesultan, Kusura gibi yerleşim ve Ağızören, Çavlum, Demircihöyük-Sarıket gibi mezarlıklarda rastlanması söz konusu kapların bölgesel özellikler taşıdığını ortaya koymaktadır.

---

¹⁰⁹ T. Özgüç, 1986, s. 54-59.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Seyitömer Höyük Orta Tunç Çağı stratigrafisine göre; IV. Tabakanın A evresine ait olan ve Akamenid Dönem kalıntılarının hemen altında yer alan 16 No.lu mekânın mimari kalıntıları incelenmiştir. Höyüğün özellikle batı, kuzey ve güney kesimlerinde görülen ve Akamenid Dönem’de yapıldığı tespit edilen genişleme ve düzleştirmelerin, kültür katının A evresi üzerindeki etkisi tahrip edici olmuştur. Bu genel tahribat olasılıkla, tarihsel süreç içinde OTÇ ve Akamenid Dönemleri arasında yerleştirilebilecek kültür tabakalarının yok olmasına da neden olmuştur.

Orta Tunç Çağı B evresinde gerçekleştiği tespit edilen depremin yakıp yıktığı yerleşimin sağ kalanlar tarafından yeniden inşa edildiği, A evresinde ele geçen kültürel materyallerin B ve C evrelerinde tespit edilen bulgularla olan benzerliklerine dayanılarak söylenebilmektedir. A evresindeki tahribattan arda kalan mimari ipuçlarına bakıldığında silolar, büyük fırınlar, depolama üniteleri ve atölyelerde kullanılan ezgi taşları gibi buluntular ve pişmemiş ve/veya pişmiş ağırlıklar ile üretime dayalı atölye kültürünün devam ettiğini göstermektedir.

Seyitömer OTÇ yerleşimi geneline bakıldığında 16 No.lu mekânın bir ana oda ve dar bir yan odadan oluşan, yan odası taş taban döşemeli bazı mekânlar ile plan açısından benzerlik gösterdiği açıktır. Mekânın öngörülen sınırları içinde kalan fırın ile yine mekân dışında bulunan silo ve fırınlar da dikkate alındığında söz konusu mekânın ana odasının, benzer olarak alınan mekânlar gibi bir atölye olduğu düşünülmektedir. 16 No.lu mekân, karşılaştırılan mekânların içinde yer alan bölmeler ve işlikler ile pişmiş ya da pişmemiş kaplar, dokumacılık ürünleri, taş aletler gibi çeşitli buluntulardan maruz kaldığı tahribat yüzünden yoksundur. Ancak 16 No.lu mekânın yan odasında ele geçen çanak çömlek bulgularına OTÇ yerleşimi genelinde az sayıda ve mekân dışı dolguda rastlanması, 16 No.lu mekân ve benzerlerinin ayırt edici özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır.

16 No.lu mekân içinde bulunan çanak çömleklerin benzerlerine Seyitömer yerleşimi dışında, yakın çevredeki çağdaş yerleşim ve mezarlıklarda da rastlamak mümkündür.

En yakın benzerini Beycesultan (Denizli) Geç Tunç Çağı (III) tabakasında gördüğümüz, 16 No.lu mekânda sayıca en fazla ele geçen buluntu grubunu dışa çekik

ağızlı, çift kulplu ve kaideli çanaklar oluşturur. Söz konusu kaplara benzerlik gösteren az sayıda ağız profili ya da kaide örneklerine ise Beycesultan, Gordion Megaron 10'da rastlanır. Henüz Seyitömer'in bulunduğu bölge ile çevre ilişkilerini değerlendirecek yeterli kazı çalışması ve araştırmaların olmaması, bu eser grubunun yerel üretim olabileceği ihtimalini düşündürmektedir. Ancak bu noktada, çift kulplu ayaklı çanakların Seyitömer OTÇ yerleşiminin diğer atölyelerinde de çok az sayıda ele geçmesi başka bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu kap tipinin yerel üretim olduğunu varsaydıığımızda; kilden eşya üretimine dayalı bir ekonomiye sahip olduğunu düşündüğümüz Seyitömer atölyelerinde bu kap tipinin çok daha fazla sayıda örnekle temsil edilmesi gerektiği düşünülebilir. İleride yapılacak çalışmalar ile Seyitömer'de tespit edilen çift kulplu ayaklı çanakların kökeni ve yayılımı ile ilgili problemlere ışık tutulacağını ummaktayız.

Mekân içinde bulunan ve özellikle olduğunu düşündüğümüz kap tiplerinden biri olan emzikli testilere ise Seyitömer'in güneyindeki Ağızören Nekropolünde, Çavlum (Eskişehir), Demircihöyük-Sarıket (Bozüyük), Yanarlar (Afyon) Mezarlıklarında, Hisar Köy ve Tezköy'de (Emirdağ - Afyon); Orta Anadolu'da Ilica (Ankara), Kültepe (Kayseri) ve Alişar'a (Yozgat) kadar uzanan daha geniş bir coğrafyada rastlanmaktadır. Ancak söz konusu testilerin en yakın benzerlerinin Eskişehir, Bozüyük ve Afyon'da mezarlık buluntusu olarak ele geçmelerine dayanarak bu tip kapların İç Batı Anadolu Bölgesinin yerel seramik üretimiyle bağlantılı olabileceklerini söylemek mümkündür.

Ağız kısmında at başı olduğunu düşündüğümüz bir figüre sahip kap parçasının gerek tam plastik gerekse kabartma figürlerle süslenmiş örneklerine özellikle Kültepe'de rastlanmaktadır. Anadolu'nun İç Batı ve Kuzeybatı bölgelerinde bu tip figür eklentili kapların az sayıda görülmesi, Orta Anadolu bölgesinden etkilenilmiş olunabileceğini düşündürmektedir.

Seyitömer Höyük 2008 sezonu kazılarında ortaya çıkarılan 16 No.lu mekân, höyüğün yoğun tahribata uğramış kuzey kesimi içinde yer almakla birlikte, çevresinde bulunan silolar ve fırınlar ile birçok *in situ* durumdaki malzeme grubuyla kısmen korunmuş durumdadır. 16 No.lu mekanda, mekânın bir mutfak olabileceğini düşündüren ocak, fırın, bölme, tezgah gibi iç donanımlar ve günlük kullanıma yönelik mutfak kapları ile yiyecek kalıntılarına rastlanmamıştır. Çanak çömlek buluntuları

mekânın, yerleşimin seramiklerin üretildiği ve depolandığı atölyelerinden biri olduğuna işaret etmekte olup, atölyenin mekânın ana odası; yan odanın, yani 16 No.lu mekânın da bu atölyeye bağlı bir depo birimi olduğunu düşündürmektedir. Bu mekândan ele geçen kaplar, özellikle Seyitömer OTÇ seramik repertuarının daha iyi anlaşılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu mekânın bulunduğu OTÇ A evresi ise, yapılan OSL (Optically Stimulated Luminescence) yaşlandırma yöntemine göre MÖ. 18 yy.ın sonuna tarihlendirilmiştir.

KATALOG

3.2.1.1. KÂSELER

Tip : I.1

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 2972

Lev. No. : Lev. XII: Çiz. 1; Lev.XXXIV: Res. 1

<i>Hamur</i>																		
Nitelik	Renk	Katkı																
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot				
İnce	Siyahımsı gri hamur (2.5 Y 3/1)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	
		syk.																
		az				x										x		
		orta																
		yn.	x															

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
İyi	Kendinden astar üzeri bej astar (2.5 Y 7/2)	İç-Dış	Tümlenebilir	10.0 cm	-	10.3 cm	3.3 cm	0.3 cm

Tip : I.2

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 2973

Lev. No. : Lev. XII: Çiz. 2; Lev.XXXIV: Res. 2

<i>Hamur</i>																		
Nitelik	Renk	Katkı																
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot				
İnce	Gri hamur (2.5 Y 5/1)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	
		syk.																
		az				x												
		orta										x	x					
		yn.	x															

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
İyi	Kendinden astar üzeri bej astar (2.5 Y 8/1)	İç-Dış	Tümlenebilir	10.5 cm	-	10.1 cm	4.2 cm	0.3 cm

Tip : I.3

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 2971

Lev. No. : Lev. XII: Çiz. 3; Lev.XXXIV: Res. 3

<i>Hamur</i>																		
Nitelik	Renk	Katki																
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot				
İnce	Gri öz (2.5 Y 3/1) Bej hamur (2.5 Y 7/2)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	
		syk.																
		az				x	x			x		x						
		orta													x	x		
		yn.	x															

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
İyi	Kendinden astar üzeri bej astar (2.5 Y 8/2)	İç-Dış	Tümlenebilir	10.2 cm	-	9.4 cm	3.8 cm	0.25 cm

Tip : I.4

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 2974

Lev. No. : Lev. XII: Çiz. 4; Lev. XXXV: Res. 1

<i>Hamur</i>																		
Nitelik	Renk	Katki																
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot				
İnce	Gri öz (2.5 Y 6/1) Bej hamur (2.5 Y 7/2)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	
		syk.																
		az				x							x			x		
		orta	x															
		yn.																

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
İyi	Kendinden astar üzeri içte bej, dışta gri astar (İç 2.5 Y 7/2; Dış 2.5 Y 4/1)	İç-Dış	Tümlenebilir	10.4 cm	-	10.5 cm	4.0 cm	0.3 cm

Tip : I.5

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 2975

Lev. No. : Lev. XII: Çiz. 5; Lev. XXXV: Res. 2

<i>Hamur</i>																		
Nitelik	Renk	Katki																
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot				
İnce	Siyahımsı gri hamur (2.5 Y 4/1)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	
		syk.																
		az									x						x	
		orta																
		yn.	x															

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
İyi	Kendinden astar üzeri bej astar (2.5 Y 7/2)	İç-Dış	Tümlenebilir	12.5 cm	-	11.7 cm	3.6 cm	0.3 cm

3.2.1.2. ÇANAKLAR

Tip : II.1

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 2976

Lev. No. : Lev. XIII: Çiz. 1; Lev. XXXVI: Res. 1

<i>Hamur</i>																		
Nitelik	Renk	Katki																
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot				
Orta	Siyahımsı gri öz (2.5 Y 3/1) Kahvemsi gri hamur (5 YR 5/2)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	
		syk.								x					x	x		
		az																
		orta	x															
		yn.				x												

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
Orta	Kendinden astar	-	Tümlenebilir	17.7 cm	6.2 cm	18.0 cm	6.2 cm	0.7 cm

Tip : II.2

Kazı Env. No.: SÖ.08 / 790 (A.11109)

Lev. No. : Lev. XIII: Çiz. 2; Lev. XXXVI: Res. 2

<i>Hamur</i>																	
Nitelik	Renk	Katkı															
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot			
Orta	Gri öz (2.5 Y 4/1) Kiremit hamur (5 YR 7/6)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri
		syk.									x				x		
		az					x			x					x		
		orta				x											
		yn.	x										x	x			

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
Orta	Sarımsı kahve astar (7.5 YR 8/6)	Dış	Tüm	19.5 cm	7.8 cm	20.2 cm	9.5 cm	0.9 cm

Tip : II.3.1

Kazı Env. No.: SÖ.08 / 847 (A.11126)

Lev. No. : Lev. XIII: Çiz. 3; Lev. XXXVI: Res. 3

<i>Hamur</i>																	
Nitelik	Renk	Katkı															
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot			
Orta	Gri öz (2.5 Y 4/1) Açık kahve hamur (5 YR 6/6)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri
		syk.														x	
		az															
		orta	x							x	x	x	x	x			
		yn.				x											

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
Orta	Kendinden astar üzeri açık kahve astar (7.5 YR 7/6)	Dış	Tüm	17.1 cm	7.2 cm	19.1 cm	8.0 cm	0.7 cm

Tip : II.3.2

Kazı Env. No.: SÖ.08 / 789 (A.11108)

Lev. No. : Lev. XIII: Çiz. 4; Lev. XXXVII: Res. 1

<i>Hamur</i>																		
Nitelik	Renk	Katkı																
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot				
Orta	Gri öz (2.5 YR 5/1) Açık kahve hamur (7.5 YR 5/6)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	
		syk.						x			x							
		az					x				x						x	
		orta				x							x					
		yn.	x															

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
Orta	Kendinden astar üzeri bej astar (10 YR 8/2)	İç-Dış	Tüm	19.9 cm	6.4 cm	20.9 cm	8.6 cm	0.9 cm

Tip : II.3.3

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 839

Lev. No. : Lev. XIV: Çiz. 1; Lev. XXXVII: Res. 2

<i>Hamur</i>																		
Nitelik	Renk	Katkı																
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot				
Orta	Açık kahve hamur (5 YR 6/6)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	
		syk.																
		az														x	x	
		orta				x				x	x	x	x					
		yn.	x	x														

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
Zayıf	-	Dış	Tümlenebilir	16.9 cm	7.4 cm	19.1 cm	7.5 cm	1.0 cm

Tip : II.3.4

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 1748

Lev. No. : Lev. XIV: Çiz. 2; Lev. XXXVII: Res. 3

<i>Hamur</i>																		
Nitelik	Renk	Katkı																
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot				
İnce	Gri öz (2.5 Y 5/1) Grimsi kahve hamur (10 YR 6/2)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	
		syk.																
		az					x				x							
		orta				x				x		x						
		yn.	x															

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
İyi	Kendinden astar üzeri içte gri, dışta bej astar (İç: 5 YR 7/2; Dış: 10 YR 8/2)	İç-Dış	Tümlenebilir	19.4 cm	6.6 cm	19.8 cm	8.5 cm	0.7cm

Tip : II.4

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 946

Lev. No. : Lev. XIV: Çiz. 3; Lev. XXXVIII: Res. 1

<i>Hamur</i>																		
Nitelik	Renk	Katkı																
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot				
İnce	Kahve hamur (5 YR 6/4)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	
		syk.									x							x
		az								x					x	x		
		orta				x						x	x					
		yn.	x															

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
Orta	Kendinden astar üzeri bej astar (2.5 Y 8/2)	İç-Dış	Tümlenmiş	18.6 cm	7.3 cm	17.0 cm	7.7 cm	0.5 cm

Tip : II.5.1

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 867

Lev. No. : Lev. XV: Çiz. 1; Lev. XXXVIII: Res. 2

<i>Hamur</i>																		
Nitelik	Renk	Katkı																
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot				
İnce	Gri öz (2.5 Y 5/1) Kahvemsi gri hamur (5 YR 5/2)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	
		syk.																
		az							x	x		x						
		orta	x			x												
		yn.																

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
İyi	Kendinden astar üzeri bej astar (2.5 Y 8/2)	İç-Dış	Tümlenebilir	13.1 cm	4.0 cm	13.1 cm	6.9 cm	0.25 cm

Tip : II.5.2

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 841

Lev. No. : Lev. XV: Çiz. 2; Lev. XXXVIII: Res. 3

<i>Hamur</i>																		
Nitelik	Renk	Katkı																
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot				
İnce	Koyu gri öz (2.5 Y 4/1) Gri hamur (2.5 Y 5/1)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	
		syk.							x	x								
		az				x						x						
		orta	x															
		yn.																

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
Orta	Kendinden astar üzeri bej astar (2.5 Y 8/2)	İç-Dış	Tümlenebilir	12.7 cm	4.1 cm	12.5 cm	6.8 cm	0.3 cm

Tip : II.5.3

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 843

Lev. No. : Lev. XV: Çiz. 3; Lev. XXXIX: Res. 1

<i>Hamur</i>																	
Nitelik	Renk	Katkı															
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot			
İnce	Koyu gri öz (2.5 Y 4/1) Gri hamur (2.5 Y 5/1)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri
		syk.				x				x					x		
		az															
		orta															
		yn.	x														

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
İyi	Kendinden astar üzeri bej astar (2.5 Y 8/2)	İç-Dış	Tüme yakın	13.4 cm	4.0 cm	13.6 cm	7.1 cm	0.3 cm

Tip : II.5.4

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 869

Lev. No. : Lev. XV: Çiz. 4; Lev. XXXIX: Res. 2

<i>Hamur</i>																	
Nitelik	Renk	Katkı															
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot			
İnce	Koyu gri öz (2.5 Y 4/1) Gri hamur (2.5 Y 5/1)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri
		syk.						x		x	x				x		
		az				x			x								
		orta	x														
		yn.															

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
İyi	Kendinden astar üzeri bej astar (2.5 Y 8/2)	İç-Dış	Tümlenebilir	13.3 cm	3.6 cm	13.6 cm	6.5 cm	0.4 cm

Tip : II.5.5

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 844

Lev. No. : Lev. XVI: Çiz. 1; Lev. XXXIX: Res. 3

<i>Hamur</i>																	
Nitelik	Renk	Katkı															
İnce	Gri hamur (2.5 Y 5/1)	kum			mika			taşçık			kireç			şamot			
		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	
		syk.			x				x		x						
		az						x									
		orta															
yn.	x																

<i>Pişme</i>	<i>Yüzey</i>		<i>Durum</i>	<i>Ölçüler</i>				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
İyi	Kendinden astar üzeri bej astar (2.5 Y 8/2)	İç-Dış	Tüme yakın	11.6 cm	4.0 cm	11.5 cm	6.6 cm	0.4 cm

Tip : II.5.6

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 845

Lev. No. : Lev. XVI: Çiz. 2; Lev. XL: Res. 1

<i>Hamur</i>																	
Nitelik	Renk	Katkı															
İnce	Koyu gri öz (2.5 Y 4/1) Gri hamur (2.5 Y 5/1)	kum			mika			taşçık			kireç			şamot			
		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	
		syk.			x				x								
		az															
		orta															
yn.	x																

<i>Pişme</i>	<i>Yüzey</i>		<i>Durum</i>	<i>Ölçüler</i>				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
İyi	Kendinden astar üzeri bej astar (2.5 Y 8/2)	İç-Dış	Tüme yakın	12.5 cm	4.0 cm	12.5 cm	6.8 cm	0.25 cm

Tip : II.5.7

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 864

Lev. No. : Lev. XVI: Çiz. 3; Lev. XL: Res. 2

<i>Hamur</i>																	
Nitelik	Renk	Katkı															
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot			
İnce	Koyu gri öz (2.5 Y 4/1) Gri hamur (2.5 Y 5/1)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri
		syk.				x			x	x					x		
		az															
		orta															
		yn.	x														

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
İyi	Kendinden astar	İç-Dış	Tümlenebilir	10.6 cm	3.9 cm	10.7 cm	6.2 cm	0.4 cm

Tip : II.5.8

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 842

Lev. No. : Lev. XVI: Çiz. 4; Lev. XL: Res. 3

<i>Hamur</i>																	
Nitelik	Renk	Katkı															
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot			
İnce	Koyu gri öz (2.5 Y 4/1) İç: Açık kahve (7.5 YR 6/3) Dış: Kahvemsî gri (7.5 YR 6/1)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri
		syk.				x				x		x	x		x		
		az															
		orta															
		yn.	x														

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
İyi	Kendinden astar üzeri bej astar (2.5 Y 8/2)	İç-Dış	Tümlenebilir	12.6 cm	4.4 cm	12.4 cm	6.25 cm	0.3 cm

Tip : II.5.9

Kazı Env. No.: SÖ.08 / 791 (A.11110)

Lev. No. : Lev. XVII: Çiz. 1; Lev. XLI: Res. 1

<i>Hamur</i>																	
Nitelik	Renk	Katkı															
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot			
İnce	Gri hamur (2.5 Y 5/1)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri
		syk.								x		x	x				
		az				x	x										
		orta															
		yn.	x														

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
İyi	Kendinden astar üzeri bej astar (2.5 Y 8/2)	İç-Dış	Tüm	12.8 cm	4.0 cm	12.9 m	6.7 cm	0.35 cm

Tip : II.5.10

Kazı Env. No.: SÖ.08 / 846 (A.11125)

Lev. No. : Lev. XVII: Çiz. 2; Lev. XLI: Res. 2

<i>Hamur</i>																	
Nitelik	Renk	Katkı															
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot			
İnce	Gri hamur (2.5 Y 5/1)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri
		syk.								x							
		az				x											
		orta															
		yn.		x													

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
İyi	Kendinden astar üzeri bej astar (2.5 Y 8/2)	İç-Dış	Tüm	13.2 cm	3.2 cm	12.8 cm	5.9 cm	0.35 cm

Tip : II.5.11

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 715

Lev. No. : Lev. XVII: Çiz. 3; Lev. XLI: Res. 3

<i>Hamur</i>																		
Nitelik	Renk	Katkı																
İnce	Gri öz (2.5 Y 5/1) Kahve hamur (5 YR 4/4)	kum			mika			taşçık			kireç			şamot				
		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri		
		syk.				x				x								
		az									x							
		orta																
yn.	x																	

<i>Pişme</i>	<i>Yüzey</i>		<i>Durum</i>	<i>Ölçüler</i>				
	<i>Astar</i>	<i>Perdah</i>		<i>Aç.</i>	<i>Dç.</i>	<i>Gç.</i>	<i>Y.</i>	<i>K.</i>
İyi	İç: Kendinden astar üzeri bej Dış: Gri astar üzeri bej (2.5 Y 8/2)	İç-Dış	Tümlenebilir	12.8 cm	4.2 cm	12.2 cm	6.1 cm	0.4 cm

Tip : II.5.12

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 862

Lev. No. : Lev. XVII: Çiz. 4; Lev. XLII: Res. 1

<i>Hamur</i>																		
Nitelik	Renk	Katkı																
İnce	Gri öz (2.5 Y 5/1) Kahvemsi gri hamur (7.5 YR 5/2)	kum			mika			taşçık			kireç			şamot				
		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri		
		syk.				x			x	x		x						
		az																
		orta	x															
yn.																		

<i>Pişme</i>	<i>Yüzey</i>		<i>Durum</i>	<i>Ölçüler</i>				
	<i>Astar</i>	<i>Perdah</i>		<i>Aç.</i>	<i>Dç.</i>	<i>Gç.</i>	<i>Y.</i>	<i>K.</i>
İyi	Kendinden astar üzeri bej astar (2.5 Y 8/2)	İç-Dış	Tümlenebilir	12.4 cm	4.1 cm	12.1 cm	6.3 cm	0.3 cm

Tip : II.5.13

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 865

Lev. No. : Lev. XVIII: Çiz. 1; Lev. XLII: Res. 2

<i>Hamur</i>																
Nitelik	Renk	Katkı														
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot		
İnce Koyu gri öz (2.5 Y 4/1) Gri hamur (2.5 Y 5/1)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri
	syk.				x			x	x		x			x		
	az															
	orta	x	x													
	yn.															

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
İyi	Kendinden astar (2.5 Y 5/1)	İç-Dış	Tümlenebilir	11.7 cm	4.0 cm	11.5 cm	7.05 cm	0.3 cm

Tip : II.5.14

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 861

Lev. No. : Lev. XVIII: Çiz. 2; Lev. XLII: Res. 3

<i>Hamur</i>																
Nitelik	Renk	Katkı														
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot		
İnce Koyu gri öz (2.5 Y 4/1) Gri hamur (2.5 Y 6/1)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri
	syk.							x						x		
	az				x											
	orta	x														
	yn.															

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
Orta	Kendinden astar (2.5 Y 6/1)	İç-Dış	Tümlenebilir	10.9 cm	4.0 cm	11.0 cm	6.65 cm	0.25 cm

Tip : II.5.15

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 863

Lev. No. : Lev. XVIII: Çiz. 3; Lev. XLIII: Res. 1

<i>Hamur</i>																	
Nitelik	Renk	Katkı															
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot			
İnce	Koyu gri öz (2.5 Y 4/1) Gri hamur (2.5 Y 5/1)	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	
		syk.							x								
		az				x											
		orta	x														
		yn.															

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
İyi	Kendinden astar üzeri bej astar (2.5 Y 8/2)	İç-Dış	Tüme yakın	13.1 cm	4.1 cm	12.6 cm	6.8 cm	0.4 cm

Tip : II.5.16

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 2941

Lev. No. : Lev. XVIII: Çiz. 4; Lev. XLIII: Res. 2

<i>Hamur</i>																	
Nitelik	Renk	Katkı															
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot			
İnce	Gri öz (2.5 Y 5/1) Kahvemsî gri hamur (5 YR 5/2)	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	
		syk.				x					x						
		az										x					
		orta															
		yn.	x														

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
İyi	Kendinden astar üzeri bej astar (2.5 Y 8/2)	İç-Dış	Tümlenebilir	12.6 cm	4.8 cm	12.2 cm	7.2 cm	0.4 cm

Tip : II.5.17

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 2942

Lev. No. : Lev. XIX: Çiz. 1; Lev. XLIII: Res. 3

<i>Hamur</i>																		
Nitelik	Renk	Katkı																
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot				
İnce	Siyah öz (2.5 Y 3/1) Kahve hamur (7.5 YR 5/3)	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri		
		syk.					x											
		az				x			x	x		x	x					
		orta																
		yn.	x															

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
İyi	Koyu gri astar (2.5 Y 4/1)	İç-Dış	Parça	12.0 cm	4.0 cm	11.6 cm	6.4 cm	0.3 cm

Tip : II.5.18

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 870

Lev. No. : Lev. XIX: Çiz. 2; Lev. XLIV: Res. 1

<i>Hamur</i>																	
Nitelik	Renk	Katkı															
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot			
İnce	Gri öz (2.5 Y 5/1) Açık gri hamur (2.5 Y 6/1)	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	
		syk.								x					x		
		az															
		orta	x			x						x					
		yn.															

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
İyi	Kendinden astar	İç-Dış	Tümlenebilir	12.2 cm	4.4 cm	12.2 cm	7.1 cm	0.25 cm

Tip : II.5.19

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 866

Lev. No. : Lev. XIX: Çiz. 3; Lev. XLIV: Res. 2

<i>Hamur</i>																			
Nitelik	Renk	Katkı																	
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot					
İnce	Koyu gri öz (2.5 Y 4/1) Gri hamur (2.5 Y 5/1)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri		
		syk.										x							
		az				x				x									
		orta	x							x									
		yn.																	

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
Orta	Kendinden astar	İç-Dış	Tüme yakın	12.4 cm	3.8 cm	12.0 cm	6.9 cm	0.4 cm

Tip : II.5.20

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 868

Lev. No. : Lev. XIX: Çiz. 4; Lev. XLIV: Res. 3

<i>Hamur</i>																		
Nitelik	Renk	Katkı																
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot				
İnce	Gri hamur (2.5 Y 5/1)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	
		syk.					x											
		az				x				x	x	x						
		orta	x															
		yn.																

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
İyi	Kendinden astar üzeri bej astar (2.5 Y 5/2)	İç-Dış	Tümlenebilir	13.2 cm	4.0 cm	13.2 cm	6.8 cm	0.3 cm

3.2.1.3. MAŞRAPA

Tip : III

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 788

Lev. No. : Lev. XX: Çiz. 1; Lev. XLV: Res. 1

<i>Hamur</i>																	
Nitelik	Renk	Katkı															
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot			
Orta	Kahve (10 YR 6/4)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri
		syk.									x						
		az								x							
		orta															
		yn.	x				x										

<i>Pişme</i>	<i>Yüzey</i>		<i>Durum</i>	<i>Ölçüler</i>				
	<i>Astar</i>	<i>Perdah</i>		<i>Aç.</i>	<i>Dç.</i>	<i>Gç.</i>	<i>Y.</i>	<i>K.</i>
Zayıf	-	-	Tüme yakın	12.4 cm	3.8 cm	12.0 cm	6.9 cm	0.4 cm

3.2.1.4. EMZİKLİ TESTİLER

Tip : IV.1

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 838

Lev. No. : Lev. XXI: Çiz. 1; Lev. XLV: Res. 2

<i>Hamur</i>																	
Nitelik	Renk	Katkı															
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot			
İnce	Sarımsı deve- tüyü (7.5 YR 6/4) içe doğru gri (2.5 Y 5/1)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri
		syk.															
		az							x	x					x	x	
		orta										x	x	x			
		yn.	x				x										

<i>Pişme</i>	<i>Yüzey</i>		<i>Durum</i>	<i>Ölçüler</i>				
	<i>Astar</i>	<i>Perdah</i>		<i>Aç.</i>	<i>Dç.</i>	<i>Gç.</i>	<i>Y.</i>	<i>K.</i>
İyi	-	Dış	Parça	-	9.4 cm	17.0 cm	13.7 cm	0.7 cm

Tip : IV.2

Kazı Env. No.: SÖ.08 / 792 (A.11111)

Lev. No. : Lev. XXII: Çiz. 1a, 1b; Lev. XLVI: Res. 1a, 1b

<i>Hamur</i>																	
Nitelik	Renk	Katkı															
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot			
İnce	Açık kahve hamur (2.5 YR 6/8)	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	
		syk.								x	x						
		az					x						x				
		orta															
		yn.	x				x						x				

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
İyi	Kendinden astar üzeri bej astar (10 YR 8/3)	Dış	Tüm	6.3 cm	7.4 cm	17.5 cm	19.1 cm	0.8 cm

Tip : IV.3

Kazı Env. No.: SÖ.08 / 840 (A.11124)

Lev. No. : Lev. XXIII: Çiz. 1a, 1b; Lev. XLVII: Res. 1a, 1b

<i>Hamur</i>																	
Nitelik	Renk	Katkı															
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot			
İnce	Gri öz (2.5 Y 5/1) Kiremit hamur (2.5 YR 6/8)	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	
		syk.															
		az									x				x	x	
		orta	x								x		x	x			
		yn.				x	x										

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
İyi	Bej renk astar (10 YR 8/3)	Dış	Tüm	7.7 cm	7.7 cm	18.9 cm	19.5 cm	0.6 cm

3.2.1.5. ÇÖMLEKLER

Tip : V.1

Kazı Env. No.: SÖ.08 / 925 (A.11143)

Lev. No. : Lev. XXIV: Çiz. 1a, 1b; Lev. XLVIII: Res. 1

<i>Hamur</i>																		
Nitelik	Renk	Katkı																
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot				
Orta	Gri öz (2.5 Y 5/1) Kiremit hamur (5 YR 6/6)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	
		syk.																
		az																
		orta				x	x			x	x			x				
		yn.	x	x									x	x				

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
Orta	Dış: Bej astar (10 YR 7/4)	-	Tümlenmiş	39.2 cm	18.6 cm	52.5cm	42.1 cm	1.3 cm

Tip : V.2

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 924

Lev. No. : Lev. XXV: Çiz. 1; Lev. XLVIII: Res. 2

<i>Hamur</i>																		
Nitelik	Renk	Katkı																
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot				
Orta	Gri özlü (2.5 Y 5/1) Kiremit hamur (2.5 YR 6/8)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	
		syk.																
		az																
		orta				x	x			x	x							
		yn.	x										x	x	x			

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
Orta	Dış: Sarımsı bej (10 YR 7/3)	-	Tüme yakın	-	15.3 cm	39.6 cm	42.7 cm	0.8 cm

3.2.1.6. KÜPLER

Tip : VI.1

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 981

Lev. No. : Lev. XXVI: Çiz. 1; Lev. XLIX: Res. 1

<i>Hamur</i>																		
Nitelik	Renk	Katki																
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot				
Orta	Koyu gri öz (2.5Y 4/1) Kiremit hamur (2.5 YR 6/8)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	
		syk.																
		az											x			x	x	
		orta				x			x	x		x						
		yn.	x															

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
Orta	Devetüyü (5 YR 7/6)	-	Tümlenebilir	55.0 cm	17.0 cm	60.3 cm	70.5 cm	2.0 cm

Tip : VI.2

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 1036

Lev. No. : Lev. XXVII: Çiz. 1; Lev. XLIX: Res. 2

<i>Hamur</i>																		
Nitelik	Renk	Katki																
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot				
Orta	Kiremit hamur (5 YR 7/6)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	
		syk.																
		az				x				x	x							
		orta		x											x			x
		yn.																

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	K.
Orta	Hamur rengi astar üzeri bej astar (7.5 YR 7/4)	-	Parça	-	20.0 cm	-	66.0 cm	2.0 cm

3.2.1.7. PROTOMLU KAP PARÇASI

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 761

Lev. No. : Lev. XXVIII: Çiz. 1a-c; Lev. L: Res. 1a-c

<i>Hamur</i>																	
Nitelik	Renk	Katki															
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot			
Orta	Kiremit hamur (2.5 YR 6/6)		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri
		syk.										x					
		az															
		orta	x			x											
		yn.															

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	G.
Orta	Açık kiremit (7.5 YR 7/4)	Dış	Tüm	-	-	-	4.5 cm	3.0 cm

3.2.2.1.1. AĞIRŞAK

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 761

Lev. No. : Lev. XXIX: Çiz. 1; Lev. LI: Res. 1a, b

<i>Hamur</i>																	
Nitelik	Renk	Katki															
		kum			mika			taşçık			kireç			şamot			
Orta	Kahve hamur		ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri	ince	orta	iri
		syk.															
		az															
		orta					x		x	x							
		yn.	x	x		x											

Pişme	Yüzey		Durum	Ölçüler				
	Astar	Perdah		Aç.	Dç.	Gç.	Y.	G.
Orta	Kendinden astar	-	Tüm	-	-	3.5 cm	2.3 cm	-

3.2.2.2.1. PERDAH TAŞI

Kazı Et. No. : SÖ.08 / 795

Levha No. : Lev. XXIX: Çiz. 2; Lev. LI.2

<i>Durum</i>	<i>Ölçüler</i>		
	Y.	G.	U.
Tüm	1.7 cm	3.1 cm	5.4 cm

3.2.2.2.2. ÖĞÜTME TAŞLARI

Kazı Et. No. : SÖ. 08 / 1187 A

Levha No. : Lev. XXX: Çiz. 1; Lev. LII: Res. 1a, 1b

<i>Durum</i>	<i>Ölçüler</i>		
	Y.	G.	U.
Tüm	13.0 cm	22.0 cm	48.0 cm

Kazı Et. No. : SÖ. 08 / 1187 B

Levha No. : Lev. XXXI: Çiz. 1; Lev. LIII: Res.1 a, b

<i>Durum</i>	<i>Ölçüler</i>		
	Y.	G.	U.
Tüm	7.6 cm	15.5 cm	33.5 cm

3.2.2.2.3. HAVANLAR

Kazı Et. No. : SÖ. 08 / 1188 A

Levha No. : Lev. XXXII: Çiz. 1; Lev. LIV: Res.1

<i>Durum</i>	<i>Ölçüler</i>		
Tüm	Y.	G.	U.
	10.2 cm	20.8 cm	25.5 cm

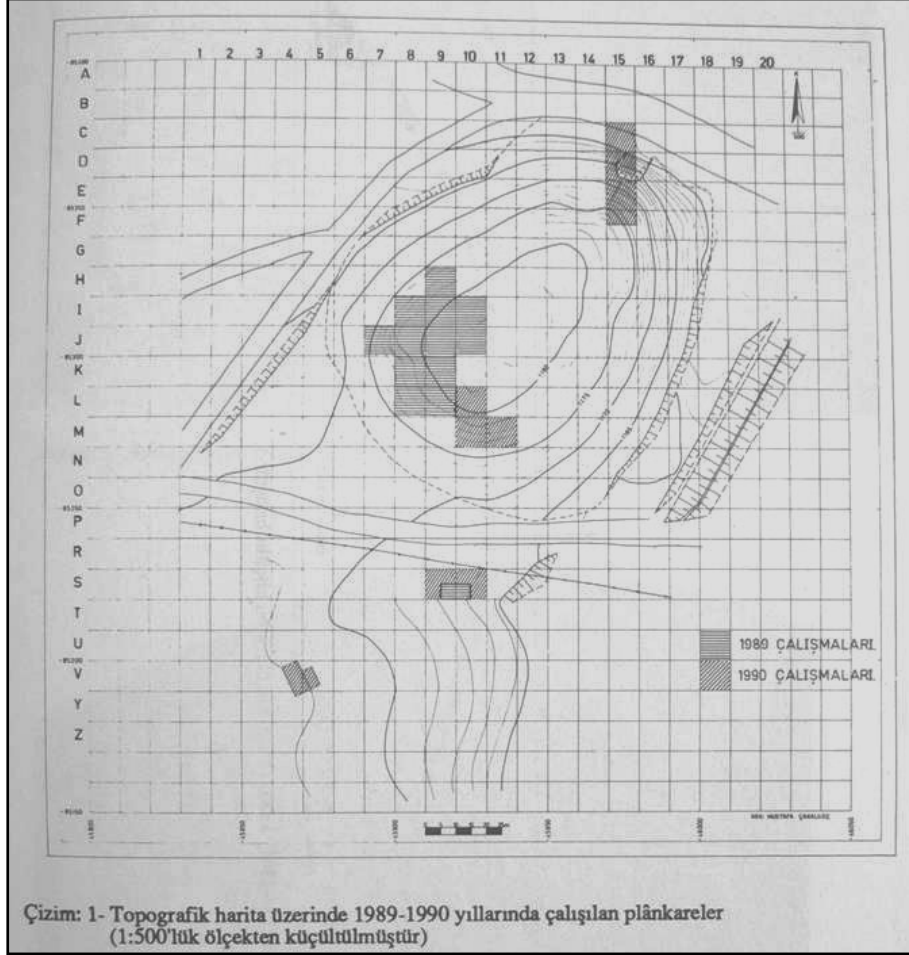
Kazı Et. No. : SÖ. 08 / 1188 B

Levha No. : Lev. XXXIII: Çiz. 1; Lev. LIV: Res. 2

<i>Durum</i>	<i>Ölçüler</i>		
Tüm	Y.	G.	U.
	8.2 cm	15.8 cm	33.0 cm

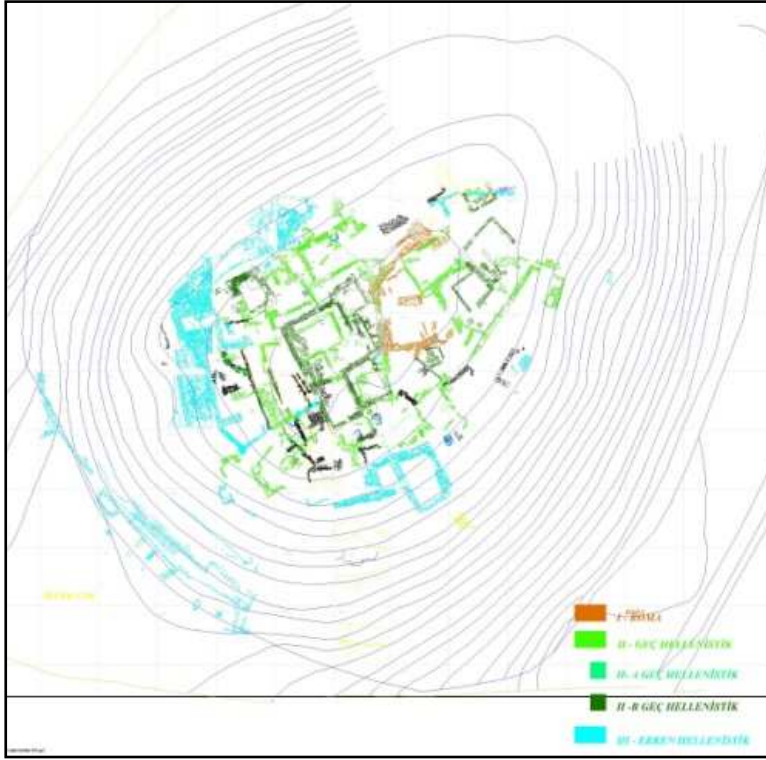
LEVHALAR

Levha I

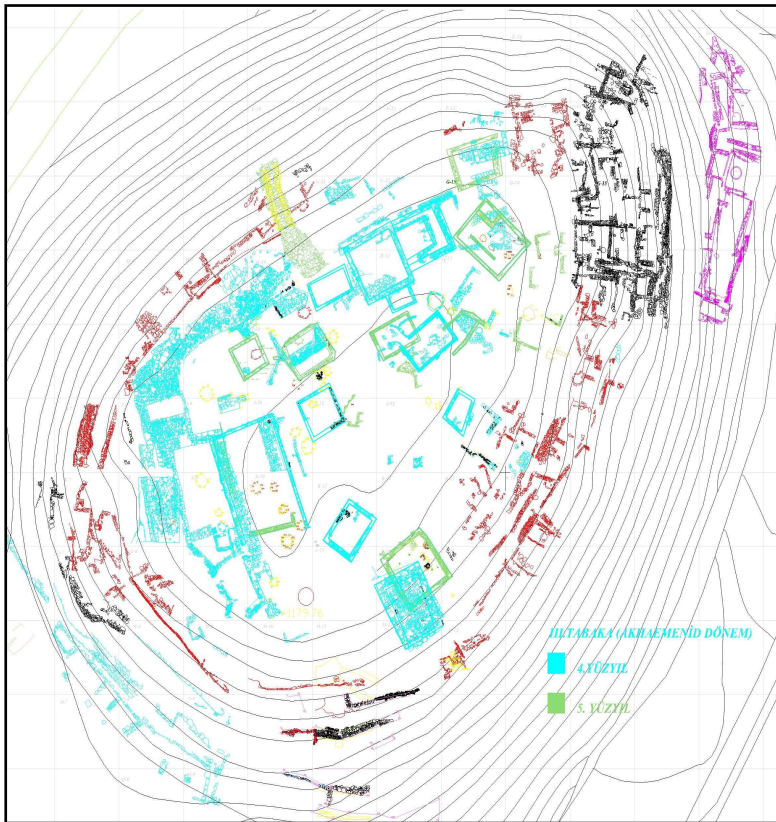

Plan 1

Levha II

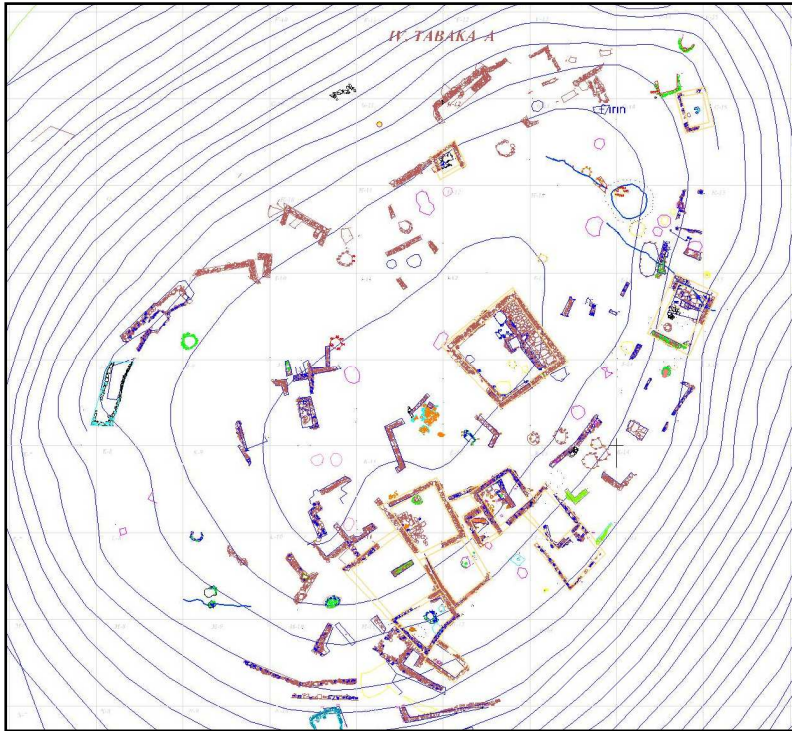

Plan 1

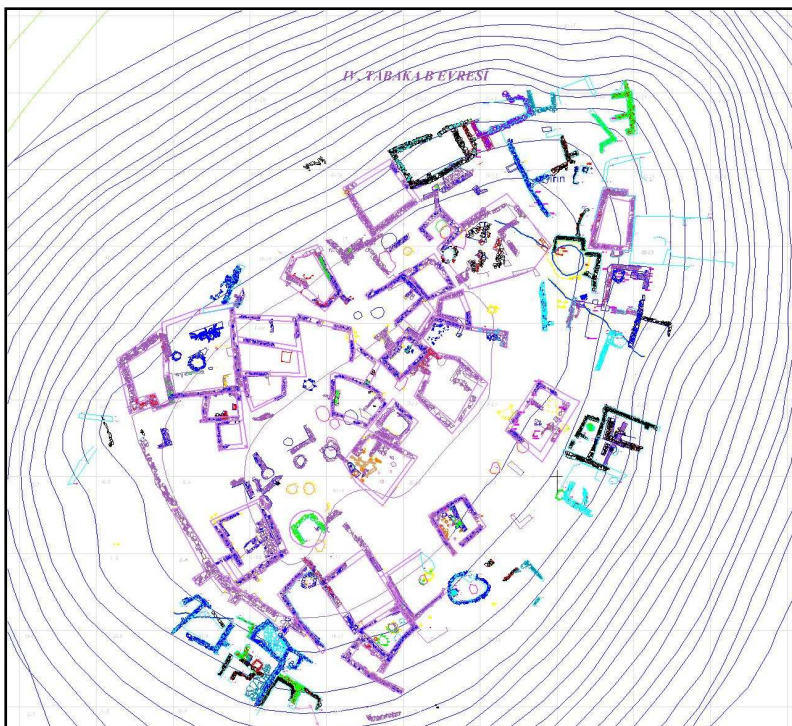

Plan 2

Levha III

Plan 1

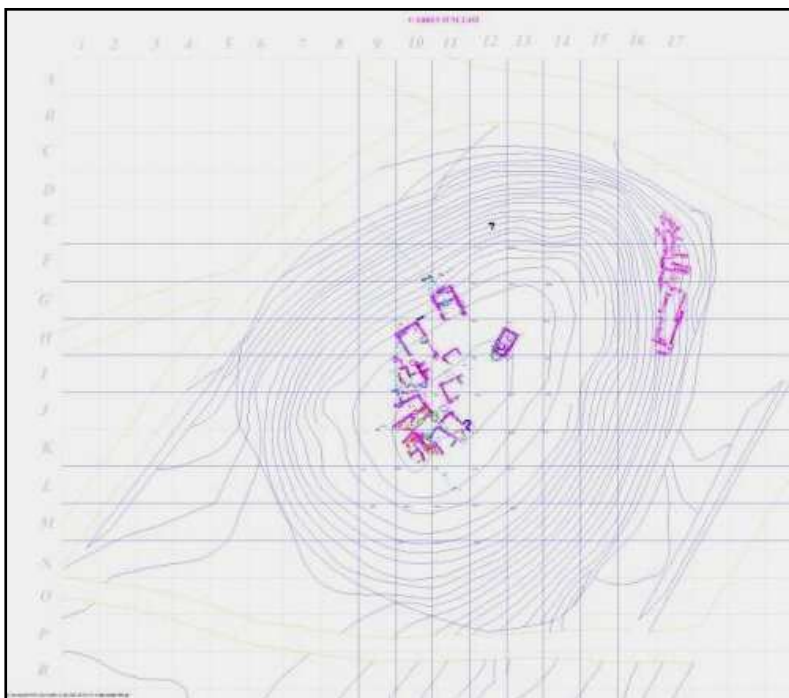

Plan 2

Levha IV

Plan 1

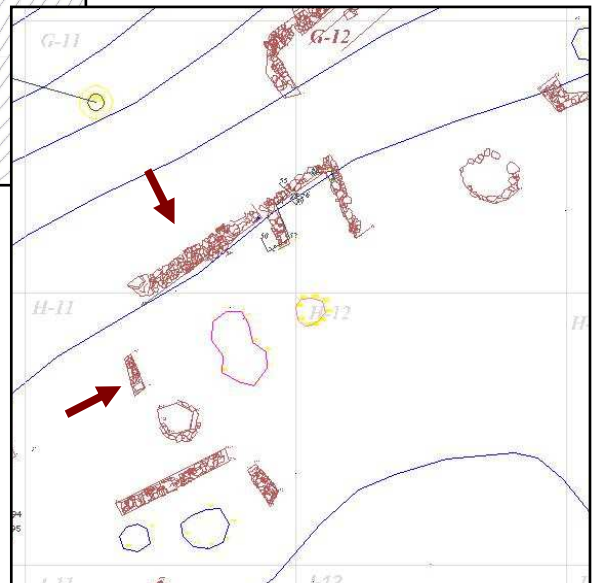

Plan 2

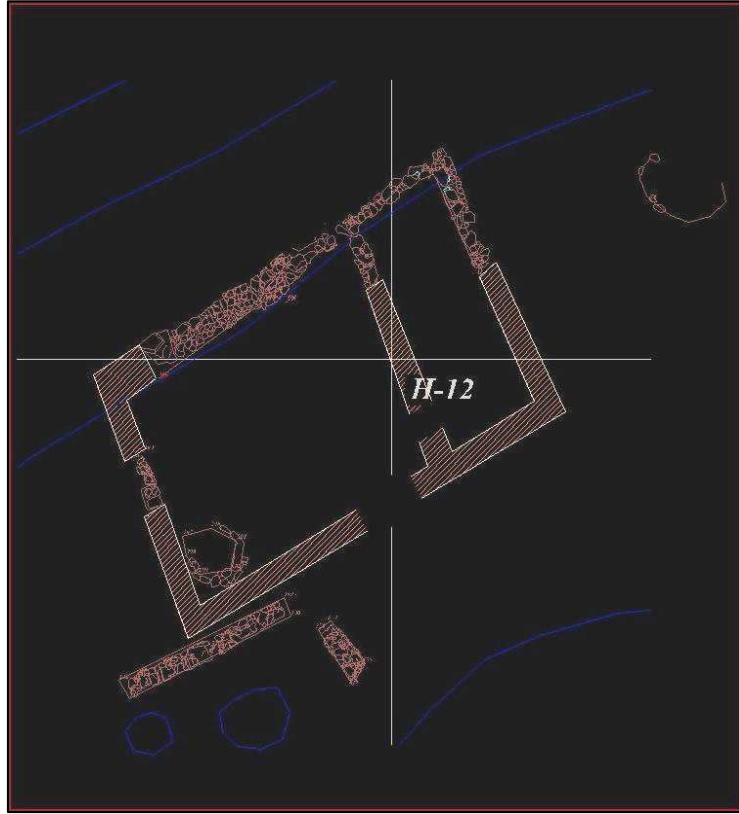
Levha V

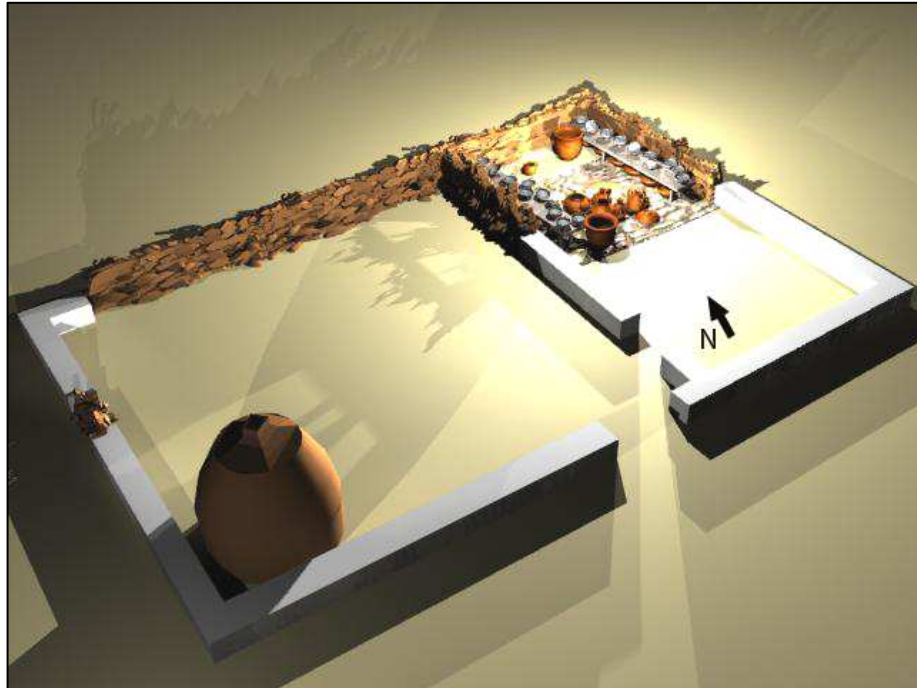
Plan 1a

Plan 1b

Plan 1

Şek. 1

Levha VII

Şek. 1

Şek. 2

Resim 1

Resim 2

Resim 1

Resim 2

Levha X

Resim 1

Resim 2

Resim 3

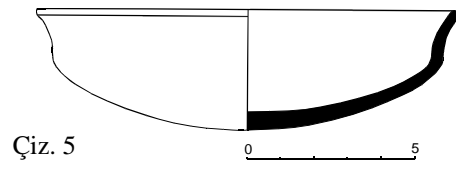
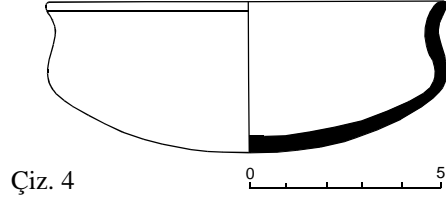
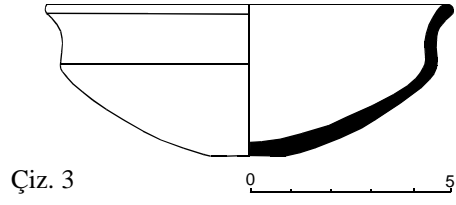
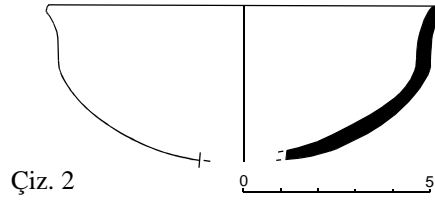
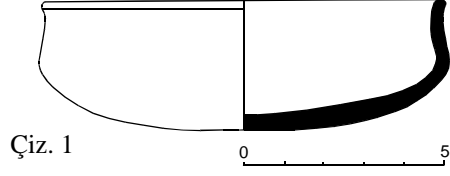

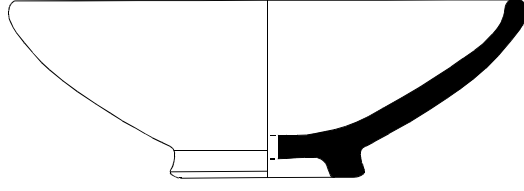
Resim 1

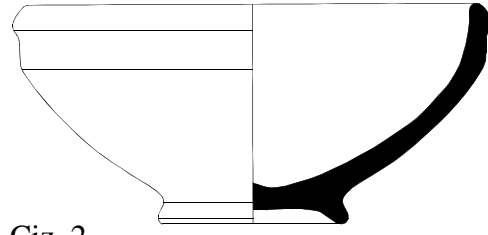
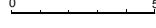
Resim 2

Levha XII

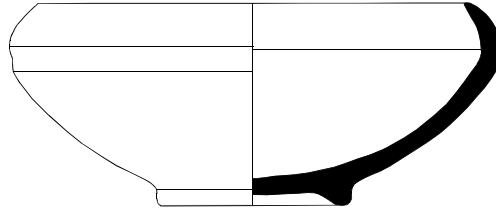
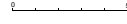

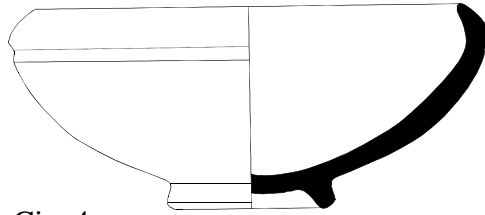
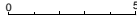
Çiz. 1

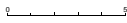
Çiz. 2

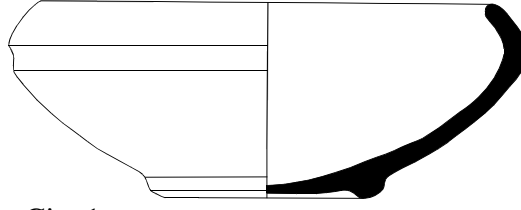

Çiz. 3

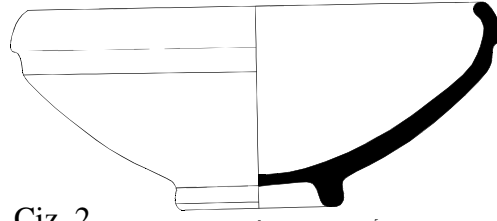

Çiz. 4

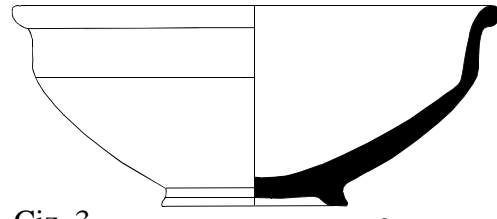

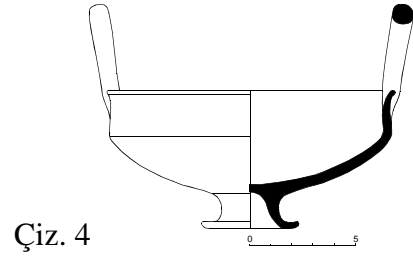
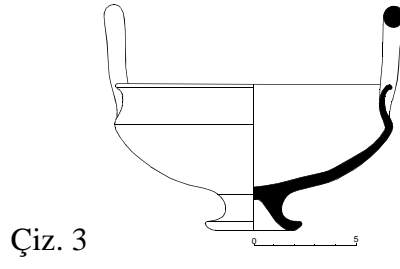
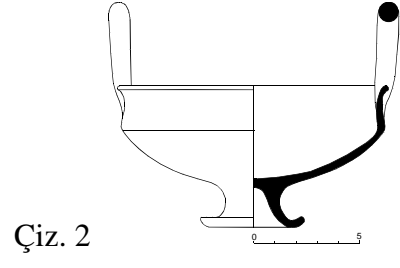
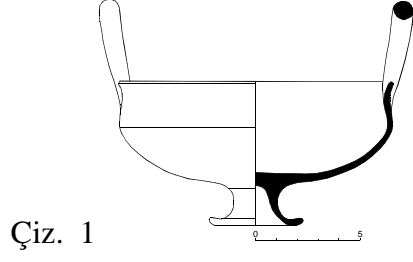
Çiz. 1

Çiz. 2

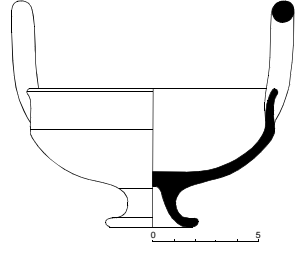

Çiz. 3

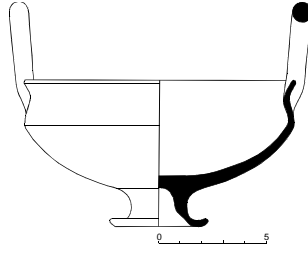

Levha XVI

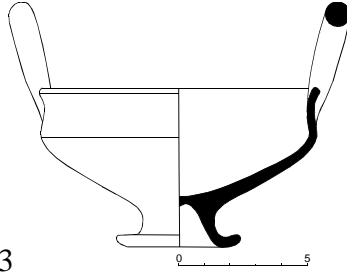
Çiz. 1

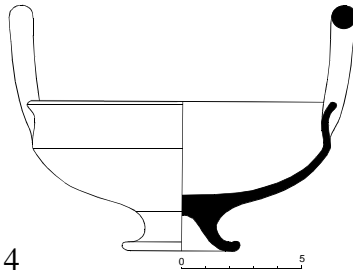
Çiz. 2

Çiz. 3

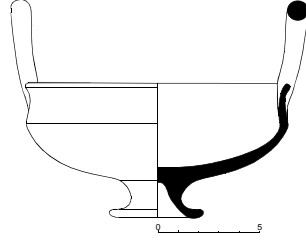

Çiz. 4

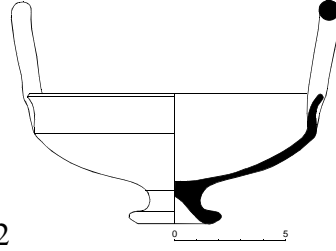

Levha XVII

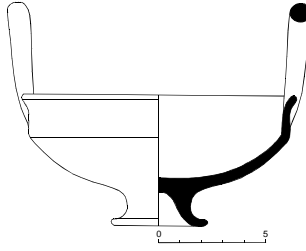
Çiz. 1

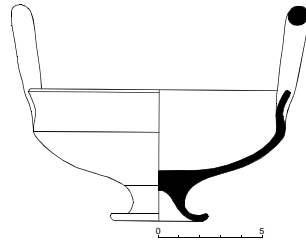
Çiz. 2

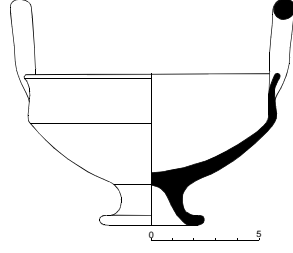
Çiz. 3

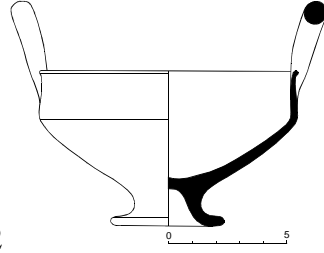
Çiz. 4

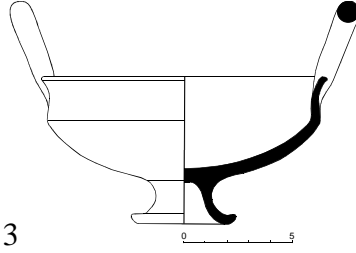
Çiz. 1

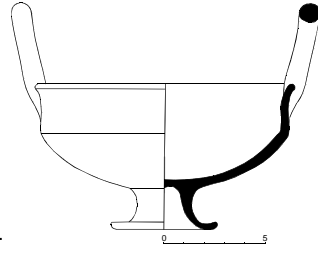
Çiz. 2

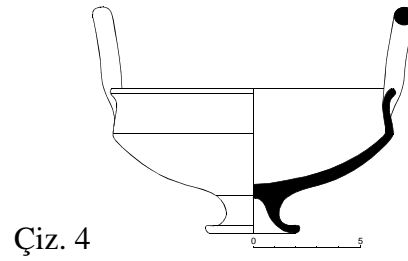
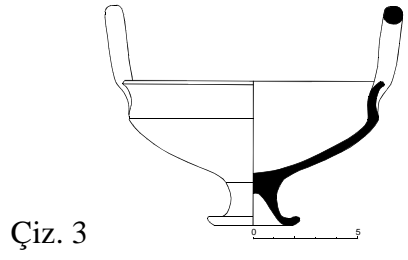
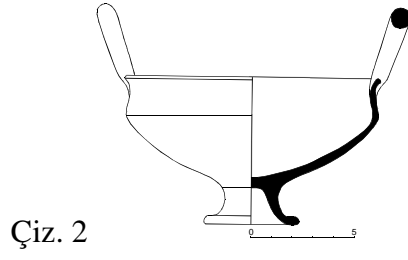
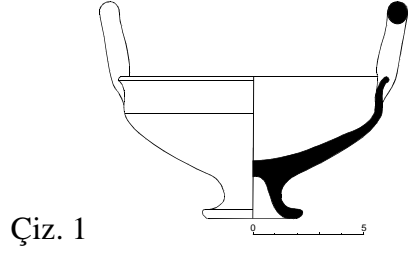
Çiz. 3

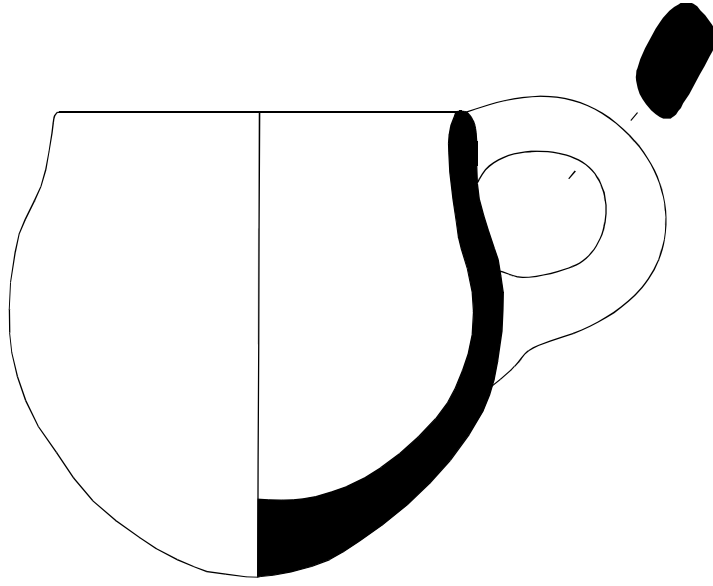

Çiz. 4

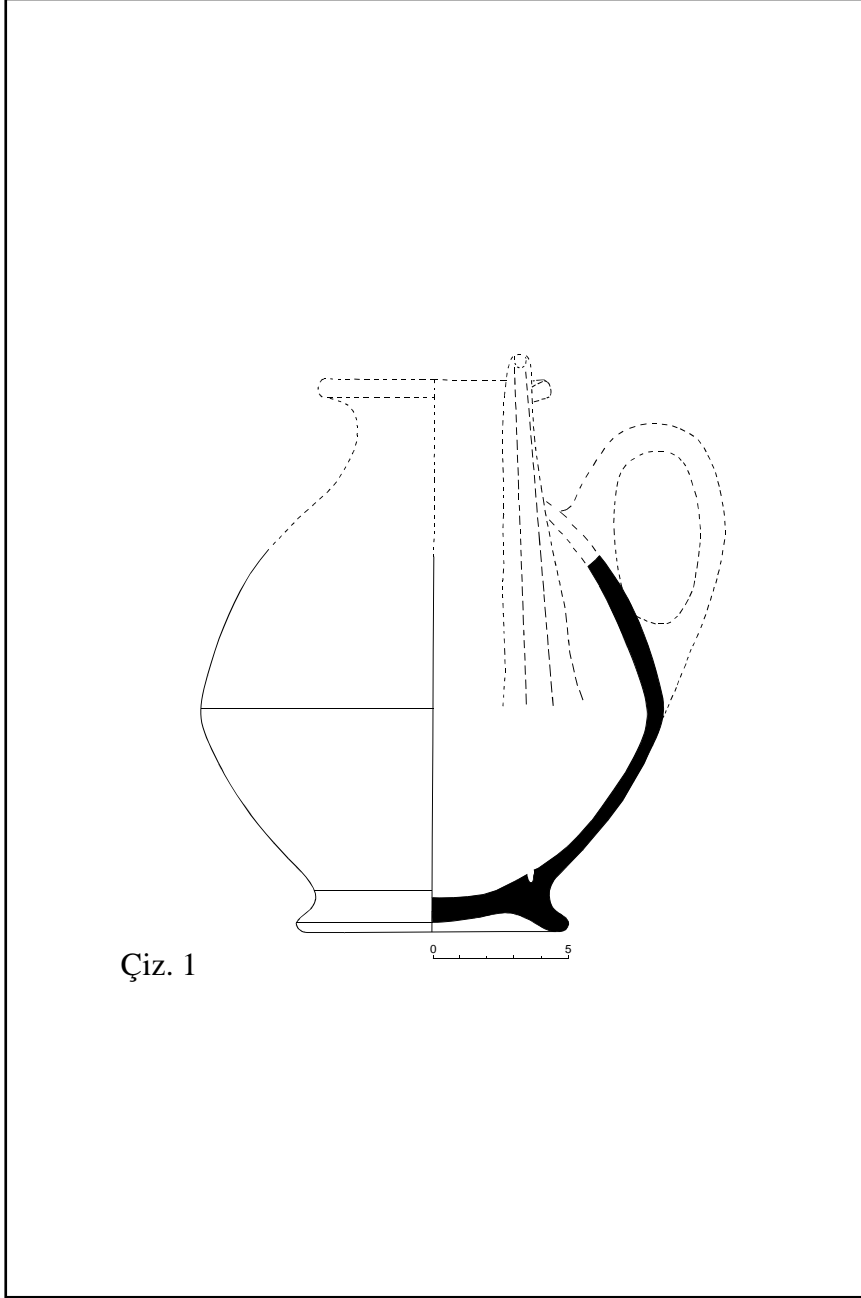
Levha XIX

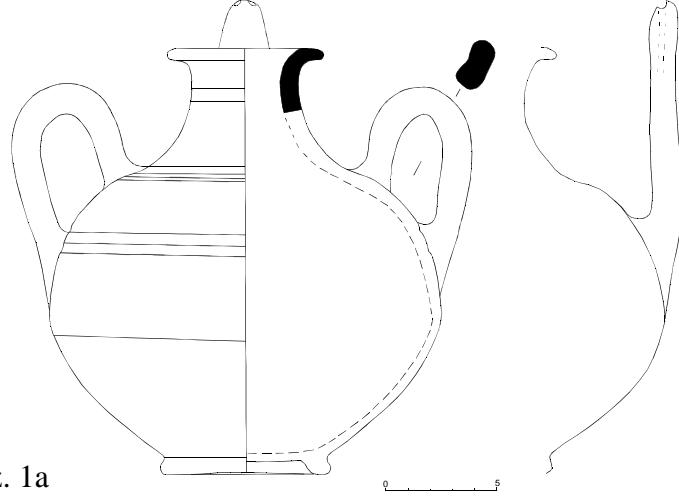

Çiz. 1

0 5

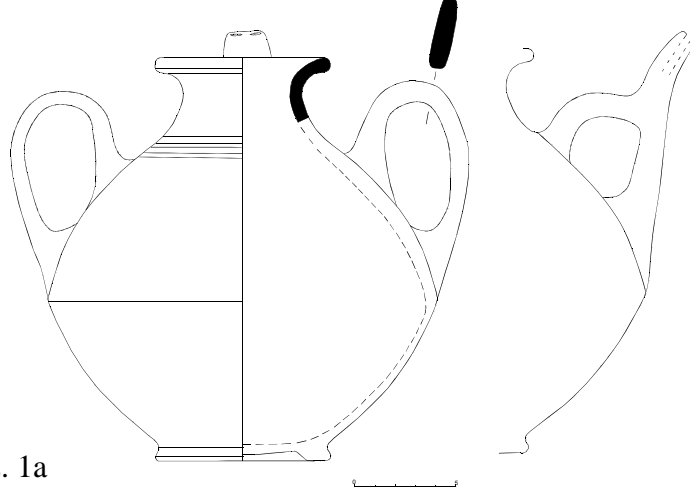

Çiz. 1a

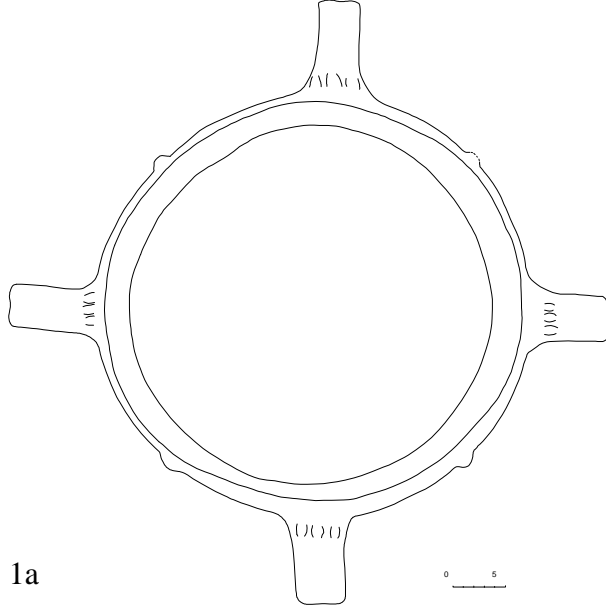
Çiz. 1b

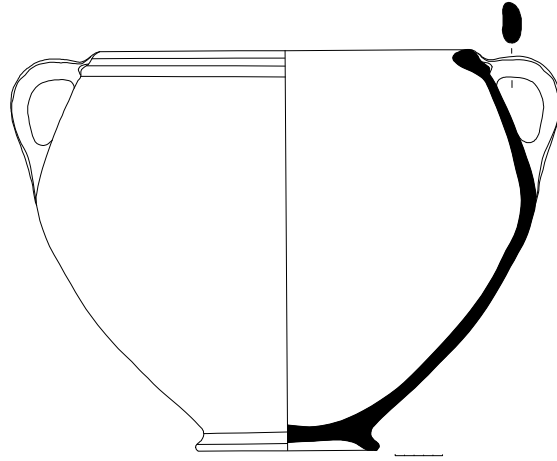
Çiz. 1a

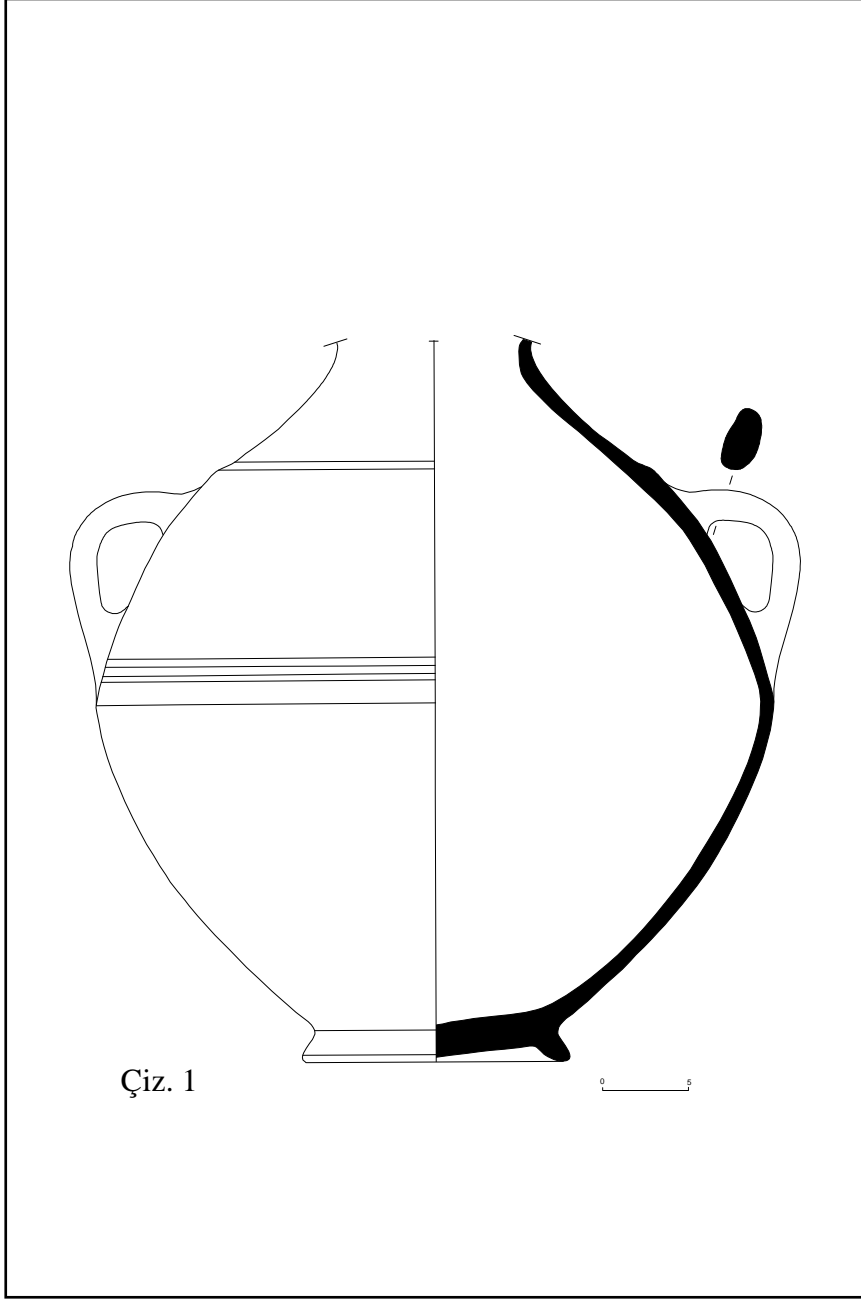
Çiz. 1b

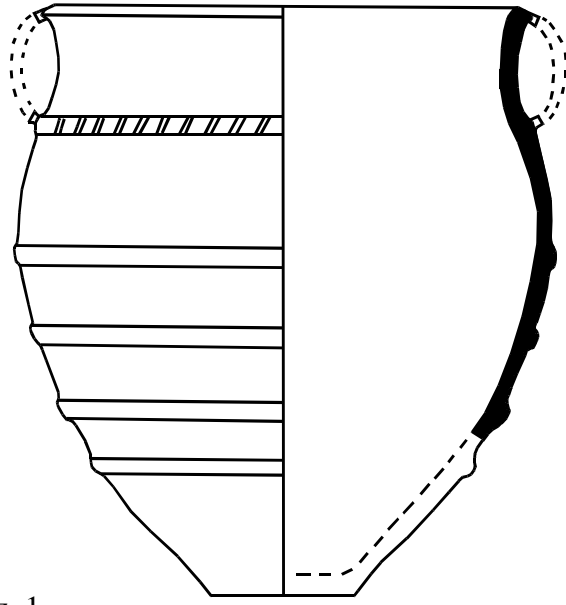

Çiz. 1a

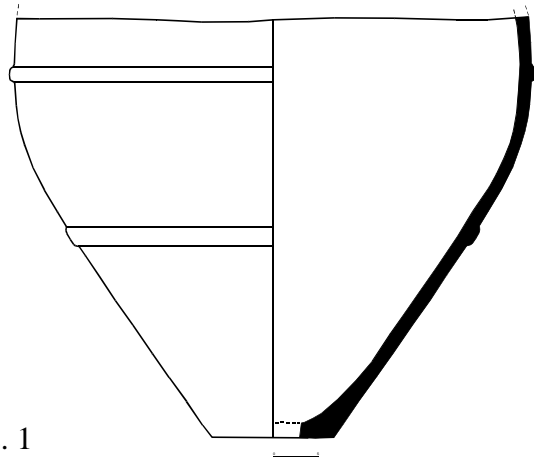

Çiz. 1b

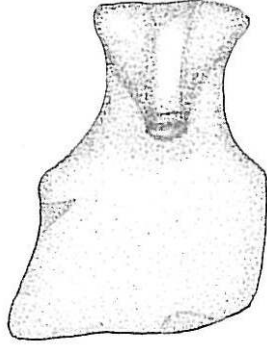

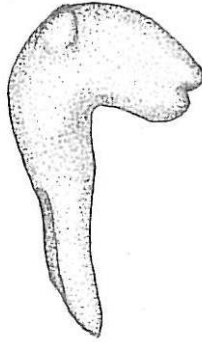
Çiz. 1

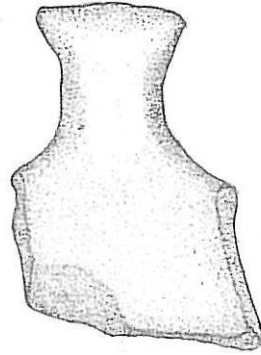
Çiz. 1

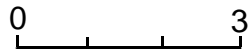
Çiz. 1a

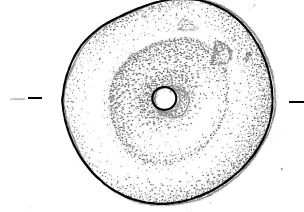

Çiz. 1b

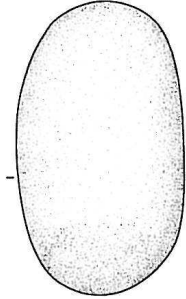
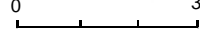

Çiz. 1c

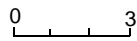

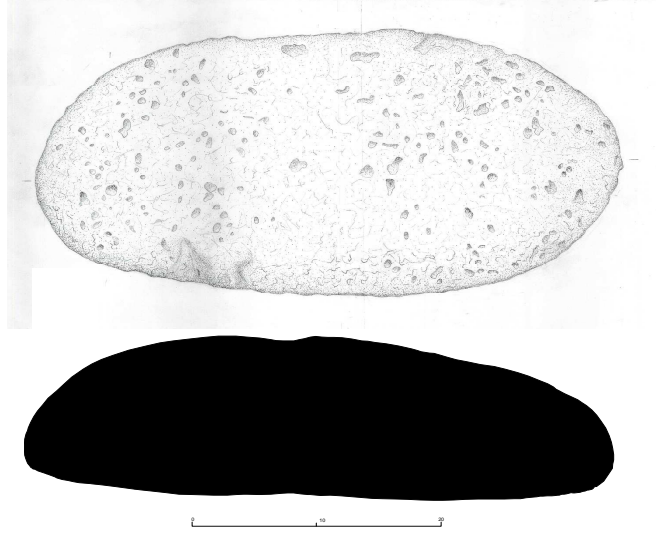

Çiz. 1

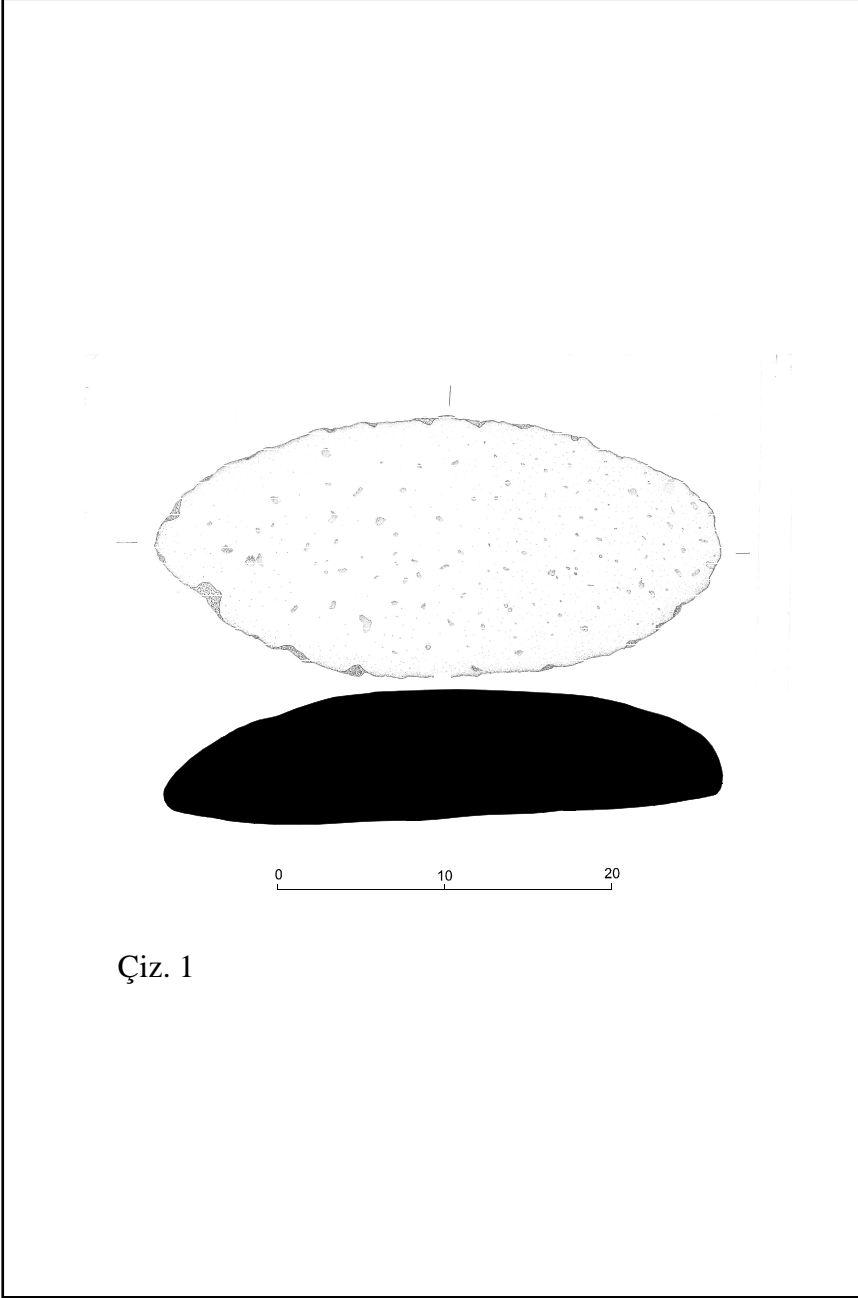

Çiz. 2

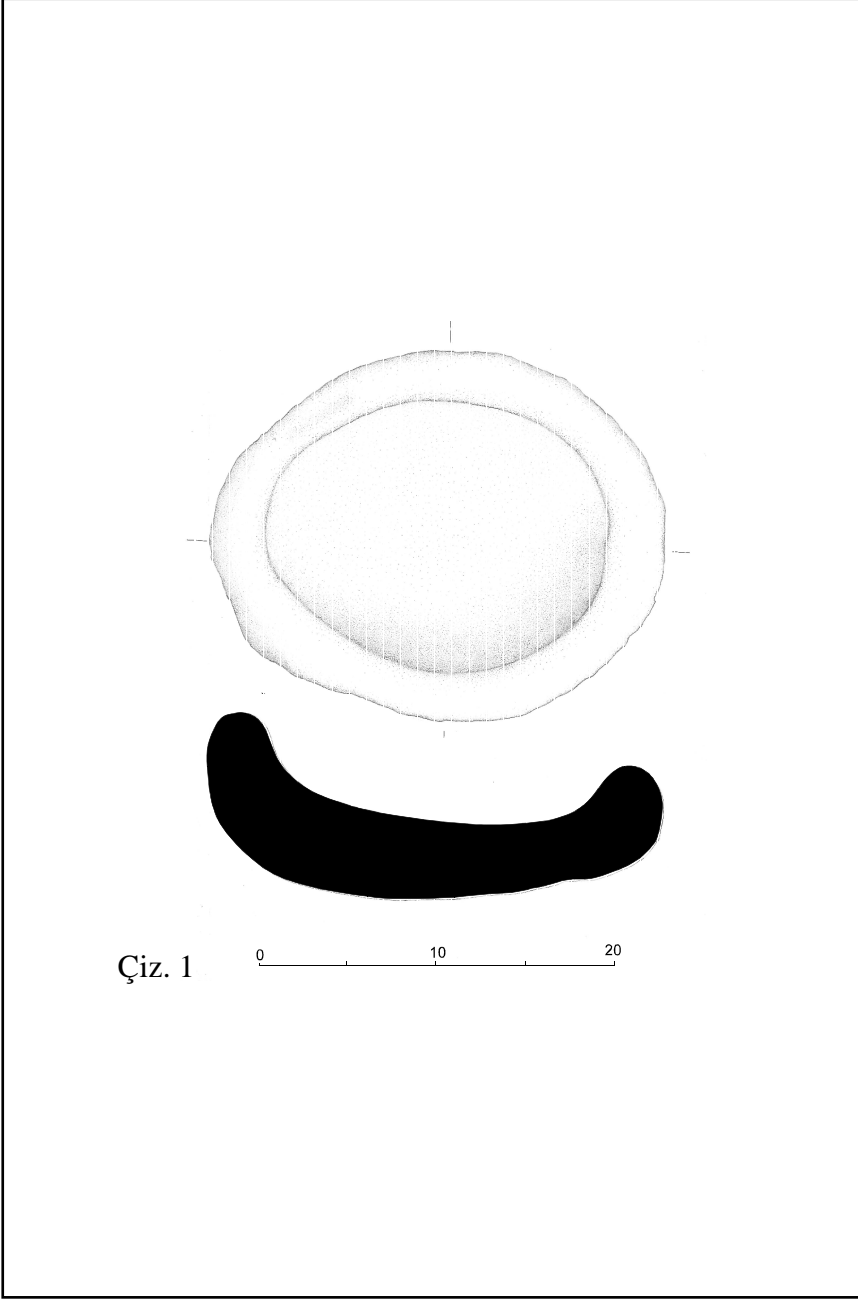

Çiz. 1

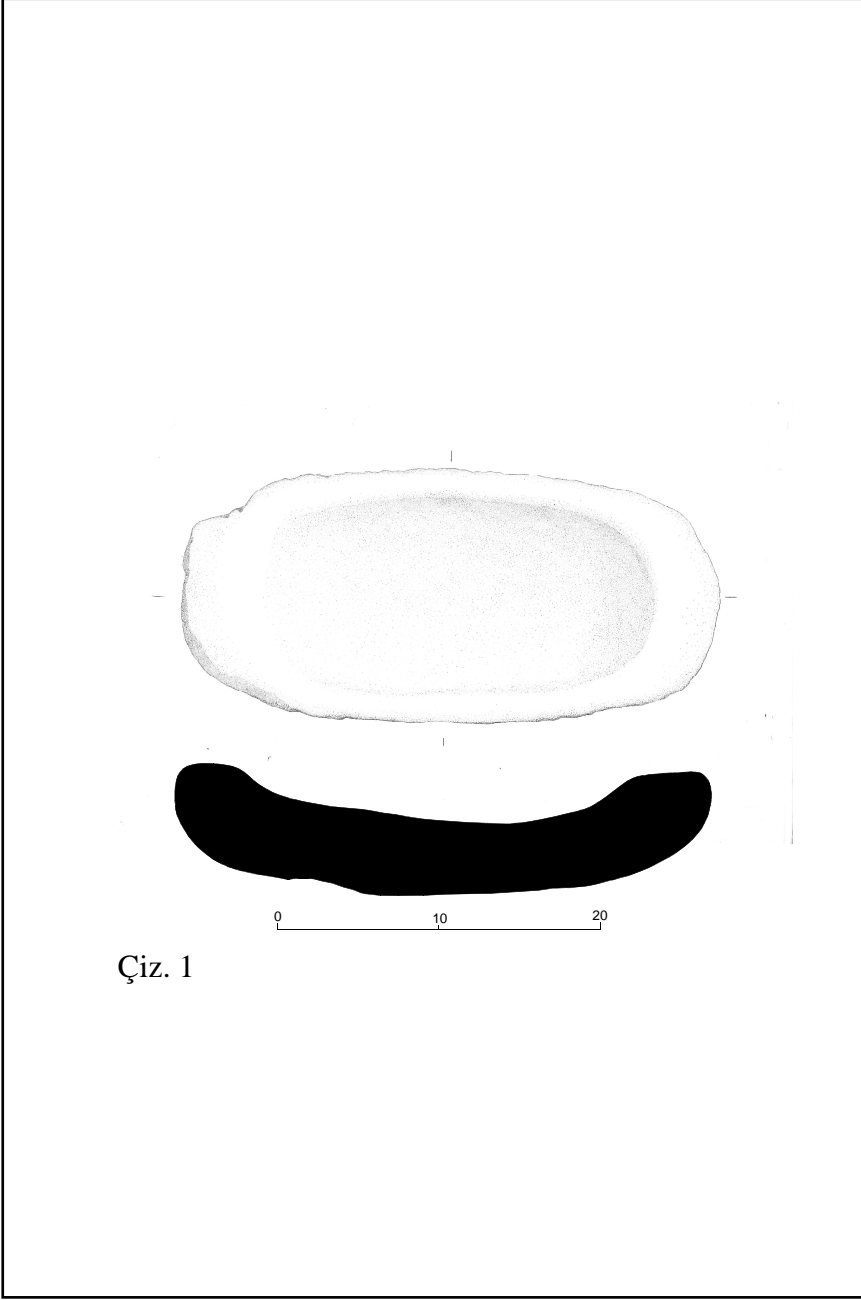

Çiz. 1

Çiz. 1

0 10 20

Çiz. 1

Levha XXXIV

Res. 1

Res. 2

Res. 3

Levha XXXV

Res. 1

Res. 2

Levha XXXVI

Res. 1

Res. 2

Res. 3

Levha XXXVII

Res. 1

Res. 2

Res. 3

Levha XXXVIII

Res. 1

Res. 2

Res. 3

Levha XXXIX

Res. 1

Res. 2

Res. 3

Levha XL

Res. 1

Res. 2

Res. 3

Levha XLI

Res. 1

Res. 2

Res. 3

Levha XLII

Res. 1

Res. 2

Res. 3

Levha XLIII

Res. 1

Res. 2

Res. 3

Levha XLIV

Res. 1

Res. 2

Res. 3

Levha XLV

Res. 1

Res. 2

Levha XLVI

Res. 1a

Res. 1b

Levha XLVII

Res. 1a

Res. 1b

Levha XLVIII

Res. 1

Res. 2

Levha XLIX

Res. 1

Res. 2

Levha L

Res. 1a

Res. 1b

Res. 1c

Levha LI

Res. 1a

Res. 1b

Res. 2

Levha LII

Res. 1a

Res. 1b

Levha LIII

Res. 1a

Res. 1b

Levha LIV

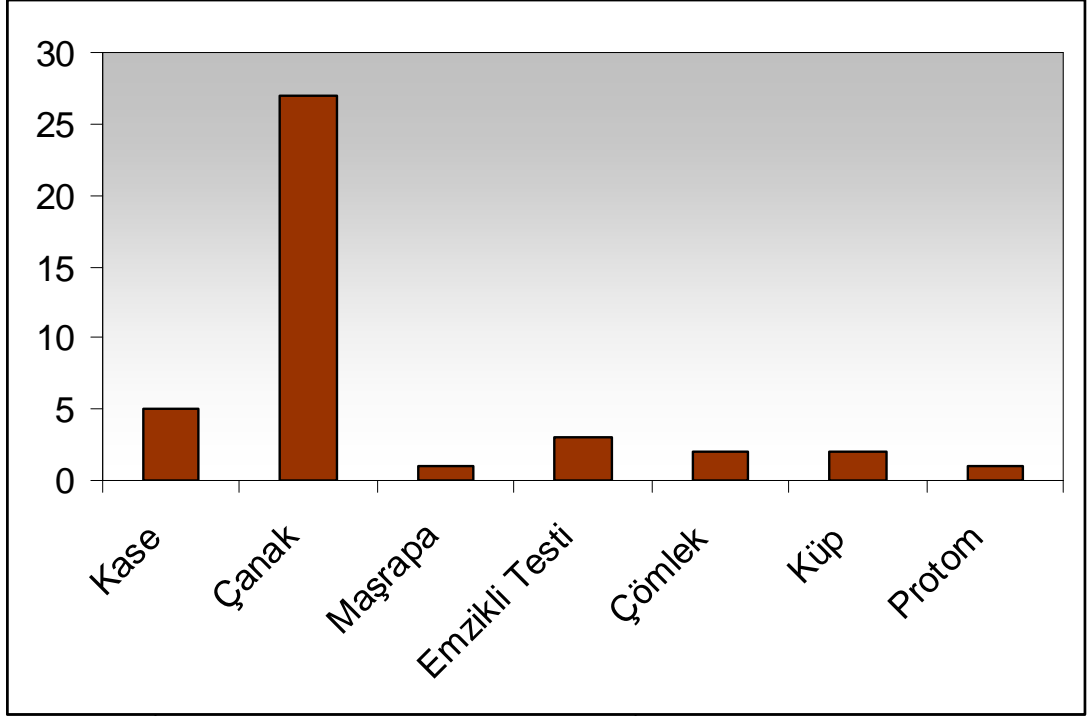

Res. 1

Res. 2

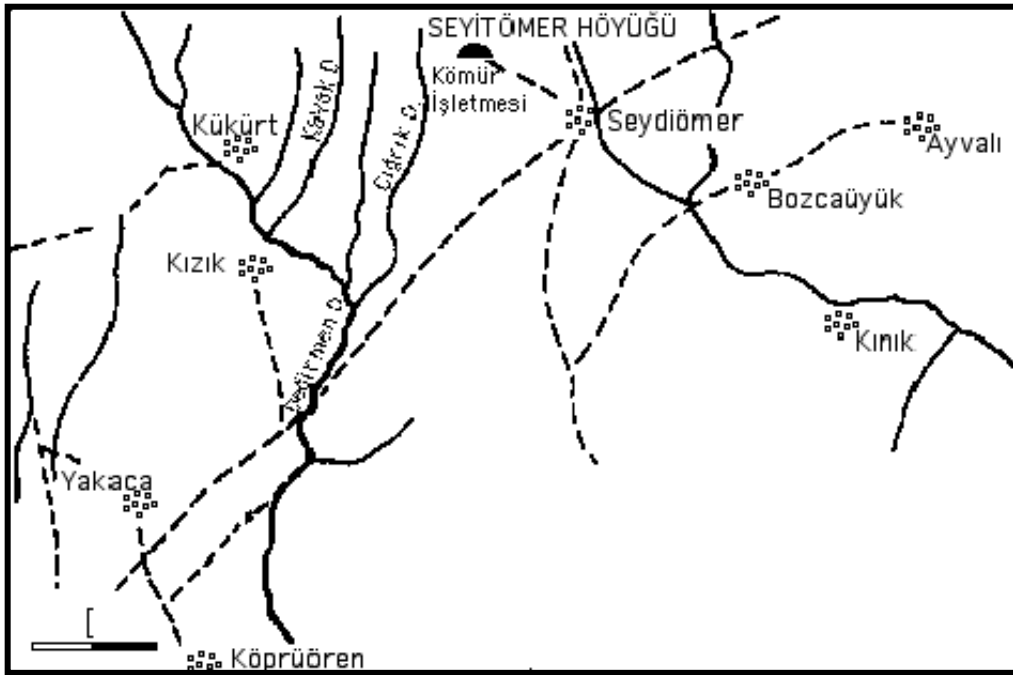
Levha LV

Grafik 1

Harita 1

Harita 2

KAYNAKÇA

- AKTÜRE, Sevgi, (1994), **Anadolu'da Bronz Çağı Kentleri**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- AKURGAL, Ekrem, (2000), **Anadolu Kültür Tarihi**, TÜBİTAK Yayınları, Ankara.
- ATEŞ, Güler ve Klaus, RHEIDT, (2008), “Aizanoi 2005 ve 2006 Yılı Çalışmaları”, **29. KST-2**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, ss. 227-242.
- ATİK, Neşe, (1996), “Aizanoi Orta Anadolu’da Bir Çanak Çömlek Merkezi”, **Arkeoloji ve Sanat Dergisi 72**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, ss. 4-13.
- AYDIN, Nurullah, (1991), “Seyitömer Höyük Kurtarma Kazısı 1989”, **I. Müze KKS**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, ss. 191-204.
- AYKURT, Ayşegül, (2004), “Kocabaş Tepe Orta Tunç Çağı Seramik Örneklerinin Ege Arkeolojisindeki Yeri ve Önemi”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, **Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Ankara.
- BITTEL, Kurt ve Rudolf, NAUMANN, (1939), “Vorläufiger Bericht über die Ausgrabungen in Boğazköy 1938”, **Mitteilungen der Deutschen Orient-Gesellschaft zu Berlin 77**: ss. 30-32.
- BİLGİN, A. Nejat, (2005), **Çavlum. Eskişehir Alpu Ovasında Bir Orta Tunç Çağı Mezarlığı**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- BİLGİN, A. Nejat, (2008a), “Seyitömer Höyüğü 2006 Yılı Kazısı”, **29. KST-1**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, ss. 321-332.
- BİLGİN, A. Nejat, (2008b), “Yeni Dönem Seyitömer Höyük Kazıları”, **Aykut Çınaroğlu’na Armağan / Studies in Honour of Aykut Çınaroğlu**, Ankara, ss. 49-52.

- BİLGİN, A. Nejat, (2009), “Seyitömer Höyüğü 2007 Yılı Kazısı”, **30. KST-2**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, ss. 72-88.
- BİLGİN, A. Nejat, Gökhan, COŞKUN ve Zeynep, BİLGİN, (2010), “Seyitömer Höyüğü 2008 Yılı Kazısı”, **31. KST-1**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, ss. 341-354.
- BLEGEN, W.C., L. J CASKEY ve M. RAWSON, (1951), **Troy, The Sixth Settlement, Part II: Vol. III**, Princeton.
- CHAPUT, Ernest, (1941), **Phryge, Exploration Archeologique, Tome 1, Geologie et Geographie Physique**, Paris.
- DARGA, A. Muhibbe, (1992), **Hittit Sanatı**, Akbank Yayınları, İstanbul.
- DONBAZ, Veysel, (1995), “Kültepe Tabletleri Işığında İ.Ö. 2000-1760 Yıllarında Anadolu'nun Sosyal Yapısı”, **1995 Yılı Anadolu Medeniyetleri Müzesi Konferansları**, Ankara, ss. 177-194.
- DONBAZ, Veysel, (1997), “Eski Anadolu Koloni Çağında Anadolu'da Ticaret Hayatı/Business Life in Anatolia during the Early Anatolian Trade Colony Period”, **Palmet I**, İstanbul, ss. 57-88.
- DÖNMEZ, Y., (1981-1982), “Kütahya ve Çevresinin Fiziki Coğrafyası”, **Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılına Armağan, KÜTAHYA**, İstanbul, ss. 1-19.
- DREW-BEAR, Thomas, (2002), “Pisidia Antiocheia ve Apollonia'sı, Kotiaeion ve Yanık Laodikeia'da Yapılan Araştırmalar”, **23. AST-2**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, ss. 133-138.
- DREW-BEAR, Thomas, (2005), “Phrygia ve Pisidia'da Yeni Epigrafik Yüzey Araştırmaları”, **23. AST-2**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, ss. 213-218.
- DREW-BEAR, Thomas, (2006), “Kütahya'da Yeni Kurulan Bir Müzenin Yazıtları”, **23. AST-2**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, ss. 35 -40.

- DREW-BEAR, Thomas, (2008), “Frigya ve Pisidya’da Hıristiyanlar, Askerler ve Eğitim Görmüş Köylüler”, **25. AST-2**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, ss. 261-268.
- EFE, Turan, (1990), “1988 Yılında Kütahya, Bilecik ve Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzeysel Araştırmaları”, **Anadolu Araştırmaları XI**, İstanbul, ss. 1-19.
- EFE, Turan, (1991), “1989 Yılında Kütahya, Bilecik ve Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzeysel Araştırmaları”, **VIII. AST**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, ss. 163-177.
- EFE, Turan, (1992), “1990 Yılında Kütahya, Bilecik ve Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzeysel Araştırmaları”, **IX. AST**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, ss. 561-583.
- EFE, Turan, (1993a), “1991 Yılında Kütahya, Bilecik ve Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzeysel Araştırmaları”, **X. AST**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, ss. 345-364.
- EFE, Turan, (1993b), “Chalcolithic Pottery from the Mounds Aslanapa (Kütahya) and Kınık (Bilecik)”, **Anatolica XIX**, ss. 19-31.
- EFE, Turan, (1994), “1992 Yılında Kütahya, Bilecik ve Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzeysel Araştırmaları”, **XI. AST**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, ss. 571-592.
- EFE, Turan, (1995a), “1993 Yılında Kütahya, Bilecik ve Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzeysel Araştırmaları”, **XII. AST**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, ss. 245-266.
- EFE, Turan, (1995b), “İçbatı Anadolu’da İki Neolitik Yerleşme: Fındık Kayabaşı ve Akmakça”, (yay. haz. A. Erkanal vd.), **İ. Metin Akyurt ve Bahattin Devam Anı Kitabı**, İstanbul, ss. 105-114.
- EMRE, Kutlu, (1971), **Anadolu Kurşun Figürinleri ve Taş Kalıpları / Anatolian Lead Figurines and Their Stone Moulds**, TTK Yayınları, Ankara.
- EMRE, Kutlu, (1978), **Yanarlar, Afyon yöresinde Bir Hitit Mezarlığı / A Cemetery Near Afyon**, TTK Yayınları, Ankara.

- EMRE, Kutlu, (1968), “Acemhöyük Seramiği”, **Anadolu X**, TTK Yayınları, Ankara, ss. 53-98.
- GUNTER C. Ann, (1991), **Gordion Excavations Final Reports III, The Bronze Age**, KOHLER, E. L. (Ed.), Philedelphia.
- GÜNBATTI, Cahit, (1999), “Asur Ticaret Kolonileri Devrinde Anadolu Kralları ile Asurlu Tüccarlar Arasındaki İlişkilere Işık Tutan İki Yeni Belge”, **TT Kongresi, XII/I**, Ankara, ss. 75-83.
- İLASLI, Ahmet, (1996), “Seyitömer Höyüğü 1993 Yılı Kurtarma Kazısı”, **VI. Müze KKS**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, ss. 1-20.
- KAPTAN, Ergun, (1983), “Kütahya-Gümüşköy ve Yöresi Buluntuları”, www.mta.gov.tr/-/mta_web/kutuphane, 1983.
- KINAL, Firüzan, (1991), **Eski Anadolu Tarihi**, TTK Yayınları, Ankara.
- KOZBE, Gülriz, (1993), **Habur Çanak Çömleği ve Bu Çanak Çömleğin Yeni Buluntular Işığında Anadolu’daki Dağılımı**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- KULL, Brigitte, (1988), **Demircihöyük. Ergebnisse der Ausgrabungen 1975-1978. Die Mittelbronzezeitliche Siedlung. Band V**, Mainz am Rhein.
- LAMB, Winifred, (1937), **Excavations at Kusura Near Afyon Karahisar**, **Archaeologia 86**, Oxford.
- LLOYD, Seton ve James, MELLAART, (1965), **Beycesultan Vol. II, Middle Bronze Age Architecture and Pottery**, Ankara.
- MELLAART, James, (1970), “The Second Millenium Chronology of Beycesultan”, **Anatolian Studies 20**, ss. 55-67.
- MELLAART, James ve Ann, MURRAY, (1995), **Beycesultan Vol. III. Late Bronze Age And Phrygian Pottery And Middle And Late Bronze Age Small Objects**, Ankara.
- MELLINK, J. Machteld, (1956), **A Hittite Cemetery at Gordion**, Philadelphia.

- NAUMANN, Rudolf, (1998), **Eski Anadolu Mimarlığı**, TTK Yayınları, MADRA, Beral (çev.), Ankara.
- ORTHMANN, Winfried, (1967), **Das Graberfeld Bei Ilıca**, Weisbaden.
- Von der OSTEN, H. H. ve Ernst SCHMİDT, (1932), **The Alishar Hüyük. Seasons of 1927, Part II**, Chicago.
- ÖZGÜÇ, Nimet, (1966), “Acemhöyük Kazıları / Excavations at Acemhöyük”, **Anadolu/Anatolia X**, Ankara, ss. 1-28.
- ÖZGÜÇ, Tahsin, (1959), **Kültepe-Kaniş, Asur Ticaret Kolonilerinin Merkezinde Yapılan Yeni Araştırmalar / New Researches at the Center of the Assyrian Trade Colonies**, TTK Yayınları, Ankara.
- ÖZGÜÇ, Tahsin, (1974) “Five Vessels Belonging to the Late Phase of the Assyrian Trading Colony Period” **BaM 7- Festschrift A. Moortgat**, ss.149-155.
- ÖZGÜÇ, Tahsin, (1986), **Kültepe-Kaniş II. Eski Yakınoğu’nun Ticaret Merkezinde Yeni Araştırmalar / New Researches at the Trading Center of the Ancient Near East**, TTK Yayınları, Ankara.
- ÖZGÜÇ, Tahsin, (2005), **Kültepe, Kaneš / Neša**, YKY, İstanbul
- RHEIDT, Klaus, (1993), “Die Ausgrabungen in Aizanoi”, **14. KST, 2. Cilt**, Kùltür ve Turizm Bakanlığı, Kùltür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, ss. 289-308.
- SCHMİDT, Erich F., (1932), **The Alishar Hüyük. Seasons of 1928 and 1929, Part I**, Chicago.
- SCHMİDT, Ernst, (1932), **The Alishar Hüyük. Seasons of 1928 and 1929, Part II**, Chicago.
- SEEHER, Jürgen, (1991), “Die Nekropole von Demircihöyük-Sarıket Grabungskampagne 1990”, **İstMitt. 41**, Tübingen, ss. 97-119.
- SEEHER, Jürgen, (2000), “**Die Bronzezeitliche Nekropole von Demircihöyük-Sarıket**, Tübingen.
- SEVİN, Veli, (2001), **Anadolu’nun Tarihi Coğrafyası I**, TTK Yayınları, Ankara.

- SEVİN, Veli, (2003), **Eski Anadolu ve Trakya, Başlangıcından Perslere Kadar**, İletişim Yayınları, İstanbul, s. 238.
- SİVAS, Taciser, (2003), “Eskişehir-Kütahya-Afyonkarahisar İlleri 2001 Yılı Yüzey Araştırması”, **20. AST-2**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, ss. 285- 298.
- SİVAS, T. Taciser ve Hakan, SİVAS, (2004), “Eskişehir-Kütahya-Afyonkarahisar İlleri 2001 Yılı Yüzey Araştırması”, **21. AST-2**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, ss. 158-166.
- SİVAS, T. Taciser, (2007), “Batı Frigya’da Frig Yerleşmeleri ve Kaya Anıtlarının Araştırılması / Survey on Phrygian Settlements and Rock-Cut Monuments in Western Phrygia”, **Friglerin Gizemli Uygarlığı**, YKY, İstanbul, ss. 77-92.
- SİVAS, T. Taciser ve Hakan, SİVAS, (2009), **Frig Vadileri (Friglerden Türk Dönemine Uzanan Kültürel Miras)**, Eskişehir.
- TOPBAŞ, Ahmet, (1992), “Kütahya Seyitömer Höyüğü 1990 Yılı Kurtarma Kazısı”, **II. Müze KKS**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, ss. 11-34.
- TOPBAŞ, Ahmet, (1993), “Seyitömer Höyüğü 1991 Yılı Kurtarma Kazısı”, **III. Müze KKS**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, ss. 1-30.
- TOPBAŞ, Ahmet, (1994), “Seyitömer Höyüğü 1992 Yılı Kurtarma Kazısı”, **IV. Müze KKS**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, ss. 297-310.
- TUNCEL, Metin, (1981-1982), “Kütahya İlinin Beşeri ve İktisadi Coğrafyası”, **Atatürk’ün Doğumunun 100. Yılına Armağan, KÜTAHYA**, İstanbul, ss. 21-34.
- TÜRKTÜZÜN, Metin, (2002), “Kütahya İli, Merkez, Ağızören Köyü’ndeki Hitit Nekropolü Kurtarma Kazısı”, **12. Müze KKS**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, ss. 241-250.

- VON DEN HOFF, Ralf ve Klaus, RHEİDT, (2009), “Aizanoi 2007”, **30. KST-1**, Kùltür ve Turizm Bakanlığı, Kùltür Varlıkları ve Mùzeler Genel Mùdùrlùđù, Ankara, ss. 497-506.
- VON DEN HOFF, Ralf, (2010), “Aizanoi 2008”, **31. KST-2**, Kùltür ve Turizm Bakanlığı, Kùltür Varlıkları ve Mùzeler Genel Mùdùrlùđù, Ankara, ss. 451-461.
- YANIK, Gürsel, (1997), “Seyitömer (Kùtahya) Kömür Havzası Killerinin Jeolojisi, Minerolojisi ve Seramik Endüstrisindeki Kullanım Olanakları” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Dumlupınar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, Kùtahya.
- YILDIZ, Hakkı D., (1981-1982), “Kùtahya’nın Tarihçesi”, **Atatürk’ün Doğumunun 100. Yılına Armağan, KÜTAHYA**, İstanbul, ss. 35-51.

DİZİN

- A**
- Atölye, 29
- B**
- Beycesultan, 11, 26, 27, 34, 35, 36, 38,
43, 44, 47, 48, 49, 50, 52, 138, 139
- Ç**
- Çanak, xiv, xvi, xvii, 2, 3, 4, 5, 11, 16,
18, 53, 135, 138
- Çavlum, 27, 34, 41, 42, 44, 47, 48, 49,
50, 52, 135
- D**
- Demircihöyük, 26, 27, 34, 35, 36, 39,
41, 42, 43, 44, 47, 48, 49, 50, 52,
138, 140
- K**
- Küp, xv, xvi, 44, 49
- P**
- Protom, 44
- S**
- Seyitömer, 2, 3, 4, v, vii, viii, xiii, xvii,
1, 2, 7, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 24,
26, 27, 28, 29, 30, 42, 48, 49, 50, 51,
52, 135, 136, 138, 140, 141